

GEORGE SAND
A KIS FADETTE

REGÉNY

FORDÍTOTTA DÁNIEL ANNA

A MŰ EREDETI CÍME: LA PETITE FADETTE

1.

Barbeau apó jól bírta magát, ami abból is látszott, hogy falujában, Cosséban tagja volt a községtanácsnak. Két darab szántóföldje meghozta, ami a családnak kellett, sőt még félre is tudott tenni. Rétjeiről megrakott szekereken hordta haza a szénát, s az egész környéken az ő szénája volt a legjobb takarmány, csak a patak menti rétvén ütötte fel fejét a nád.

Barbeau apó háza szilárd építmény volt, tetejét cserép fedte, takarosán festett a domboldalon. Kertje jócskán hozott, szőlője pedig akkora darab, hogy hat napba telt a megkapálása. A csűr mögött szép gyümölcsös kezdődött, temérdek szilva és szív alakú cseresznye, körte meg som termett meg benne. A kert szélén pedig akkora és olyan vén diófák álltak, hogy két mérföldnyire se találni párjukat az egész környéken.

Barbeau apó jóindulatú ember volt, és bátorságért nem ment a szomszédba, családját igen szerette, de soha nem követett el igazságtalanságot sem szomszédaival, sem a falubeliekkel szemben.

Már három gyereket etettek, mikor a felesége - talán mert tudta, hogy van mit aprítani a tejbe ötnök is, meg az évei is siettetik - egyszerre két kisfiúval örvendeztette meg. Olyan egyformák voltak, hogy egyiket a másiktól alig lehetett megkülönböztetni, egyetűjű ikrek, akik tökéletesen hasonlítanak egymásra.

Sagette anyó, aki kötényébe fogta fel őket, mikor a világra jöttek, az elsőszülött karjába tüvel rögvest egy kis keresztet karcolt, merthogy - mondta - a szalag vagy a nyaklánc elkeveredhet, s akkor elvesz az elsőszülött joga. Mikor a gyerek majd megerősödik, olyan jelet kell vágni rajta, ami soha nem mosódik el, s ez meg is történt. Az idősebbet Sylvainnek nevezték el, ebből hamarosan Sylvinet lett, hogy megkülönböztessék bátyjától, aki a keresztapja volt, a kisebbiket Landrynak szólították, ez a név rajta is ragadt, mintha csak a keresztségben kapta volna, mert nagybátyját, aki a keresztvíz alá tartotta, fiatakkora óta Landriche-nak hívta mindenki.

Barbeau apó egy kicsit meghökkent, mikor a vásárról hazajövet két kis fejet látott a bölcsőben.

- Ej, ej - mondta -, keskeny ez a bölcső. Holnap reggel nekilátok, hogy kitágítsam.

Konyított valamit az asztalosmesterséghez, bár nem tanulta, s a bútorokat jórészt maga eszkábálta össze. Más jelét nem is adta a meglepetésnek, odament a feleségéhez, aki felhajtott egy nagy pohár meleg bort, s máris jobban érezte magát tőle.

- Te olyan derekasan dolgozol, asszony - mondta -, hogy a példád bátorságra serkent engem is. Itt ez a két újszülött, akiket etetni kell, így hát nekem is meg kell fognom a dolog végét kint a mezőn és a jószágnál. Légy nyugodt, feleség, nem ülök ölbe tett kézzel, de legközelebb ne lepj meg három gyerekkel, mert az már több lenne a soknál.

Az asszony elpityeredett, Barbeau apó elrestellte magát.

- Nana, anyjuk, sose búslakodjál. Nem szemrehányásként mondtam én, amit mondtam, ellenkezőleg, meg akartam köszönni neked. A két gyerek szép és jó formájú, nincs semmi hiba a testükön, meg vagyok elégedve velük.

- Édes jó Istenem - felelt az asszony -, tudom én, hogy kend nem tesz nekem szemrehányást, de a szívemet gond emésztí, mivelhogy azt mondták nekem, hogy semmi nem kockázatosabb és nehezebb az egytestvérek felnevelésénél. Egyik a másikának ártalmára van, s csaknem mindig meg kell halnia az egyiknek, hogy a másik egészszégből felcseperedjék.

- Ej, ej, hát csakugyan így volna? - szólt az apa. - Ami engem illet, ez az első ikerpár, akit az életemben láttam. Ilyesmi egyáltalán nem gyakori. De itt van Sagette anyó, ért az effajta dolgokhoz, majd megmondja nekünk, mi az igazság.

Sagette anyó a felszólításra így felelt:

- Bízbanak meg bennem, a két kicsi jó egészségben nő majd fel, nem lesz többször beteg, mint a többi gyerek. Ötven esztendeje vagyok már bábaasszony, a környék valamennyi gyermekét láttam megszületni, felnőni és meghalni. Nem első ízben akadt dolgom ikrekkel. Először is, a hasonlóság mit sem árt az egészségüknek. Megesik, hogy az egyik iker éppoly kevésbé hasonlít a párjára, mint maguk meg én, gyakran meg az egyik erős, a másik gyöngy, így hát az egyik életben marad, a másik pedig meghal; de nézzék meg ezt a két apróságot, mindkettő olyan szép, olyan erős, mintha egyszülött volna. Egyik a másikban nem tett kárt, mikor az anyjuk a testében hordta őket, jó fekvése volt mind a kettőnek, anyjuk se szenvedett velük nagyon sokat, és ők maguk se szenvedtek. Kívánni se lehetne csinosabbat, mint ez a kettő, s most már csak élni akarnak. Ne búsuljon, Barbeau-né lelkem, öröm lesz, ahogy növekednek, s ha így folytatják, magán meg azokon kívül, akik mindennap velük vannak, senki meg nem különbözteti őket egymástól, mert én még sohasem találkoztam ilyen egyforma ikrekkel. Mint két kis fogoly madár, amelyik most bújt ki a tojásból, olyan aranyoska ez az ikerpár, s úgy hasonlít egyik a másikra, hogy csak az anyjuk ismeri fel őket.

- Hát ez rendben volna - mondta Barbeau apó, s a fejét vakargatta -, de azt hallottam, az ikrek úgy megszeretik egymást, hogy ha el kell válniuk, egymás nélkül nem tudnak élni, s legalábbis az egyiket úgy emészti a bánat, hogy belepusztul.

- Ez a színtiszta igazság - mondta a bábaasszony -, de hallgassák meg, amit most mondok: sok tapasztalat van énmögöttem. Ne feledkezzenek meg a szavaimról, mert mire a gyerekek akkorára cseperednek, hogy elkerülnek a háztól, én talán már nem leszek az élők között. Mihelyt az ikrek felismerik egymást, ügyeljenek rá, hogy ne legyenek sülve-főve együtt. Az egyiket vigyék ki a földre, amíg a másik a házat vigyázza. Ha az egyik halászik, a párja menjen vadászni; mikor az egyik a juhokat őrzi, testvére legeltesse az ökröket, mikor az egyiknek bort adnak, a másik igyék egy pohár vizet, és fordítva. Ne szidják és ne büntessék a kettőt egyszerre, ne öltöztessék őket egyformán, mikor az egyik kalapot hord, a másik viseljen sapkát, s főként a zubbonyuk ne legyen ugyanabból a kék anyagból. Végül pedig minden úton-módon akadályozzák meg, hogy csereberét játsszanak, nehogy fejükbe vegyék, hogy nem bírnak meglenni egymás nélkül. Attól félek, hogy amit most én itt elmondtam, az egyik fülükön be, a másikon ki, de ha nem fogadják meg a tanácsomat, egy napon nagyon is megbánják.

Sagette anyó szava aranyigazság volt, s a szülők hittek neki. Mindent megígértek, hogy úgy tesznek, ahogy mondta, s mielőtt elment volna, gazdagon megajándékozták. Aztán sürgősen egy szoptatós dajka után néztek, mert a bába lelkükre kötötte, hogy az ikrek ne szopjanak egyazon tejet.

De a községben nem találtak szoptatós dajkát. Barbeau-né, aki nem számított két gyerekre, és az idősebbeket mind maga táplálta, nem gondoskodott előre dajkáról. Így hát a gazda indult neki, hogy a környéken felfogadjon valakit, s időközben az anya nem hagyhatta éhezni a csecsemőket, megszojtatta az egyiket is, a másikat is.

Mifelénk nem egykönnyen határozzák el magukat az emberek, s akármilyen gazdagok is, mindig alkudoznak egy kicsit. Tudták, hogy Barbeau-éknak van mit aprítani a tejbe, s azt gondolták, hogy az anya, aki túl volt már az első ifjúságán, megsínylené, ha két gyermeket szoptatna egyszerre. Így hát valamennyi szoptatós dajka, akivel Barbeau apó beszélt, tizen-nyolc livre-t kért, pontosan annyit, amennyit egy városi polgárral fizettettek volna.

Barbeau apó csak tizenkét, legfeljebb tizenöt livre-t akart adni, úgy vélte, hogy ez éppen elég egy parasztembernek. Bejárta az egész vidéket, itt is meg ott is vitázott egy kicsit, de nem jutott semmi elhatározásra. Az ügy nem volt nagyon sürgős, hiszen két ilyen kisgyerek nem mérítheti ki az anyát, s olyan egészségesek és nyugodtak voltak, olyan keveset sírtak, hogy a kettő alig okozott egy gyereknél több alkalmatlanságot. Ha az egyik aludt, aludt a másik is. Apjuk kitágította a bölcsőt, s ha rákezdték a sírást, egyszerre ringatták s egyszerre csendesítették el mind a kettőt.

Végül is Barbeau apó megállapodott egy szoptatós dajkával tizenöt livre bérben, s már csak a száz sou tüpénzen múltott, mikor a felesége így szólt:

- Ugyan, apjuk, miért dobjunk ki évi száznolcvan vagy kétszáz livre-t, mintha csak nagyságos urak volnánk, vagy olyan öreg volnék, hogy elapadt a tejem? Több van, mint amennyi kell. Már egy hónaposak a gyerekeink, és nézze meg kend, hát nincsenek jó egészségben? Merlaud-né, akit kend az egyik mellé akar venni dajkának, feleolyan erős és egészséges sincs, mint én; a teje meg már tizenhét hónapos, az ilyen pici gyereknek, mint a miénk, nem erre van szüksége. Igaz, hogy Sagette anyó azt mondta, a két iker ne szopja ugyanazt a tejet, nehogy túlságosan megszeressék egymást: de azt is megmondta, hogy egyforma jól gondozzuk őket, merthát az ikrek életerejé mégiscsak kevesebb, mint a többi gyereké. Márpedig én amondó vagyok, hogy a mi két fiunk inkább túlságosan szeresse egymást, semhogy az egyiket feláldozzuk a másik kedvéért. Aztán melyiket adnánk dajkaságba? Bevallom kendnek, édes uram, egyformán fájna a szívem, ha el kéne válnom akár az egyiktől, akár a másiktól. Annyi szent, hogy mindegyik gyerekemet szeretem, de magam se tudom, hogy van, úgy érzem, ilyen takaros, édes kisgyerekeket még sose ringattam. Ha megölnének, se tudnám megmondani, mi az oka, de váltig attól félek, hogy elveszítem őket. Arra kérem kendet, férjem uram, verje ki a fejéből, hogy szoptatós dajkát fogadjunk, a többiekben pedig megszívleljük a bábaasszony szavát. De hát hogy is fejlődhetne ki túlon túl nagy ragaszkodás a két csecsszopó között, hiszen mire az elválasztásukra kerül a sor, jó, ha meg tudják különböztetni a kezüket a lábuktól.

- Nem bolondság, amit mondasz, anyjuk - felelt Barbeau apó, s a feleségére nézett, aki még mindig olyan viruló és erős volt, hogy nem egyhamar akadt párja. - De mi lesz, ha a gyerekek, ahogy nagyobbcskák lesznek, elszopják az egészségedet?

- Sose féljen attól - mondta az asszony -, olyan az étvágyam, hogy tizenöt esztendőskoromban se volt különbség, egyébként ha úgy érzem, hogy fogy az erőm, ígérem, nem fogom kend előtt eltitkolni, s akkor még mindig van rá idő, hogy az egyik ikret, szegénykét dajkaságba adjuk.

Barbeau apó beadta a derekát, annál is inkább, mert ő sem szerette hiábavalóságokra kidobni a pénzét. Az asszony pedig kiszoptatta az ikreket, nem panaszkodott, és nem is sínylette meg az egészsége, sőt olyan életerős volt, hogy az elválasztás után két évre egy helyes kislányt hozott a világra, akit Nanette-nak kereszteltek, s azt is maga táplálta. De ez már sok volt egy kicsit, és nem is győzte volna, ha a legidősebb lánya, aki akkortájt szülte első gyermekét, időnként meg nem szoptatja kishúgát.

Így növekedett a család, s nemsokára a kis nagybácsik és nagynénik ott rakoncátlankodtak a napsütésben kis unokaöccseikkel és -húgaikkal, s egyik sem hányhatta szemére a másiknak, hogy lármásabb vagy csendesebb a többinél.

2.

Az ikrek szépen növekedtek, nem betegeskedtek gyakrabban, mint a többi gyerek, s a természetük is olyan szelíd volt és olyan szerencsés, hogy az ember azt hihette, nem is szenvednek a fogzástól, mint a többi apróság.

Szőkék voltak, és azok is maradtak egész életükben. Jóképű mindkettő, szemük nagy és kék, válluk széles, természetük sudár és tagbaszakadt, izmosabbak és merészebbek voltak a korabeli fiúknál, s a környékbeliek - ha a községen át vezetett az útjuk - megálltak, hogy megnézzék őket, milyen csinos gyerekek, s mikor továbbmentek, így szóltak: Ej, de helyes két fiú!

Így hát az ikrek kiskoruktól megszokták, hogy mustrálják és kérdezzetik őket, s ahogy lassan felcseperedtek, akkor sem lettek se szégyenlősek, sem maflák. Fesztelenül beszélgettek mindenkivel, nem bújtak el a bokor mögé, ahogy mifelénk szokták a gyerekek, mikor idegent látnak, mindenkinek a szeme közé néztek, de mindig tisztességtudóan, amit kérdeztek tőlük, arra feleltek is, nem kérték magukat, és nem sunyták le a fejüket. Első pillantásra semmi különbség nem volt köztük, úgy hasonlítottak egymásra, mint két tojás. De aki egy negyedóra hosszat figyelte őket, az észrevehette, hogy Landry egy csipetnyit magasabb és izmosabb, a haja is sűrűbb egy kicsit, orra merészebb vágású és a tekintete élénkebb. Homloka is szélesebb, s arc kifejezése határozottabb, aztán meg az a jel, ami a testvére jobb arcán volt, azt ő bal felől viselte, de rajta sokkal erősebben látszott. Így hát a környékbeliek felismerték egyiket is, másikat is, csak egy kis idő kellett hozzá, de ha besötétedett, vagy a két gyerek egy kissé távolabb volt tőlük, úgyszólván mindenki összetévesztette a két fiút, annál is inkább, mert az ikrek hangja teljesen egyforma volt, s minthogy tudták jól, milyen könnyű összecserélni őket, egymás helyett felelgettek, s eszük ágában sem volt felfedni a tévedést. Néha még az apjuk is belegabalyodott a dologba. Így hát, ahogy Sagette anyó előre megmondta, csak az anyjuk nem cserélte össze őket soha, a sötét éjszakában is megkülönböztette a két fiút, s bármilyen messziről látta is őket, vagy hallotta hangjukat, rögtön tudta, hogy melyik az a kettő közül.

Ami igaz, igaz, egyik sem ért kevesebbet a másiknál; Landry valamiképp vidámabb és bátrabb volt, mint a bátyja, de Sylvinet olyan barátságos természetű és olyan értelmes, hogy nem lehetett kevésbé szeretni, mint az öccsét. A szülők eltökélték, hogy három hónapig nem engedik a két gyereket túlon túl egymáshoz szokni. Falun három hónap hosszú idő arra, hogy valami szokatlan dolgot megfigyeljenek. De egyrészt nem vettek észre semmi különösebbet, másrészt a tisztelendő úr azt mondta, hogy Sagette anyó locsogó öregasszony, s amit a jó Isten a természet törvényeibe oltott, azt az emberek nem változtathatják meg. Így aztán lassanként megfeledkeztek mindarról, amit megígértek. Mikor az ikrekről első ízben lekerült a szoknyaácska, és nadrágban vitték őket a templomba, ugyanabból a szövetből készült a gúnyájuk, mert az anyjuk szoknyájából varrták, s a szabása is egyforma volt, hiszen a falusi szabó kezéből csak egyfajta munka kerül ki.

Mikor felcseperedtek, kiderült, hogy a színekben is egyforma az ízlésük; Rosette nagynénjük újévre nyakkendővel akarta megajándékozni őket, Landry is, Sylvinet is ugyanazt a lila nyakkendőt választotta ki a vándorkereskedő készletéből, aki batyuját erős, Perch vidéki lova hátára kötve sorra járta a házakat. Nagynénjük megkérdezte tőlük, hogy azért választottak-e így, mert mindig egyformán szeretnek öltözködni. De az ikreknek eszük ágába se jutott ilyesmi; Sylvinet azt felelte, hogy a rőfös batyujában ez volt a legszebb színű és mintájú nyakkendő, Landry pedig kijelentette, hogy a többi nyakkendő mind csúnya.

- Hát a lovam színe hogy tetszik? - kérdezte a kereskedő mosolyogva.

- Csúf - felelte Landry -, olyan, mint egy vén szarka.

- Nagyon csúf - mondta Sylvinet. - Olyan, mint egy vedlett szarka.

- Észrevehette - szólt a rőfös fontoskodva -, hogy ennek a két gyereknek egyforma a látása. Ha az egyik sárgának nézné azt, ami valójában piros, a másik tüstént pirosnak vélné a sárgát, s nem kell ellenkezni velük, mert azt mondják, az ikerpár azt hiszi magáról, hogy egyazon mintának két példányban készült lenyomata, s ha ezt a gondolatot ki akarják verni a fejükből, elbutulnak, s azt se tudják majd, mit mondanak.

A kereskedő azért beszélt így, mert a lila nyakkendők színezése csúnya volt, és szeretett volna egyszerre kettőt eladni belőlük.

Ahogy telt-múlt az idő, minden hasonlóképpen folytatódott, az ikreket olyan egyformán öltöztették, hogy egyre gyakrabban cserélték össze őket, s akár gyerekes pajkosságból, akár annak a természeti törvénynek a parancsára, amelyet a plébános szerint nem lehet megváltoztatni, ha az egyiknek megrongálódott a cipője orra, a másik is egykettőre leverte a magáét ugyanazon a helyen, ha az egyik elszakította a zekéjét vagy a sapkáját, a másik rögvest felmutatott egy hasadást, mégpedig annyira hasonló, mintha ugyanaz a baleset okozta volna mind a kettőt; s mikor kérdőre vonták őket, a mi ikerpárunk csak nevetett, és alamuszi módon adta az ártatlant.

Áldás volt-e vagy csapás, de annyi bizonyos, hogy a ragaszkodásuk az évekkel nőttön-nőtt, s mikor már komolyabban kezdtek gondolkozni, a két fiú bevallotta egymásnak, hogy egyikük se tud jól elszórakozni a többi gyerekekkel, ha a másik nincs ott; az apjuk megpróbálta az egyiket magával vinni, a másik meg otthon maradt az anyjukkal, de mind a kettő olyan szomorú és sápadt volt, olyan ímmel-ámmal dolgoztak, mintha betegek lennének. Este pedig, mikor találkoztak, kézen fogták egymást, és elmentek, s csak jó sokára jöttek haza, annyira örültek, hogy ismét együtt lehetnek, meg azért is, mert duzzogtak egy kicsit a szüleikre, akik ilyen bánatot okoztak nekik. Azok meg se próbálták többet elválasztani őket egymástól; meg kell mondani, hogy apjuk, anyjuk, akárcsak a nagybácsik meg a nagynénik, a fiú- meg a leánytestvéreik annyira szerették az ikreket, hogy az már gyöngeségszámba ment. Büszkék voltak rájuk, hiszen annyian dicsérték őket, meg azért is, hogy ami igaz, igaz, a testvérpár nem volt csúnya, se ostoba, se gonosz.

Időnként Barbeau apó nyugtalankodott egy kicsit, mi lesz velük felnőttkorukban, ha így megszokták, hogy örökké együtt legyenek, eszébe jutottak Sagette anyó szavai, s megpróbálta felbosszantani őket, hogy az egyik féltékeny legyen a másikra. Ha példának okáért valami kis hibát csináltak, megcibálta Sylvinet fülét, és Landrynak azt mondta: Most az egyszer megbocsátok neked, mert rendszerint neked van több eszed. - De Sylvinet nem törődött a saját égő fülével, hisz a testvére megúsza szárazon, Landry pedig keservesen sírt, mintha őt büntették volna meg. Azt is megpróbálták, hogy csak az egyik kapott olyasmit, amire mind a kettőnek fájt a foga; ha ennivaló volt, tüstént megosztották, ha pedig valami mütyürke vagy szerszám, felváltva hordták, esetleg egymásnak ajándékozták, ügyet se vetve az enyém-tiédre. Amikor az egyiket jó magaviseletéért megdicsérték a másik rovására, az, aki a rövidebbet húzta, elégedett és büszke volt, hogy az ikertestvérét így buzdítják és becézik, s ő is dicsérni és becézni kezdte. Egyszóval teljesen kárba veszett fáradság volt különválasztani őket akár szellemileg, akár testileg, s mivel a szülők nem szívesen tesznek a kedvenc gyerekeik ellenére - még akkor sem, ha az a javukat szolgálja -, hagyták, hogy folyjon minden az Isten rendelése szerint, vagy pedig csak játékosan incselkedtek velük, de az ikrek átláttak a szitán. Ravaszdi volt mind a kettő, s néha, hogy nyugton hagyják őket, úgy tettek, mintha veszekednének, vagy hajba kaptak volna, de ez is csak a mulatságukat szolgálta, s mikor egymáson hengergőztek, vigyáztak, hogy egyiküknek se essék bántódása; s ha egy bámészkodó elcsodálkozott, hogy verekednek, elszaladtak és kinevették, s úgy csivogtak meg énekeltek, mint két rigó az ágon.

De a nagy hasonlóság és az egymáshoz való erős hajlandóság ellenére, Isten, aki teljesen hasonlót nem alkot sem az égben, sem a földön, azt akarta, hogy sorsuk ugyancsak különbözzék, s ekkor derült ki, hogy mennyire elkülönültek egymástól, és milyen különböző a vérmérsékletük is.

Mindez csak próbatételből derült ki, s a próbatétel az első áldozásuk után következett be. Barbeau apó családja szépen gyarapodott, mert két asszonylánya nem tétlenkedett, szép, egészséges gyerekeket szült az egyik is, a másik is. Legidősebb fia, Martin, derék szál legény, katonáskodott, a vők szorgalmasan dolgoztak, de nem voltak mindig bőviben a munkának. A mi vidékünkön nehéz esztendők jártak, jórészt vihar okozta károk, másrészt a kereskedelem pangása miatt, mindez több tallért húzott ki az emberek zsebéből, mint amennyit megkerestek. Így esett, hogy Barbeau apónak sem állt módjában az egész családját magánál tartani, s arra kellett gondolnia, hogy az ikreket szolgálatba adja. A priche-i Caillaud apó azt mondta, hogy felfogadná az egyiket az ökrök mellé, mert nagy darab földje volt, s a fiai vagy túl nagyok, vagy túl kicsinyek erre a munkára. Mikor Barbeau anyó meghallotta, mit tervez az ura, nagyon megijedt, és erősen elbúsulta magát. Az ember azt hitte volna, soha eszébe se jutott, hogy az ikreknek egyszer el kell szakadniuk egymástól, pedig sokat emésztette magát emiatt, mióta a két gyerek a világra jött; de most nem szólt egy szót sem, mivel megszokta, hogy engedelmességgel tartozik az urának. Annak is főtt a feje, s már idejében előkészítette a dolgot. A két iker először keservesen sírt; három álló napig az erdön meg a mezőn kószáltak, s csak enni jártak haza. Szüleikhez egy szót sem szóltak, és mikor megkérdezték őket, hajlandóak-e engedelmeskedni, nem feleltek semmit, de amikor együtt voltak, sokat morfondíroztak.

Az első nap csak kesergett mind a kettő, s egymásba karoltak, mintha attól tartanának, hogy erőszakkal tépik el őket egymástól. Pedig az apjuk ezt sose tette volna. Megvolt benne az a paraszti bölcsesség, ami félig türelemből, félig meg az idő hatásába vetett bizalomból áll. Így történt, hogy másnap, látván, hogy nem teketóriáznak velük, és arra számítanak, hogy megjön majd az eszük, jobban megrémültek az apai akarattól, mintha fenyegették és büntették volna őket.

- Mégiscsak bele kell törödnünk - mondta Landry -, csak az a kérdés, melyikünk menjen, ezt mi magunk döntjük el, mert Caillaud apó azt mondta, kettőnket nem fogadhat fel.

- Mit bánom én, akár elmegyek, akár itt maradok, ha egyszer el kell válnunk - mondta Sylvinet. - Azzal nem törödnék, hogy máshol kell élnem, ha veled mennék, hamar megszoknám, hogy elkerültem otthonról.

- Könnyű ezt mondani - felelt rá Landry -, de annak, aki itt marad a szüleinkkel, mégiscsak több vigasza lesz, és kevésbé bánkódik, mint a másik, aki nem látja sem az ikertestvérét, sem apját, anyját, sem a kertet, sem az állatainkat, semmit, aminek örülni szokott.

Landry mindezt meglehetősen határozottsággal fejtette ki, de Sylvinet újra sírva fakadt, mert benne nem volt annyi bátorság, mint fivérében, s az a gondolat, hogy egyszerre mindent elveszít, és mindentől távol kerül, olyan fájdalommal szorította össze a szívét, hogy hullott a könnye, akár a záporosó.

Landry is sírt, de nem olyan nagyon és nem is ugyanazért; elhatározta, hogy a baj súlyosabbik részét magára vállalja, s látni akarta, mennyit bír el a testvére, hogy a többitől megkímélje. Tudta jól, Sylvinet nehezebben törődik bele, mint ő, hogy elmenjen a háztól, s a családja helyett egy idegen családhoz kerüljön.

- Hallgass ide, testvér - mondta neki -, ha elszánjuk magunkat az elválásra, jobb, ha én megyek el a háztól. Tudod te is, hogy én valamiképp erősebb vagyok nálad, s ha megbetegszünk, ami majdnem mindig egyszerre történik meg velünk, téged jobban elővesz a láz, mint engem.

Azt mondják, talán bele is halunk, ha szétválasztanak bennünket. Én nem hiszem, hogy belepusztulnék, de rólad nem kezeskedem, s ezért szeretném, ha te itt maradnál anyánk mellett, ő majd megvigasztal és gondodat viseli. Aztán meg, ha otthon különbséget tesznek kettőnk közt, amit alig venni észre, azt hiszem, téged szeretnek jobban, és tudom, hogy kettőnk közül te vagy a kedvesebb és barátságosabb természetű. Maradj hát te itthon, én meg elmegyek. Nem leszünk messzire egymástól. Caillaud apó földje szomszédos a miénkkel, láthatjuk egymást mindennap. Én szeretem a nehéz munkát, a figyelmemet is eltereli a bajomról, s minthogy gyorsabban futok, mint te, mihelyst befejeztem a napi tennivalót, egykettőre itt termek nálad. Neked nincs olyan sok dolgod, te elsétálhatsz arrafelé, ahol én dolgozom. Sokkal nyugodtabb leszek így, mintha te kerülnél el a háztól, s én lennék idehaza. Így hát arra kérlek téged, hogy maradj itthon.

3.

Sylvinet hallani sem akart erről; bár gyengédebben szeretete apját, anyját és kis Nanette húgukat, mint Landry, mégis visszaretent attól, hogy a nehezebb rész ikertestvére szakadjon, aki úgy a szívéhez nőtt.

Sokáig vitáztak, s végül is sorsot húztak, és Landry húzta ki a rövidebb szálat. Sylvinet nem volt megelégedve a sors döntésével, s azt ajánlotta, dobjanak fel egy pénzdarabot fej vagy írásra. Sylvinet háromszor dobta fel a pénzt, és mindannyiszor fejjel esett le, így mindenképpen Landrynak kell elmenni.

- Láthatod, a sors is így akarja - mondta Landry -, és tudod jól, hogy a sorssal nem szabad ellenkezni.

A harmadik napon Sylvinet még mindig keservesen sírt, de Landry már alig pityergett. Az elválás gondolata először talán még nagyobb fájdalmat okozott neki, mint testvérenek, mert a bátorsága keserves erőfeszítésébe került, és esze ágába se jutott, hogy ellene szegüljön a szülei akaratának; de ahogy a baján rágódott, az egyre inkább összezsugorodott, és ő sok mindent meghányt-vetett magában. Sylvinet-n pedig annyira erőt vett a kétségbeesés, hogy képtelen volt gondolkozni; így hát Landry már rég eltökélte, hogy ő megy el hazulról, de Sylvinet még mindig nem bírt belenyugodni, hogy végig kell néznie testvére elmenetelét.

Aztán meg Landry rátartibb is volt, mint az ikertestvére. Annyiszor elmondták nekik: örökké csak félemberek maradnak, ha nem szoknak hozzá a különváláshoz; Landryban már megnyilatkozott tizennégy éves kora büszkesége, meg akarta mutatni, hogy ő kinőtt a gyereksorból. Kettőjük közül mindig is ő volt a főkolompos, mindenre ő vette rá a testvérét, attól kezdve, amikor először másztak fel madárfészeket keresni egy fa tetejére, egészen mostanig. Így hát most is sikerült neki lecsendesíteni Sylvinet-t, és este, mikor hazamentek, kijelentette az apjának: megteszik, amit a kötelesség kíván tőlük, sorsot húztak, és ő, mármint Landry megy kisbéresnek Priche-be.

Apjuk a két fiút térdére ültette, bár nagyok és erősek voltak, s így szólt hozzájuk:

- Édes gyerekeim, abból, hogy engedelmeskedtek, látom, hogy megjött már az eszetek, és nagyon örülök neki. Ne felejtsetek el, valahányszor a gyerekek örömet szereznek szüleiknek, örömet szereznek a mennybéli Úristennek is, aki előbb-utóbb meg is jutalmazza őket. Egy szóval se kérdem, hogy kettőtök közül melyik engedelmeskedett elsőnek. De Isten tudja, és meg fogja áldani, amiért helyesen beszélt, és megáldja a másikat is, amiért hallgatott a szavára.

Ezek után az ikreket anyjuk elé vezette, hogy ő is dicsérje meg őket, de az anya annyira küszködött a sírással, hogy szólni se bírt, csak megölelte, megcsókolta a két fiút.

Barbeau apót nem ejtették a feje lágyára, tudta ő jól, hogy az ikrek közül melyik a bátrabb és melyik a ragaszkodóbb. Nem akarta, hogy Sylvinet-ben ellanyhuljon a jó szándék, mert látta, hogy ami Landryt illeti, ő el van szánva, s csak egy dolog, a testvére iránti aggodalom ingathatná meg elhatározásában. Így aztán még hajnal előtt felköltötte Landryt, s ügyelt, hogy fel ne verje ikertestvérét, aki ott aludt mellette.

- Gyerünk, fiacskám - szólt oda neki egész halkán -, el kell indulni Priche-be, mielőtt anyád felébredne. Tudod, hogy mennyire szomorkodik, kíméljük meg a búcsúzkodástól. Én majd elvezetlek a gazdához, és viszem a csomagodat.

- Hát el sem búcsúszom a testvéremtől? - kérdezte Landry. - Zokon veszi majd, ha csak így, szó nélkül válok el tőle.

- Ha a testvéred felébred, és látja, hogy elmegy, sírva fakad, anyád felébred, s ő még keservebben fog sírni, hogy ti úgy bántódtok. No, gyerünk, Landry, te bátor fiú vagy, és nem akarsz, hogy anyád belebetegdjék a szomorúságba. Teljesítsd a kötelességedet, fiam, maradéktalanul, menj el szép csendesen. Még ma este elviszem hozzád a testvéredet, holnap pedig vasárnap, s te már jókor reggel meglátogathatod anyádat.

Landry összeszedte magát, és szót fogadott, úgy ment ki a ház ajtaján, hogy hátra se nézett. Anyja nem aludt olyan mélyen, meg nem is volt olyan nyugodt, hogy meg ne hallotta volna, amit a férje mondott Landrynek. De a szegény asszony érezte, hogy az ő emberének igaza van, és meg se moccant, éppen csak a függőnyt lebbentette meg, hogy lássa a fiát, amikor elmegy a háztól. Úgy elfacsarodott a szíve, hogy kiugrott az ágyból, utána akart szaladni, hogy megcsókolja, de az ikerkék ágya előtt megállt. Sylvinet még javában aludt. Szegény fiú már három napja, sőt mondhatni, három éjszaka annyi könnyet hullatott, hogy egészen ki-merült bele, lázas is lehetett, mert nyugtalanul forgolódott a párnáján, nagyokat sóhajtozott és nyögött, de nem ébredt fel.

Az anya pedig, ahogy így nézte és figyelte a fiát - az ikerpárból csak ez az egy maradt meg neki -, el kellett ismernie magában, hogy tőle még nehezebben vált volna meg. Mert hát kettőjük közül ez az érzékenyebb, akár azért, mert kevésbé erős a természete, akár pedig amiatt, mert Isten a természet törvényében úgy rendelte, hogy ha két ember szerelemmel vagy barátsággal szereti egymást, az egyik mindig többet adjon a szívéből, mint a másik. Apjuk egy csöppet jobban kedvelte Landryt, mert bátor volt, s előre valónak tartotta a munkát a cirógatásnál meg a figyelmelességnél. Az anya pedig a kedvesebbiket, a hízelkedőbbet, vagyis Sylvinet-t szerette egy csöppet jobban.

Hát most ott állt, és nézte a magzatát: lám, milyen sápadt és zilált szegény fiú, kegyetlenség volna ezt a gyereket szolgálatba küldeni, Landryt keményebb fából faragták, nem is fog ő annyira vágyakozni az anyja meg az ikerestvére után, hogy belebetegdjék a bánatba. Landryban igen erős a kötelességtudás, gondolta az anya, de mégiscsak kemény egy kicsit a szíve, mert különben nem ment volna el így, tétovázás nélkül, hogy még a fejét se fordította hátra, s egyetlen könnyet se ejtett. Bizony, ha érzékenyebb, odajött volna az ágyamhoz, ahol alvást színleltem, s legalább egy pillantást vetett volna rám, és megcsókolta volna az ágyam függőnyét. Az én Landrym igazi kis férfi, élet kell neki, mozgás, munka, és szívesen megy egyik helyről a másikra. De Sylvinet szíve, akár egy lányé, olyan gyöngéd és kedves a lelkem, hogy lehetetlen nem szeretni őt, még a szemem világánál is jobban.

Így morfondírozott magában az anya, s aztán visszafeküdt az ágyába, de nem aludt el, férje pedig a réteken és a legelőkön át vezette Landryt Priche felé. Mikor egy kis emelkedéshez értek, ahonnan már nem látni Cossé házait, mihelyst az ember lefelé indul, Landry megállt, és hátrafordult. Elnehezedett a szíve, s leült a harasztra, mert egy lépést sem bírt volna továbbmenni. Apja úgy tett, mintha észre se venné, s csak lépkedett előre. Kisvártatva szép szelíden hívta, azt mondta neki:

- Már pitymallik, Landry fiam, igyekeznünk kell, ha napfelkelte előtt oda akarunk érn.

Landry feltápáskodott, s minthogy megfogadta, hogy nem sír az apja előtt, legyűrte könnyeit, amelyek már borsónagyságban csillogtak a szeme szögletében. Lehajolt, mintha a bicskája esett volna ki a zsebéből, s bár nagy volt a bánata, egész úton magába fojtotta, s így érkezett meg Priche-be.

4.

Caillaud apó látta, hogy a két iker közül az erősebbet és a szorgalmasabbat hozta el az apja, így hát örömmel fogadta. Tudta, hogy a fiú nem egykönnyen szánhatta el magát, s mivel a gazda derék ember és jó szomszéd volt, meg barátja is Barbeau apónak, mindent megtett, ami csak tőle telt, hogy megvigasztalja és bátorítsa Landryt. Tüstént egy tányér levest meg egy kancsó almabort rakatott az asztalra, hogy kedvet öntsön belé, mert a vak is láthatta, hogy bánat emésztí a lelkét. Aztán elvitte magával, hogy befogják az ökröket, s megmutatta neki, hogy ő miként szokta csinálni. De Landry nem volt kezdő ebben a munkában, hiszen az apja két szép ökrét gyakran befogta, és ügyesen hajtotta. Mihelyt a fiú meglátta Caillaud apó két hatalmas ökrét, felágaskodott benne a büszkeség, hogy ilyen gyönyörű jószág lesz a keze alatt, mert az egész környéken nem akadt hozzájuk fogható jól táplált, gondozott és kiváló fajtájú állat. Aztán az is tetszett neki, hogy bebizonyíthatja: nem ügyetlen és nem is gyáva, s amit a gazda mutat neki, azt ő mind tudja. Az apja se mulasztotta el kedvező színben tüntetni fel a fiát, s mikor indulniuk kellett ki a mezőre, Caillaud apó valamennyi gyereke, a fiúk és a lányok, a család apraja-nagyja megcsókolták az ikret, s a legkisebbik lány szalaggal egy virágzó ágat kötött a kalapjára, mert ezen a napon szegődött el, s a gazda családja ünnepnek tekinti ezt a napot. Mielőtt elváltak volna, apja még intő szavakat mondott neki új gazdája jelenlétében: lelkére kötötte, hogy tegyen mindent a kedvére, és úgy vigyázzon a jószágra, mintha a sajátjukat gondozná.

Landry megfogadta, hogy mindent megtesz, ami az erejéből telik, s aztán kiment a földre, ott egész nap tisztességesen viselkedett, és szorgalmasan dolgozott, este pedig jó étvággyal érkezett haza, mert első ízben dolgozott ilyen keményen, s a fáradtság hathatós orvosság a búbánatra.

Sokkal nehezebb volt szegény Sylvinet-nek az Ikertanyán - így nevezték el Barbeau apó Cossé községbeli házát és tanyáját a két gyermek születése óta, meg azért is, mert nem sokkal utánuk a szolgáló is ikreket hozott a világra, de azok nem maradtak meg.

A parasztok szeretnek a környezetükre tréfás elnevezéseket meg csúfneveket ragasztani, a házat meg a földet elkeresztelték Ikertanyának, s ha Sylvinet-t vagy Landryt meglátták, a többi gyerek így kiabált:

- Itt jönnek az ikrek az Ikertanyáról!

Ezen a napon bizony nagy volt a szomorúság Barbeau apó Ikertanyáján. Mihelyt Sylvinet felébredt, és látta, hogy a testvére nincs ott mellette, már sejtette, mi történt, de mégsem akarta elhinni, hogy Landry így búcsúzás nélkül ment el, és nagy fájdalomában haragudott is rá.

- Hát mit vétettem én neki - kérdezte anyját -, mivel bántottam meg? Akármit tanácsolt is, én mindig hajlottam a szavára, mikor azt mondta, hogy ne sírjak maga előtt, lelkem édesanyám, visszafojtottam a sírást, pedig majdhogya meg nem szakadt a szívem. Megígérte, nem megy el anélkül, hogy ne mondana nekem néhány bátorító szót, és megreggelizünk együtt a Tölgyes szélén, ott, ahol annyit beszélgettünk meg játszottunk. Be akartam csomagolni neki, és odaadtam volna a bicskám, mert az enyém jobb, mint az övé. Akkor hát édesanyám tegnap este suttyomban elkészítette a csomagját, és azt is tudta, hogy búcsúzás nélkül akar elmenni tőlem?

- Úgy tettem, ahogy apád kívánta - felelte az anyja.

És mindent elmondott, ami csak az eszébe jutott, hogy megvigasztalja. De Sylvinet rá se hederített, s csak mikor látta, hogy az anyja sír, akkor kezdte csókolgatni, és kérte a bocsá-

natát, hogy így tetézte a fájdalmát, és megígérte: mellette marad, hogy kárpótolja Landryért. De mihelyt kiment az anyja, mert várt rá az aprójóság meg a mosatlan ruha, Sylvinet elrohant Priche felé, azt se tudta, merre tart, rábízta magát az ösztönére, mint a párja után repülő galamb, nem is törődött azzal, hogy melyik út visz oda.

Priche-ig meg se állt volna, ha nem találkozik az apjával, aki már hazafelé tartott. Barbeau apó kézen fogta, s így szólt hozzá:

- Ma este elmegyünk a testvéredhez, de dolog közben ne zaklasd, a gazdája nem nézné jó szemmel; aztán otthon az anyád szomorkodik, s én remélem, hogy te megvigasztalod.

5.

Mikor Sylvinet hazatért, odabújt az anyjához, s mintha kisgyerek volna még, egész nap el se mozdult a szoknyája mellől, váltig csak Landryról beszélt neki: egyre csak rá kellett gondolnia, mert minden hely, minden zug, ahol azelőtt együtt jártak, rá emlékeztette. Este elment látogatóba Priche-be az apjával, aki el akarta kísélni. Sylvinet egészen magánkívül volt, hogy megcsókolhatja ikertestvérét, s nagy türelmetlenségében még a vacsoráját sem ette meg. Arra számított, hogy Landry majd elébe jön, s útközben minduntalan azt képzelte, hogy látja már feléje szaladni. De Landry nem indult el, bár lett volna rá kedve. Attól tartott, hogy a priche-beli lányok és legények, no meg a gyerekek is kicsúfolják, hogy annyira csügg az ikertestvérén - mert az ilyen túlságos szeretet betegségsszámba megy a falusiak között -, így aztán Sylvinet ott találta az asztalnál: evett-ivott, mintha egész életét gazdája családjánál töltötte volna.

Mihelyt Landry megpillantotta belépő testvérét, a szíve majd kiugrott örömeiben, s ha vissza nem tartja magát, feldönti az asztalt meg a padot, hogy hamarabb megcsókolhassa. De hát restellt odaszaladni hozzá, mert a gazda meg a családja kíváncsian figyelték, mulatságos volt nekik ez a nagy ragaszkodás, amelyben valami új dolgot láttak, egy természeti jelenséget, ahogy a helybeli tanító mondta.

Így hát mikor Sylvinet testvére nyakába borult, és sírva csókolta, ölelte, s úgy simult hozzá, ahogy a fázó kismadár bújik testvérehez a fészekben, Landry bosszankodott, mert szégyellte magát a többiek előtt, de azért hiába, be kellett vallania magának, tetszik neki a dolog: megfontoltabbnak akart látszani a testvérénél, s időnként jelt adott neki, hogy tartsa magát. Sylvinet meghökkent, és nagyon meg is haragudott emiatt. Aztán Barbeau apó beszélgetni kezdett Caillaud apóval, megittak egy-két pohár bort, s az ikrek kimentek, mert Landry szerette volna becézni és csókolgatni a testvérét, de nem mások előtt. Csakhogy a többi fiú messziről leste őket, sőt a kis Solange, a gazda legfiatalabb lánya, ez a huncut és kíváncsi kis jószág, apró lépéseivel a nyomukba szegődött egészen a mogyoróbokrokig, és zavartan nevetgélt, mikor a két fiú észrevette őt, de azért nem tágitott, mert azt képzelte, hogy most valami meglepő dolgot lát majd, bár nemigen tudta, mi rendkívüli lehet abban, hogy két testvér szereti egymást.

Sylvinet elcsodálkozott ikertestvére nyugalmán, de esze ágában sem volt szemrehányást tenni, annyira örült neki. Másnap Landry szabadon rendelkezett az idejével, gazdája kimenőt adott neki, s pitymallatkor elindult, hogy testvérét még az ágyban találja. De Sylvinet, ámbár kettőjük közül ő volt a jobb alvó, abban a pillanatban felrezzent álmából, amikor Landry belépett a gyümölcsösbe, s mezítláb futott elébe, mintha csak valaki megmondta volna neki, hogy közeledik az ikertestvére.

Landry zavartalan boldogságban töltötte ezt a napot. Örült, hogy viszontláthatja a családját, az otthonát, hiszen tudta, hogy nem járhat haza mindennap, s az ilyen alkalmat jutalomfélének kell tekinteni. Sylvinet délig minden bajáról, bánatáról megfeledkezett. Reggelinél azt mondta magában, hogy a testvérével fog ebédelni, de mikor megették az ebédet, arra gondolt, hogy a vacsora az utolsó közös étkezésük, s kezdett erőt venni rajta a nyugtalanság meg a bánat. Minden igyekezetével kedveskedett Landrynak, figyelmes volt hozzá, odatolta neki a legjobb falatokat, a kenyér sarkát meg a saját tányérjáról a saláta szívét, aggodalmaskodott az öltönye meg a cipője miatt, mintha ki tudja, milyen hosszú útra kéne mennie, mintha nagyon szánsalomraméltó volna, s nem tudta, hogy kettőjük közül ő a sajnálatra méltóbb, mert ő szomorodik jobban.

6.

Az egész hét hasonlóképpen telt el, Sylvinet nap nap után elment Landryhoz, az pedig egy-két percre megállt vele, amikor az Ikertanya felé járt. Landry egyre inkább belenyugodott a sorsába, Sylvinet pedig végképp nem törődött bele, s számlálgatta a napokat, az órákat, mint a rab a börtönben.

Sylvinet egyedül csak Landryra hallgatott. Így hát anyjuk hozzá fordult, próbáljon valamit, hogy a testvére megnyugodjék, mert a szegény gyerek napról napra bánatosabb lett. A játéktól végképp elment a kedve, s csak akkor dolgozott, ha ráparancsoltak. Igaz ugyan, hogy a kishúgát továbbra is tanította járni, de alig szólt hozzá, és nem foglalkozott vele, éppen csak arra vigyázott, hogy el ne essék, s ne történjék valami baja. Mihelyt nem volt szem előtt, rögvest elkószált egymagában, s úgy elbújt, hogy azt se tudták, merre keressék. Bevette magát az árkokba, sövények közé, a vízmosásokba, ahol azelőtt Landryval játszott és beszélgetett, letelepedett a fák gyökereire, ahol együtt ültek, belegázolt valamennyi csermelybe, ahol régebben úgy pocsogtak, mint két kiskacsa, boldog volt, ha talált néhány fadarabot, amelyeket Landry faricskált az oltókésével, ha olyan kavicsokra akadt, amelyekkel Landry dobálódzott vagy szikrát csiholt. Ezeket összeszedte, és bedugta őket egy fa odvába vagy a kérge alá, s időnként kivette és nézegette, mintha fontos dolgok volnának. Váltig az emlékein rágódott, azokat forgatta az eszében, hogy elmúlt boldogságának apró-cseprő eseményei közül egy se merüljön feledésbe. Ami másnak semmiség lett volna, neki minden volt. Nem törődött azzal, mit hoz a jövő, mert nem mert arra gondolni, hogy egymás után következnek a napok, és hasonlók azokhoz, amelyeket most végigszenved. Egyre csak a múlton járt az esze, s álmodozásba süppedve emésztette magát.

Nemegyszer úgy rémlett neki, hogy látja és hallja ikertestvérét, magában motyogott, s azt hitte, neki felelget. Vagy pedig elaludt, ahol éppen volt, és testvéréről álmodott, s mikor felébredt, sírva fakadt, hogy egyedül van, patakzottak a könnyei, s nem is igyekezett visszatartani őket, mert abban reménykedett, hogy a kimerültség végül is elzsongítja, letaglózza bánatát.

Egy ízben egészen a champeaux-i irtásig barangolt el; a csermely, amely csak esős időben bugyog ki az erdőből, most szinte teljesen kiszáradt, s a mederben megtalált egy kis malmot, amelyet kifaragott fadarabkákból készítenek mifelénk a gyerekek, s olyan ügyesen állítják össze, hogy forog a víz sodrában, s nemegyszer gyakran megmarad, amíg csak a többi gyerek össze nem töri vagy az ár el nem viszi. Az, amelyiket Sylvinet megtalált, több mint két hónapja lehetett a patakocskában ép és sértetlen állapotban, mert arrafelé nemigen jártak, s így senki se vette észre, és nem is rongálhatta meg. Sylvinet ráismert ikertestvére keze munkájára; mikor Landry a kis malmot csinálta, úgy beszélték meg, hogy visszajönnek majd ide, de aztán megfeledkeztek róla, s azóta még sok malmot tákolnak össze más helyeken.

Sylvinet-nek egyszeribe jókedve kerekedett, hogy megtalálta, elvitte kicsit lejjebb, ahol a mederben még volt egy kevés víz, ott megindult a malom, neki pedig eszébe jutott róla az ikertestvére, hogy örült neki, amikor először elindította. Aztán Sylvinet ott hagyta a malmot, és már előre repesett a szíve, hogy vasárnap Landryval majd eljönnek ide, s ő megmutatja neki, hogy milyen szépen megmaradt, amit olyan ügyesen és tartósan összefabrikált.

De nem tudta megállni, hogy már másnap egymaga vissza ne térjen; csak hogy a patak partját összetaposták az ökrök, ott volt mindenütt a lábuk nyoma, reggel kihajtották őket legelni az irtásra, s a csermely vizéből ittak. Sylvinet továbbment néhány lépést, s látta, hogy az állatok rágáztak a malomra, pozdorjává zúzták, alig talált meg belőle egy-két darabkát. Ekkor

elfacsarodott a szíve, s arra gondolt, hogy valami baj érhetne ma az ikertestvérét, s elszaladt egészen Priche-ig, meg akarta nézni, hogy mi van vele. De mivel tudta, hogy testvére nem szereti, ha ő napközben meglátogatja - Landry ugyanis attól tartott, a gazdája megharagszik, ha feltartják a munkában -, így hát Sylvinet csak távolról figyelte testvérét, amíg az dolgozott, s ő maga nem mutatkozott. Restellte volna bevallani neki, mi készítette arra, hogy ide-szaladjon, s úgy indult el hazafelé, hogy nem beszélt se vele, se mással, s csak jóval később hozta szóba a dolgot.

Minthogy Sylvinet megsápadt és rosszul aludt s alig evett valamit, az anyja nagyon aggódott miatta, s azt se tudta, hogy öntsön belé kedvet. Elvitte magával a piacra, vagy elküldte az apjával meg a nagybátyjaival az állatvásárba, de Sylvinet-t semmi nem érdekelt, semmi nem szórakoztatta; Barbeau apó a fiú tudta nélkül megpróbálta rávenni Caillaud apót, hogy fogadja fel a másik ikret is. De Caillaud apó válaszában ő maga is belátta az igazát.

- Tegyük fel, hogy idevenném mindkettőt egy időre, sokáig akkor se maradhatnának együtt, mert ahol egy kisbéresre van szükség, ott a magunkfajtnak nem kell kettő. Mire az esztendő végére érünk, az egyiknek úgymint máshová kéne szegődni. Aztán nem gondolja kend, hogy ha Sylvinet olyan helyre kerülne, ahol muszáj neki dolgozni, akkor nem töprengene annyit, azt tenné, amit a másik, aki derekasán kiveszi a részét a munkából? Előbb-utóbb át kell esni ezen. Talán fel se fogadják ott, ahol kend szeretné, s a két gyerek még messzebbre kerül majd egymástól, és csak hetenként vagy minden hónapban egyszer találkoznának; jobb, ha már most megszokják, hogy nincsenek összeragadva. Vegye hát elé a jobbik esztét, és ne törődjön annyit egy gyerek szeszélyével, akit a kend felesége meg a többi gyereke túlságosan ajnározott, s mindenben kedvére tettek. A nehezén már túljutottak, és higgyen a szavamnak, a fiú a többibe is beletörődik, ha kend nem adja be a derekát.

Barbeau apó elállt a szándékától, megértette, hogy minél többet látja Sylvinet az ikertestvérét, annál inkább sóhajtozik utána. Feltette magában, hogy János-napkor megpróbálja elszegődtetni, s ha egyre ritkábban látja Landryt, majd csak beletörődik abba, hogy úgy éljen, mint a többi, s ne engedje elhatalmasodni magában ezt a szeretetet, ami már valóságos lázként emészt.

De a feleségének kár volt még erről említést tenni, mert az asszonynak az első szóra meg-eredtek a könnyei. Azt mondta, hogy Sylvinet képes és elpusztítja magát, s Barbeau apónak ugyancsak fött a feje.

Landry, akit az apja, a gazdája, sőt az anyja is felbízott, többször is megpróbálta észre téríteni szegény Sylvinet-t; az nem tartott ki a maga igaza mellett, mindent megígért, de nem bírt erőt venni a bánatán. Fájdalmába belevegyült még valami, amiről soha nem beszélt, mert maga sem tudta volna kifejezni; a szíve titkos mélyébe rettentő féltékenység fészkelte be magát, féltékenykedett a testvére. Örült, jobban, mint valaha, hogy Landryt mindenki annyira becsüli, hogy a gazdája meg az egész háza népe olyan szeretettel bánik vele, mintha a családhoz tartozna. De ha egyrészt örült ennek, másrészt szomorkodott, és zokon vette, hogy Landry szerint nagyon is készségesen vállalja az új baráti kapcsolatokat. Sylvinet-nek nagyon rosszul esett, hogy Caillaud apó egyetlen szavára - pedig milyen halkán és türelmesen szólította - az ő testvére már ugrott is, otthagya apját, anyját, az ikertestvérét, előbbre való volt neki a kötelesség, mint a vérei; Sylvinet úgy érezte, nem bírta ilyen serényen engedelmeskedni, mikor néhány percet még elidőzhetne annak a társaságában, aki olyan hűségesen szereti.

A szegény fiú ekkor azzal a gyanúval kezdett el küszködni, ami azelőtt fel sem ötlött benne, azzal emésztette magát, hogy kettőjük közül csak ő szeret igazán, s az érzését testvére csak langyosan viszonzza, s ez mindig is így lehetett, de ő nem ébredt tudatára, vagy pedig az ikertestvére egy idő óta elhidegült iránta, mert másutt olyan személyekkel ismerkedett össze, akik jobban megfelelnek neki, s a társaságukban kellemesebben érzi magát.

Landrynak sejtelve sem volt Sylvinet féltékenységről, mert az ő természetéből végképp hiányzott ez az érzés, soha nem féltékenykedett senkire. Mikor testvére ellátogatott Priche-be, hogy elszórakoztassa Sylvinet-t, megmutatta neki a hatalmas ökröket, a szép teheneket, elbűszkélkedett a mintaszerű juhtenyésztéssel és Caillaud apó tanyájának bő termésével, mert Landry értékelte és nagyra tartotta a gazdaságot, nem kapzsiságból, hanem mert szerette megművelni a földet, gondozni a jószágot, s kedvét lelte a falusi munka minden fajtájában. Örült, ha a tisztára csutakolt, jól táplált, fényes szőrű kancát kivezette a rétre, nem bírta volna elviselni, hogy bármit is lelkiismeretlenül végezzen el, nem tűrte, hogy azt, ami él és termést hozhat, ne óvják, hogy elhanyagolják, mintegy semmibe vegyék. Sylvinet közönyösen járt-kelt, s álmélkodott, hogy a testvére ennyire szíven viseli azt, amihez semmi köze. Ő mindent gyanakodva szemlélte, s így szólt Landryhoz:

- Te egészen odavagy az itteni hatalmas nagy ökrökért, és nem is gondolsz már a mi kis tinóinkra, pedig olyan elevenek, olyan helyes és szelíd állatok, s ha befogtad őket, kezeesebbek voltak, mint amikor apánk járt velük. Egy szóval sem kérdeztél a tehenünkről, pedig milyen jó tejet ad, s olyan szomorúan les rám szegény pára, mikor elébe rakom a szénát, mintha csak tudná, hogy egyedül vagyok, s mintha azt kérdezné tőlem, hát az ikertestvéred hol van?

- Hát az már igaz, hogy derék jószág - mondta Landry -, de nézd csak meg ezt a tehenet. Ha végigvárod a fejést, annyi tejet látsz, amennyit soha életedben nem láttál egyszerre.

- Lehetséges, de azt kötve hiszem, hogy olyan jó tejet adna, mint a mi Pirosunk, és a tejfele se annyira zsíros, mert az Ikertanya környékén kövérebb a fű, mint erre felé.

- A kutyafáját! Azt hiszem, apánk örömet odaadná az ő szittyós legelőjét a víz partján, ha megkapná érte Caillaud apó dús, nagy kaszálóit.

- Ugyan - folytatta Sylvinet a mondókáját, s rántott egyet a vállán -, a mi szittyós rétünkön sokkal szebb fák nőttek, mint tinálatok, igaz, a széna nem sok, de annál finomabb, s amikor hazahordjuk, olyan illatot hagy végig az úton, mint a tömjén.

Így vitáztak egy semmiségen, mert Landry tudta jól, hogy nincs szebb jószág annál, ami a miénk, Sylvinet pedig, mikor úgy leszólta az idegen gazdaságot, éppoly kevésbé törődött azzal, ami az övé, mint a máséval: de a sok hiábavaló szó mélyén ott volt az ellentét: az egyik gyerek, aki szeret dolgozni és élni, mindegy, hogy miként és hol, a másik, aki nem bírja megérteni, hogy a testvére egy pillanatig is nyugodt és elégedett lehet, ha ő nincs mellette.

Ha Landry kiment vele a gazdája kertjébe, s beszéd közben hirtelen félbeszakította a szót, s levágott egy elhalt ágat az oltványról, vagy kihúzott valami dudvát a vetemény közül, Sylvinet megharagudott, hogy az ikertestvére sose feledkezik meg a rendről és a más szolgálatáról, ahelyett hogy, mint ő, lesné az ikerpárja minden szavát, minden mozdulatát. Amit érzett, nem mutatta ki, mert szégyellte, hogy ő ilyen könnyen bántódik meg, de elváláskor gyakran így szólt:

- No, úgy látom, neked mára elég volt belőlem, sőt talán sok is, és nehezen telik az idő, ha itt vagyok.

Landry mit sem értett a szemrehányásokból. Zokon vette Sylvinet szavait, s ő is szemrehányásokat tett neki, az pedig nem akart és nem is tudott kimagyarázkodni.

Szegény Sylvinet nemcsak arra féltékenykedett, amivel Landry foglalkozott, még a legcsekélyebb dologra is, féltékeny volt ő mindazokra a személyekre, akik iránt testvére valami

hajlandóságot mutatott. Nem bírta elviselni, hogy Landry barátkozik a priche-beli fiúkkal, és jól megvan köztük, s ha azt látta, hogy a kis Solange-ot babusgatja, játszik vele vagy megcirógatja, felhánytorgatta, hogy megfélemedezik Nanette húgukról, aki pedig Sylvinet szerint százszorta helyesebb, takarosabb és kedvesebb, mint ez a csúf kislány.

De minthogy soha nincs igaza annak, akinek féltékenység rágódik a szívéen, valahányszor Landry elment az Ikertanyára, Sylvinet szerint túl sokat foglalkozott a húgával. Ilyenkor azt hányta a szemére, hogy folyton a kicsivel törődik, s neki csak a közöny meg az unalom marad.

Végül is Sylvinet szeretete olyan követelő s ő maga olyan szomorú lett, hogy Landry is kezdett szenvedni miatta, s már nem örült, hogy gyakran láthatja. Belefáradt, hogy örökké azt hallja: lám, ő belenyugodott a sorsába; úgy látszott, Sylvinet boldogtalanságán mit sem segít, ha az ikertestvéréé enyhül.

Landry megértette s vele is meg akarta értetni, hogy a szeretet, ha nagyon nagy, néha káros. De Sylvinet nem volt hajlandó ezzel szembenézni, sőt úgy vélekedett, hogy testvére könnyörtelen, ha így beszél: időnként duzzogott is, néha hetekig nem ment el Priche-be, s közben, majd belehalt a vágyba, hogy láthassa, de büszkeségből megkötötte magát, pedig ebben az érzésben egy csöpp büszkeségnek sem volt helye.

Megtörtént, hogy szó szót követett, egyik összezőrdülés után jött a másik. Sylvinet mindig zokon vette azt, amit Landry okosan és tiszta szándékkal mondott neki, hogy helyrebillentse az eszét: Sylvinet szegény feje elkeseredésében odáig jutott, hogy néha úgy érezte, gyűlöli azt, akit annyira szeret, s egy vasárnap elment otthonról, hogy ne töltsen a napot testvérével, pedig az egyetlen kimenőn sem maradt el.

Ez a gyerekes gonoszság nagyon bántotta Landryt. Ő szerette a szórakozást, a zsvajgást, mert napról napra izmosabb és fürgébb lett. Minden játékban ő volt az első, mozgása gyors, szeme éles. Így hát áldozatot is hozott a testvére kedvéért, mikor vasárnaponként nem szaladgált a helybéli vidám fiúkkal, az egész napot az Ikertanyán töltötte, és Sylvinet-nek egy szóval se mondta, hogy játsszanak Cossé piacterén, vagy legalább menjenek sétálni a többiekkel. Sylvinet testben és lélekben sokkal inkább gyerek maradt, mint az ikertestvére, s csak egy gondolat foglalkoztatta: ő teljes odaadással szeret, és őt is így szeressék. Sylvinet azt akarta, hogy kettesben keressék fel a rejtekeiket - így nevezte azokat a zugokat és búvóhelyeket, ahol olyan játékokkal szórakoztak, amikből azóta már kinőttek: fűzfából kis taligát meg malmocskákat barkácsoltak, csapdákat tákoltak össze, amikkel madárfiókákat fogtak, kis kövekből házat építettek, s mellette egy darabka szántó is volt, akkora, mint egy zsebkendő - így szoktak a gyerekek földművelősdit játszani, az ő kis földjükön utánozzák a felnőttek dolgát.

Landry nem lelte kedvét az effajta multságokban, hiszen ő már ott tartott, hogy igazából művelte a földet, vagy legalábbis segített művelni, s ahelyett hogy a gallyakból összetákolta kis kocsit a kutyája farkára kösse, szívesebben hajtotta volna a hatökrös szekeret. Birkózni szeretett volna a környékbéli erős fiúkkal meg tekézni a nagy pályán, mert már olyan ügyes volt, hogy a nagy tekét harminc lépésre is ki tudta dobni. Ha Sylvinet hajlandó volt elmenni a kuglizóba, nem állt oda játszani, bevette magát az egyik sarokba, s szótlanul ott gubbasztott, és mikor úgy látta, hogy Landry nagyon belemelegedett a szórakozásba, őt elfogta az unalom, és gyötrődött.

Aztán meg Landry megtanult táncolni Priche-ben, s bár későn kapott kedvet hozzá - Sylvinet miatt, aki fanyalgott a szórakozástól -, már ugyanolyan jól táncolt, mint azok, akik úgyszólván akkor kezdték el, mihelyt megtanultak járni. Priche-ben jó táncos hírében állt, igaz, még nem telt öröme a lányok csókolgatásában, ahogy az minden egyes tánc után szokás, de mégis szívesen megcsókolta őket, hogy ezzel is bizonyítsa: már kinőtt a gyereksorból: sőt azt

szerette volna, hogy a lányok egy kicsit húzódozzanak, ahogy a legényekkel szokták tenni. De azok csöppet sem húzódoztak, sőt a nagylányok nevetve átkarolták a nyakát, amin aztán Landry egy kicsit bosszankodott.

Sylvinet megnézte egyszer a táncban, és nagyon elkeseredett. Mikor látta, hogy testvére megcsókolja Caillaud apó egyik lányát, olyan méregbe jött, hogy sírva fakadt féltékenységében.

Így hát valahányszor Landry a testvére kedvéért lemondott a szórakozásról, meglehetősen egyhangúan töltötte a vasárnapját, s mégis, egy ünnepnapon se maradt el otthonról, mert tudta, Sylvinet-nek jólesik a látogatása, s hogy a testvére kedvére tehessen, azt sem bánta, ha ő maga unatkozik egy kicsit.

Amikor hazament, s látta, hogy Sylvinet - aki hét közben kereste az alkalmat, hogy belekössön - elment otthonról, csak hogy ne kelljen kibékülni vele, ő is erősen elbúsulta magát, és keservesen sírva fakadt, első ízben, mióta hazulról elkerült; s elrejtőzött, mert restellte volna bánatát a szülei előtt, meg aztán ha azok is búsulnának, mért tetézzék a szomorúságukat a maga bajával.

Ami a féltékenységet illeti, Landrynak több joga lett volna hozzá, mint Sylvinet-nek. Anyjuk Sylvinet-t szerette jobban, apjuk pedig, bár szíve mélyén Landryhoz húzott, a másikkal elnézőbb és kíméletesebb volt. A szegény gyerek testben-lélekben gyengébb volt ikertestvéré-nél, így hát őt ajnározták s őt óvták elsősorban a fájdalomtól. Neki volt jobb sora, hiszen ő maradt otthon, s ikertestvére vállalta helyette a távollét minden gondját-baját.

Landry első ízben gondolta, ezt végig, s úgy találta, hogy ikertestvére teljességgel igazságtalan hozzá. A jó szíve ez idáig nem engedte, hogy hibáztassa, és semhogyan őt vádolja, inkább saját magát marasztalta el, hogy túlságosan beleveti magát a munkába meg a kedvteléseibe, és nem tud olyan hízelkedő szavakat találni, sem olyan gyöngéden figyelmes lenni, mint a testvére. De most az egyszer nem észlelt magában semmi olyasmit, amivel a testvéri szeretet ellen vétett volna, mert hogy hazajöhessen, lemondott egy remek rákászásról.

Sokáig sírdogált még, de aztán hirtelen abbahagyta, felfigyelt arra, hogy valaki sír a közelében, s magában beszél, ahogy a parasztasszonyok szokták, mikor nagy bánat nyomja a szívüket. Landry hamarosan ráismert az anyja hangjára, és odaszaladt hozzá.

- Édes jó Istenem - szólt az anyja zokogva -, miért van ennyi gondom ezzel a gyerekekkel! Érzem én, előbb-utóbb sírba visz.

- Énmiattam van édesanyám gondban? - kiáltott fel Landry, s anyja nyakába vetette magát. - Ha miattam, hát büntessen meg, de ne sírjon. Nem tudom, mivel bánthattam meg, de akár-hogy is van, kérem, bocsásson meg.

Ekkor eszmélt rá az anya, hogy fiának nem kemény a szíve, ahogy ő azt gyakran hitte. Megölelte, megcsókolta, s aztán beszélni kezdett, maga sem tudta pontosan, hogy mit, olyan nagy volt a bánata; elmondta, hogy nem őmiatta, hanem Sylvinet miatt kesereg, hogy ami Landryt illeti, néha tévesen vélekedett róla, de most jóváteszi, hanem Sylvinet olyan, mintha meghibbant volna, s őt emésztí az aggodalom, hiszen a fiú még pitymallatkor elment egy harapás nélkül. Most már nyugovóra készül a nap, de a gyerek még mindig nincs itthon. Déltájt a folyó közelében látták, az anya attól fél, hogy beleölte magát.

8.

Sylvinet talán véget akart vetni az életének - ez a gondolat, amely az anyját gyötörte, Landryban is megakadt, olyan könnyen, ahogy a légy akad bele a pókhálóba, és tüstént elindult, hogy megkeresse testvérét. Futott, bánat nyomta a szívét, s azt mondta magában:

„Talán igaza volt anyámnak, mikor régebben szememre vetette a keményszívűségemet. De most Sylvinet szíve beteg, mégpedig nagyon, hogy ilyen fájdalmat mért szegény édesanyánkra és énram.”

Végigrohángálta az egész környéket, sehol se találta, szölongatta, de hiába, megkérdezett mindenkit, senki sem tudott hírt adni felőle. Végül is ott találta magát a Szittyós-rétnél, rátért a kaszálóra, mert eszébe jutott, hogy van itt egy hely, amelyet Sylvinet igen kedvelt. A folyó mély medret vágott magának a földbe, és gyökerestől kitépett néhány égerfát, a fák elakadtak keresztben a vízen, gyökereik az égnek meredtek. Barbeau apó nem akarta kihúzni őket. Feláldozta a fákat, mert úgy dőltek ki, hogy megvédték a földet, amely jókora darabokban csomósodott a gyökereik között; ez kapóra jött neki, mert a víz minden télen nagy kárt tett a Szittyósban, s évről évre elvitt egy darabot a rétből.

Landry a mart felé tartott (a két iker ugyanis így nevezte a Szittyósnak ezt a részét). Annyira sietett, hogy nem ment el addig a helyig, ahol ők ketten egy kis lépcsőt készítettek: kövekre meg vastag, a talajból kiálló tőhajtást eresztő gyökerekre gyepkockákat raktak - ezen a vidéken garádicsnak mondják. Leugrott, amilyen magasról csak bírt, hogy minél hamarabb lent legyen a mart alján, ugyanis a víz mentén a cserje meg a fű akkorára nőtt, hogy eltakarta őt, s ha Sylvinet talán mégiscsak ott volna, neki be kell mennie a sűrűbe, hogy megtalálja.

Be is ment, nagyon izgatottan, mert egyre az anyja szavai jártak az eszében: hogy Sylvinet véget akart vetni az életének. Keresztül-kasul járta a bozótot, átkutatta a magas fűvet, szölongatta testvérét, és fűtyült a kutyának, mert az bizonyára melléje szegődött, hisz egész nap nem mutatkozott otthon, akárcsak fiatal gazdája.

Landry hiába hívta és hiába kereste testvérét, sehol sem látta. Mivel természetében volt, hogy mindent alaposan végezzen el, s megfontolt minden lehetőséget, végigcserkészte a folyó mindkét partját, hátha talál valami lábnyomot vagy egy kis földomlást, ami azelőtt nem volt ott. Szívfacsaró és nehéz keresgélés, mert idestova egy hónapja már, hogy Landry erre járt, s hiába ismerte ezt a vidéket úgy, mint a tenyerét, valami kis változás nyilván történt azóta. A jobb partot ellepte a gaz, s hasonló volt a helyzet a mart alján, ahol a nád meg a zsurló olyan sűrűn nőtt a homokos talajban, hogy egy talpalatnyi föld se látszott, amiben a lábnyomokat kereshetné. Újra meg újra felhajtotta a környéket, s végül is egy mélyedésben megtalálta a kutya lábnyomát, egy másik helyen pedig a fű le volt gázolva, mintha Finot vagy valamelyik ugyanakkora nagyságú kutya lehasalt volna benne.

Landrynak ez szöget ütött a fejébe, újból átvizsgálta a partot. Úgy rémlett neki, hogy az a repedés, amire rábukkant, egészen új keletű, mintha valakinek a lába nyoma lenne, aki leugrott vagy lecsúszott onnan, s bár a feltevés kétséges volt, mert könnyen lehet, hogy valami nagy vízipatkány járt arra - ezek az állatok szoktak pusztítani, vágkálni, roncsolni az effajta helyeken -, Landry úgy megrémült, hogy a lábából kifutott az erő, és térdre roskadt, mint aki Isten irgalmába ajánlja magát.

Így maradt kis ideig, nem volt ereje, se bátorsága, hogy nekiinduljon szólani valakinek arról, ami a szívét szorongatja: könnyes szemmel meredt a folyóra, mintha számon akarná kérni tőle, mi történt a testvérel.

A folyó pedig szép csendesen folydogált, játékosan ficáncolt a partokról a vízbe lehajló ágakon, s halk nessel hömpölygött tova, mintha fojtottan, csúfondárosan nevetgélne.

Szegény Landryt annyira a hatalmába kerítette a szerencsétlenség gondolata, hogy valósággal megzavarodott, s egy nyom miatt, amelynek esetleg semmi jelentősége sincs, teljesen átadta magát a kétségbeesésnek.

„Ez a gonosz folyó hallgat - mondta magában -, itt sírhatnék egy álló esztendeig, nem adná vissza a testvéremet. Itt a legmélyebb a medre; mióta a rétet pusztítja, hány föléje hajló fa törzse esett belé, s ha valaki beleugrik, többé ki nem kerül belőle. Istenem, Istenem, lehet, hogy az én szegény ikertestvérem is itt van, a víz mélyén fekszik talán kétlépésnyire tőlem, s én soha többé nem látom, meg nem találom az ágak meg a nád között, még ha megpróbálkoznék is leereszkedni a folyóba, akkor se!”

És mikor idáig jutott gondolatban, siratni kezdte testvérét, és vádolta, hogy ezt tette velük. Landry soha életében nem érzett ekkora bánatot.

Végül is eszébe jutott, hogy elmegy tanácsot kérni Fadet anyóhoz, egy özvegyasszonyhoz, aki a Szittyós végén lakott, a gázlóhoz vivő út mentén. Ennek az asszonynak nem volt földje, se vagyona, semmije se volt a kis kertjén meg a házán kívül, de mégse járt el dolgozni, merthogy sokat tudott a betegségekről meg a különféle bajokról, s mindenfelől jöttek hozzá gyógyításért. *Titkosan* vagy ahogy sokan mondták, *titok segítségével* kezelte a sebeket, a rándulásokat s a különféle nyomorékságokat. Igaz, hogy meglehetősen nagyra tartotta magát, s nem egy olyan betegséget is kikúrált, amiben ember még soha nem szenvedett - ilyen például a gyomorvándorlás vagy a hasbél lecsúsztása.

Semmi kétség, hogy azt a pénzt, amit a jó orvosságokért kapott, megérdemelte, tudta, mit kell használni a hülés okozta bajoknál, amit kehecskének neveznek, megérdemelte a gyógyító flastromaiért, amiket a vágott meg az égési sebekre ragasztott, s a főzetjeiért, amelyekkel a lázat lenyomta, mert sok beteget meggyógyított, akiket az orvosi kezelés elpusztított volna. Legalábbis ő ezt állította, s azok, akiket gyógyított, inkább hittek neki, semhogy orvosra bízzák magukat.

Minthogy falusi emberek között senki nem lehet tudós anélkül, hogy egy kissé bűbájosság gyanújába ne keveredjék, sokan úgy vélekedtek, hogy Fadet anyó jóval többet tud annál, mint amit híresztel magáról, s azt állították róla, hogy meg tudja találni az elveszett tárgyakat, sőt az embereket is, szóval az eszével és a képességével sokféle bajból kisegít, de másrészt ott is csinál bajt, ahol nincsen.

Minthogy a gyerekek örömeit hallgatnak meg mindenféle mendemondát, Priche-ben, ahol a nép közismerten hiszékeny, és együgyűbb, mint Cosséban, az a hír járta, hogy Fadet anyó bizonyos magvak segítségével, amit bedob a vízbe, s hozzá varázsigét mormol, megtalálja a vízbefúltat. A mag úszik a víz tetején, s ahol megáll, ott bizonyosan meglelik a szegény vízbefúlt testét. Egyesek azt állítják, hogy a megszentelt kenyérnek is ugyanilyen csodás ereje van, majd mindegyik malomban tartogatnak is belőle ilyen célra. De Landrynak nem volt szentelt kenyere. Fadet anyó a Szittyós közvetlen közelében lakik, s akinek nagy a bánata, az nem sokat okoskodik.

Így hát futásnak eredt, és egyenest Fadet anyó házikójához szaladt, elmondta neki a keservét, s megkérte, jöjjön el vele a marthoz, s a varázstudományával hozza vissza a testvérét élve vagy halva.

De Fadet anyó, aki nem szerette, ha a hírével is többre tartják, s képességét nem szokta ingyen kifejteni, kicsúfolta Landryt, sőt meglehetősen gorombán elzavarta, mert annak idején megörölt, hogy nem őt, hanem Sagette anyót hívták el az Ikertanyára a szüléshez.

Landryban természettől fogva volt egy jó adag büszkeség, s máskor talán kifakadt vagy megharagudott volna, de most úgy lesújtotta a bánat, hogy egy szót sem szólt, visszaindult a mart felé azzal az elhatározással, hogy bemegy a vízbe, bár nem tudott úszni, és sose próbált még a víz alatt maradni. Lehajtott fejjel, tekintetét földre szegezve lépkedett, s egyszerre érezte, hogy valaki a vállára üt; ahogy hátrafordult, felismerte Fadet anyó unokáját, akit a környéken a kis Fadette-nak hívtak, egyrészt családi neve miatt, másrészt pedig annál az oknál fogva, hogy némiképpen ő is boszorkányság hírében állt. Ugyanis errefelé *fadet*-nak mondják, amit másfelé lidércnek, koboldnak neveznek, a kedves, de kissé kaján manót. S így hívják a tündéreket is, akikben már alig hisznek. Akár kis tündért, akár koboldot jelentett a név, ha valaki a kislányra ránézett, azt hitte, egy koboldot lát, olyan apró és sovány volt, olyan borzas és merész, beszédes és gúnyolódó gyerek, csapongó, akár a lepke, kíváncsi, mint a vörösbegy, és fekete, akár a mezei tücsök.

A kis Fadette-et azért hasonlítom a tücsökhöz, hogy kereken kimondjam: nem volt szép, mert a réteknek ez a szegény kis cirpelője még annál is csúnyább, amelyik a tűzhelyeken muzsikál. A cosséi gyerekek, akik nem butábbak a többinél, s gyerek módra megfigyelik a hasonlóságot, és megtalálják a hasonlatot, a kis Fadette-et prücsöknek nevezték el, ha bosszantani akarták, sőt néha csak úgy barátságból is, mert igaz, hogy egy kicsit féltek tőle a kajánsága miatt, de nem lehet mondani, hogy utálták volna, hiszen sokat mesélt nekik, s mindenféle új játékra tanította meg őket, amit ő saját maga talált ki.

Annyi nevet meg csúfnevet aggattak rá, hogy szinte el is felejtette az igazit, amit a kereszt-ségben kapott, pedig az olvasók idővel talán ezt is szeretnék megismerni. Françoise-nak keresztelték, s a nagyanyja Fanchonnak szólította.

Mivel az Ikertanya lakói és Fadet anyó között már régóta torzsalkodás volt, az ikrek nem sokat beszéltek a kis Fadette-tel, sőt valami idegenkedésfélét éreztek iránta, sose játszottak szívesen vele, sem kisöccsével, a *szöcskével*, aki még a nénjén is túltett soványság és csúfondárosság dolgában, s örökké ott lógott a szoknyáján, mérgeskedett, ha a néne elszaladt, és nem várta meg őt, kövekkel dobálta, ha gúnyolódott vele; amilyen tökmag volt, olyan méregzsák is, s a kis Fadette-et is kihozta a sodrából, pedig az igazán vidám természetű és nevetős kedvű volt. De sokan, kiváltképpen Barbeau apó gyerekei annyira elfogultak voltak Fadet anyóval szemben, hogy azt képzelték, a prücsök és a szöcske, vagy ha jobban tetszik, a tücsök meg a sáska bajt hozhat rájuk, ha barátkoznak velük. Ez persze nem tartotta vissza a prücsköt meg a szöcskét, hogy beszéljenek hozzájuk, mert csöppet sem voltak szégyenlősek, s a kis Fadette el nem mulasztotta volna megszólítani az Ikertanya ikreit, mindenféle bolondos és mókás szavakat kiabált oda nekik, ha messziről meglátta őket.

9.

Mikor szegény Landry, egy kissé bosszankodva, hogy a vállára ütöttek, hátrafordult, megpillantotta a kis Fadette-et és mögötte nem messze Jeanet-t, a szöcskét, aki sántikálva követte nénjét, mivelhogy bicebóca volt születése óta. Először Landry úgy tett, mintha rá se hederítene, és folytatni készült az útját, mert egyáltalán nem volt nevetős kedve, de a kis Fadette így szólt hozzá, s ráhúzott a másik vállára is:

- Ennek is inába szállt a bátorsága! A csúf iker, a fél darab fiú, aki elvesztette a másik felét!

Erre Landry, akinek csöppet sem volt ínyére, hogy sértegensék és bosszantsák, ismét hátrafordult, és öklével odasózott egyet a kis Fadette-nek, amit az ugyancsak megérezett volna, ha idejében félre nem ugrik, mert az iker tizenötödik évében járt, és nem volt suta, a lány pedig a tizennegyedikbe lépett, de olyan vékonyka és kicsi, hogy tizenkettőnek se nézték volna, s azt hinné az ember, menten összetörik, ha hozzányúlnak.

De körültekintő és furge lévén nem várta meg az ütéseket, s amit a kézi játékokban erőhiány miatt vesztett, azt megnyerte gyorsasággal és fortéllyal. A kellő időben ugrott félre, és Landry ökle és orra kis híja, hogy neki nem vágódott egy vastag fának, ami kettőjük között állt.

- Gonosz prücsök - mondta a szegény iker nagy haraggal -, nincs neked szíved, hogy idejössz, és ingerelsz engem a bánatomban. Már régóta fel akarsz bosszantani azzal, hogy fél darab fiúnak hívsz. Nekem kedvem lenne máma négy darabra vágni téged meg a csúf szöcskédet, hadd lássam, hogy vajon kettőtökből kitelne-e egy olyan negyedrés, amit valamire használni lehetne.

- Ejhaj. Ikertanya szép suttyója, folyó menti szittyó grófja - felelt a kis Fadette egyre nevetgélve -, nagy számár vagy, ha összezördülsz velem, hisz azért jöttem hozzád, hogy hírt hozzak neked a testvéredről, s megmondjam, hol található meg.

- Az már más - vágta rá Landry máris megbékélve -, ha tudod, hol van, mondd meg, nagyon megörvendeztetsz vele.

- Sem Fadette-nek, sem a prücsöknek nincs kedve megörvendeztetni téged - felelt a kislány. - Te ostobaságokat mondtál nekem, és meg is ütsz, ha nem lennél olyan nehézkes tuskó. Keresd csak meg a drágalátos párodat egymagad, aki olyan okos, mint te, az meg is találja.

- Számár vagyok, hogy végighallgattalak, te gonosz - mondta Landry, azzal hátat fordított neki, és újra megindult. - Te éppoly kevésbé tudod, mint én, hol a testvérem, és a tudományod éppen olyan keveset ér, mint a nagyanyádé, aki vén hazug és semmirevaló teremtes.

De a kis Fadette, maga után húzva bicebóca szöcskéjét - akinek sikerült utolérnie nénjét, és belekapaszkodott a rossz, hamufoltos szoknyájába -, Landry nyomába szegődött, s gúnyosan vihogva azt ismételte, hogy nélküle ugyan soha meg nem találja a testvérét. Végül is Landry, látván, hogy nem tud megszabadulni tőle, azt képzelte, hogy a kis Fadette nagyanyja vagy talán maga a kislány a folyó lidércével együttműködve megakadályozhatják, hogy ő Sylvinet-t megtalálja, így hát fogta magát, a nádas felső részébe kanyarodott, és hazafelé vette az útját.

A kis Fadette követte egészen a bekerített rét széléig, s mikor a fiú a korlátfát leemelte, és továbbment, ő rágubbaszkodott a korlátfára, mint a szarka, és utánakiabált:

- Alászolgája, szívtelen szép iker, aki nem törődik a testvérel. Hiába várod vacsorára, nem fogod meglátni se ma este, se holnap, mert ott marad, ahol van, mozdulatlanul, akár egy darab kő, és lám, már készülődik a vihar. A folyóba fák dőlnek még ma éjszaka, és a folyó elviszi Sylvinet-t messzire, olyan messzire, hogy soha nem látod!

Landry szinte akarata ellenére hallgatta végig ezeket a baljós szavakat, és egész testét kiverte a hideg veríték. Nem hitte el teljesen, amit a kislány mondott, de mivel a Fadet család olyan hírben állt, hogy szövetkezett az ördöggel, mégse lehetett bizonyos afelől, hogy tiszta koholmány az egész beszéd.

- Ide hallgass, Fanchon - szólta Landry, és megállt. - Nyugton hagysz-e, vagy sem? Vagy pedig ha csakugyan tudsz valamit a testvéremről, hajlandó vagy-e megmondani?

- És mit adsz nekem, ha megsegítlek, és megtalálod, mielőtt a zápor nekieredne? - kérdezte Fadette felegyenesedve a korlátján, s a két karjával csapkodott, mintha el akarna repülni.

Landry maga se tudta, mit ígérhet neki, s már arra gyanakodott, a prücsök meg akarja őt puhítani, hogy pénzt csikarjon ki belőle. De a fák között süvítő szél s a felmorduló mennydörgés a félelem lázát oltotta vérébe.

Nem a zivatartól félt, de tagadhatatlan, hogy a vihar nagy hirtelen kerekedett, s olyan módon, hogy szinte természetfelettinek érezte. Lehetséges, hogy Landry, aggodalomtól eltelve, nem vette észre a folyó fái mögül közeledő viharfelhőket, annál is inkább, minthogy két órája lent volt a mart alján, s az eget csak akkor látta meg, mikor felért. Annyi bizonyos, a viharról csak abban a pillanatban szerzett tudomást, amikor a kis Fadette jelezte, és tüstént utána a szél felduzzasztotta a lány szoknyáját, csúnya, fekete haja kilógott a főkötyűjéből, ami mindig csáléra állt a fején, a haja az egyik fülén úgy berzenkedett, mint a lószőr, a szöcske sipkáját elvitte egy szélroham, s Landry is csak nagy ügyel-bajjal bírta kalapját a fején tartani.

Aztán az ég hirtelen egészen besötétedett, s Fadette a korlátján állva kétszer olyan magasnak látszott, mint máskor - szóval valljuk be, Landry félt.

- Fanchon, azt adom neked, amit akarsz, ha te meg visszaadod nekem a testvéremet! Talán láttad, talán tudod, hol van. Légy jó lány. Nem tudom, mi mulatságot találsz az én szenvedésemben. Mutasd meg, hogy a szíved jó, s akkor elhiszem, hogy többet érsz annál, amit a viselkedésed meg a szavaid mutatnak.

- És mért lennék jó tehozzád - vágott vissza a lány -, amikor te úgy bánsz velem, mintha gonosz volnék, pedig soha semmi rosszat nem tettem neked? Mért lennék jószívű a két ikerrel, akik úgy feszítenek a büszkeségtől, mint a kakas, s akik soha egy csöppet sem voltak barátságosak hozzám?

- No, Fanchon, azt akarod, ugye, hogy ígérjek neked valamit - szólta Landry. - Mondd meg gyorsan, mit szeretnél, és megkapod. Akarod az új bicskámat?

- Mutasd csak! - és a kis Fadette, mint egy béka, odaugrott mellé.

Mikor megnézte a bicskát, ami nem volt ócska holmi - Landry keresztapja tíz sout adott érte a múlt vásáron -, egy pillanatig kísértésbe jött, de aztán tüstént arra gondolt, hogy ez nagyon kevés lenne, és megkérdezte tőle, nem adná inkább neki a kis fehér tyúkját, amelyik nem nagyobb egy galambnál, és gatyás lába van.

- A fehér tyúkot nem ígérhetem oda neked, mert az anyámé - felelte Landry -, de azt megígérem, hogy elkérem, és kezeskedem róla, hogy nemhiába, mert anyám boldog lesz, ha Sylvinet-t megláthatja, és örömet ajándékozza neked viszonzásul.

- Tyűha - mondta a kis Fadette -, s ha a fekete orrú gidátokra fájna a fogam, Barbeau anyó azt is nekem adná?

- Édes Istenem, de keservesen határozod el magad, Fanchon! Ide hallgass: ha a testvérem veszélyben van, s te tüstént odavezetsz hozzá, házunk táján nincs olyan tyúk vagy csibe, kecske vagy gida, amelyiket az apám meg az anyám, ebben bizonyos vagyok, hálából oda ne adna neked.

- No, majd meglátjuk, Landry - mondta a kis Fadette, és sovány kezét odanyújtotta az ikernek, hogy csapjon bele a megegyezés jeléül; Landry bizony reszketett egy kicsit, mikor kezét fogott vele, mert a kislány szeme úgy lángolt, mintha kobold volna.

- Most még nem mondom meg, mit kívánok tőled, talán még magam sem tudom, de jól emlékezz rá, mit ígértél nekem, s ha nem tartod meg, elhíresztelem mindenfelé, hogy Landry iker szavában nem lehet bízni. Én itt elbúcsúzom tőled, de el ne felejtsd: nem kérek tőled semmit addig a napig, amikor majd úgy határozok, hogy elmegyek hozzád, és felszólítalak valamire, amit aztán tüstént és jó szívvvel meg kell tenned.

- Rendben van, Fadette, megígérem, és állom is! - felelt Landry, s a tenyerébe csapott.

- No jó! - mondta a lány büszkén és elégedetten. - Fordulj vissza ezen a nyomon a folyó partjáig, ott menj lefelé, addig, amíg bégetést nem hallasz, ahol látsz egy kormos bárányt, ott látod a testvéredet is, s ha nem úgy lesz, ahogy mondom, feloldalak a szavad alól.

Ezek után a prücsök hóna alá kapta a szöcskét, mit sem törődve azzal, hogy annak csöppet sincs ínyére a dolog, s úgy ficánkol, mint egy angolna, beszaladt a bozótba, s olyan hirtelen és nesztelenül tűnt el, mintha Landry csak álmodta volna beszélgetésüket. A fiú egy pillanatig sem tűnődött azon, hogy a kis Fadette talán tréfát űzött belőle. Futott, ahogy szusszal bírta a Szittyós aljáig, végigment rajta egészen a martig, de ott nem akart lemászni, hiszen olyan alaposan átkutatta ezt a részt, hogy bizonyosra vette, Sylvinet nincsen itt, s már azon a ponton volt, hogy folytatja útját, de éppen amikor megindult, báránybégetés ütötte meg a fülét.

„Teremtő Úristen - gondolta magában -, ez a lány előre megmondta, hogy így lesz. Hallom a báránybégetést, itt a testvérem. De hogy él-e vagy halott, azt nem tudhatom.”

Leugrott a martról, és belevetette magát a sűrűbe. Testvére nem volt ott, de Landry követte a víz folyását, a báránybégetést egyre hallotta, s vagy tízlépésnyire megpillantotta testvérét, ott ült a túlsó parton, egy kisbárányt szorított magához a zubbonya alatt, s a bárányka valóban kormos színű volt orra hegyétől kezdve egészen a farka végéig.

Minthogy Sylvinet életben volt, és szemlátomást nem esett kár sem a testében, sem a ruházatában, Landry úgy megörült, hogy mindenekelőtt hálát adott szívében Istennek, és esze ágába se jutott, hogy az ördög segítségével jutott ehhez a boldogsághoz. De abban a pillanatban, amikor szólítani készült Sylvinet-t, aki még nem vette őt észre, s úgy látszott, a hangját sem hallja, mert elnyomta a kavicsokon kavargó víz csobogása, Landryban elakadt a hang, és nézte az iker testvérét; megdöbrent, hogy úgy ül ott, ahogy a kis Fadette megjósolta, fák között, amelyeket vadul ráz a szél, s oly mozdulatlan, akár a kő.

Pedig mindenki tudja, milyen veszélyes a mi folyónk partján időzni, ha rákezd a szél. A partot mindenütt aláásta a víz, s nincs olyan vihar, hogy a szél ki ne tépne egy-két égerfát, mivel-hogy általában rövid a gyökerük, csak a nagyon vaskos, nagyon öreg fák bírnak ellenállni a szélrohamnak, a többi minden előzetes jel nélkül könnyen rázuhanhat az emberre. És mégis, Sylvinet - pedig nem volt se ostoba, se örült -, úgy látszott, tudomást se vesz a veszélyről. Nem is gondolt rá, mintha csak egy jó erős csűrben talált volna menedéket.

Elcsigázta az egész napos céltalan, vaktában való szaladgálás, s bár szerencséire nem fulladt bele a folyóba, bátran mondhatni, hogy belefűlt a bánatba és a keserűségbe. Mozdulatlanul gunnyasztott ott, mint egy tuskó, tekintetét az áramló vízre szegezte, arca halvány, akár a fehér vízirózsa szirma, szája félig nyitva, mint a napsütésben tátogó kis halé, haját összezilálta a szél, s még a kisbáránnyal se törődött, amely a réten akadt az útjába. Szegény kis jószág eltévedt, s ő megkönyörült rajta, berakta a zubbonyába, hogy hazavigye a gazdjához, de menetközben elfelejtette megkérdezni, kié az elveszett bárány. Most ott tartotta a térdén, a bari bégetett, de ő nem hallotta, pedig szegény pára panaszos hangokat adott, s nagy, világos

szeme meghökkenve bámult, hogy lám, a fajtájából senki nem hallja az ő szavát, s ő nem látja sehol sem a rétet, sem az anyját, sem az istállót, itt van ezen a helyen, amely csupa árnyék és csupa fű, előtte a nagy, áramló víz, és meglehet, félt is tőle.

10.

Ha Landryt nem választotta volna el testvérétől a folyó, amely egyébként nem széles, sehol sem több négy vagy öt méternél (mert manapság már méterrel mérnek), de helyenként ugyanolyan mély, mint amilyen széles, szóval ha nincs ott a víz, minden gondolkodás nélkül egyenest Sylvinet nyakába ugrik. De minthogy Sylvinet nem vette észre őt, Landrynak ideje maradt megfontolni, miként ébressze fel álmodozásából, hogy aztán a lelkére beszéljen, és hazavigye; mert ha szegény Sylvinet sértődöttségében nem hajlandó rá, könnyűszerrel elmehet más irányba, ő pedig hamarosan nem talál gázlót vagy átkelési helyet, hogy a nyomába szegődhessen.

Landry kis ideig töprengett, s aztán azt kérdezte magától, az apja, akiben négynek is elegendő ész és megfontoltság van, mihez kezdene hasonló esetben, s rájött, hogy Barbeau apó szépszerével, lassan fogna neki, mintha mi sem történt volna, hogy ne éreztesse Sylvinet-vel, mennyi aggodalmat okozott, így Sylvinet-t nem fogja gyötörni a megbánás, s nem lesz oka rá, hogy újra elkeseredjen, és ismét elkóboroljon.

Így hát fütttyentgetni kezdett, mintha a rigókat biztatná feleletre, ahogy a pásztorok szokták, alkonyatkor a bozótok mentén. Sylvinet a füttyszóra felkapta fejét, meglátta testvérét, és elszégyellte magát; gyorsan felpattant, mert azt hitte, hogy Landry nem vette őt észre. Landry pedig úgy tett, mintha éppen most pillantotta volna meg, s átszólt neki: nem is kellett nagyon kiabálnia, mert a folyó nem morajlott annyira, hogy elnyomta volna a hangjukat:

- Hé, Sylvinet, hát itt vagy? Egész délelőtt vártalak, aztán mikor láttam, hogy milyen sokáig elidőzöl, elhatároztam, én is sétálok egyet vacsoráig errefelé, reméltem, addig majd csak megjössz te is; de hogy itt találalak, most már együtt térünk haza. Lemegyünk a folyó mentén, te a te partodon, én meg az enyémen, s a Görgő-gázlónál találkozunk. (Ez a gázló a Fadet anyó háza közelében volt.)

- Gyerünk - mondta Sylvinet, s fölemelte a bárányt, mert a kis jószág nem szegődött volna a nyomába, hiszen még alig ismerte. Így mentek a folyó mentén, s nemigen mertek egymásra nézni: attól féltek, meglátszik rajtuk, mennyire fáj nekik, hogy haragudtak egymásra, és milyen nagyon örülnek, hogy végre megtalálták egymást. Időnként Landry egy-két szót intézett testvérehez, nehogy az a látszata legyen, mintha ő azt hinné, hogy Sylvinet duzzog. Először a kis kormos bárány története felől érdeklődött, de Sylvinet nem adott kielégítő választ, restellte bevallani, hogy olyan messzire elkószált, és még a nevét se ismerte azoknak a helyeknek, amerre járt. Landry látva a zavarát, így szólt hozzá:

- Majd később elmondod, most erősen fúj a szél, ilyenkor nem jó a víz partján menni a fák alatt, de szerencsére megeredt az eső, most már a szél is hamarosan alábbhagy. - Magában pedig ezt mondta: „Mégis igaz, amit a tücsök megjósolt: megtalálom, mielőtt az eső megindulna. Annyi szent, hogy ez a lány többet tud, mint más.”

Arra nem gondolt, hogy ő jó negyedóráig magyarázkodott Fadet anyónak, a segítségét kérte, az meg semmi hajlandóságot nem mutatott, s a kis Fadette, akit csak akkor látott meg, mikor kilépett a házból, könnyen felfedezhette Sylvinet-t, míg ők ketten vitáztak. Végül mégis eszébe jutott ez a lehetőség: de honnan tudhatta meg a lány, amikor megszólította, mi nyomja az ő szívét, ha egyszer nem volt ott, amikor ő az öreganyjával beszélt? Eszébe se jutott, hogy ő a Szittyós felé jövet többektől is kérdezősködött testvére felől, és könnyen meglehet, valaki elmondta ezt a kis Fadette-nek, vagy pedig a prücsök szokásához híven elbújt, mert szeretett megtudni mindent, amire kíváncsi volt, és végighallgatta az ő beszélgetésük végét.

Szegény Sylvinet is azon törte a fejét, hogyan magyarázza meg, miért is viselkedett ő ilyen csúnyán az ikertestvéreivel meg az édesanyjával szemben. Landry tettetett nyugalma meg-lepte, nem tudta, mit is mondjon neki, hisz soha életében nem hazudott és nem titkolt el semmit a testvére előtt.

Így hát ugyancsak rosszul érezte magát a bőrében, mikor átkelt a gázlón, mert mindeddig semmi nem jutott az eszébe, ami kihúzta volna a csávából.

Mihelyt Sylvinet kiért a partra, Landry megcsókolta, mégpedig szándéka ellenére melegebben, mint máskor, de egyetlen szóval sem faggatta, mert látta, hogy úgysem tudna mit mondani. Vezette szépen hazafelé, s útközben mindenféléről beszélt neki, csak arról nem, ami mindkettőjük szívére nehezedett. Mikor Fadet anyó háza előtt mentek el, körülnézett, nem látja-e valahol a kis Fadette-et, mert kedve lett volna köszönetet mondani neki. De a ház ajtaja csukva volt, csak a szöcske sivalkodását lehetett hallani, akit az öreganyja éppen náspángolt - a verés minden este kijárt neki, akár rászolgált, akár nem.

Sylvinet sajnálta a kis kölyköt, hogy így sír, és azt mondta testvéreinek:

- Ebből a csúf házból mindig ordítózás meg verés lármája, hallatszik ki. Tudom, hogy nem akad még egy olyan komisz és alattomos gyerek, mint a szöcske, ami pedig a prücsköt illeti, egy lyukas hatost se adnék érte, de ez a két gyerek szerencsétlen is, hiszen nincs se apjuk, se anyjuk, ki vannak szolgáltatva ennek a vén boszorkánynak, aki csupa rosszindulat, és nem gondoskodik róluk.

- Milyen másképpen van nálunk - mondta Landry. - Sem apánk, sem anyánk meg nem ütött bennünket, és ha megsziadtak, mert rosszalkodtunk, olyan csendesen, szép szóval dorgáltak meg, hogy még csak a szomszédba se hallatszott át. Bizony, egyesek nagyon is boldogok, és nem tudják, milyen jó soruk van, a kis Fadette-hez fogható boldogtalan talán nincs is az egész föld kerekén, nem akad még egy, akivel ilyen rosszul bánnának, és mégis milyen vidám, és soha egy panaszszavát se hallani.

Sylvinet megértette a szemrehányást, és restelkedett a hibája miatt. Már reggel megbánta, s hússzor is azon a ponton volt, hogy hazamegy, de a szégyen visszatartotta. Most úgy elfacsarodott a szíve, hogy nem is szólt rá semmit, csak sírva fakadt, de a testvére megfogta a kezét, és azt mondta:

- Az eső alaposan rákezdett, gyere, Sylvinet, szedjük a lábunkat.

Futásnak eredtek, és Landry megpróbálta megnevetetni Sylvinet-t, az pedig igyekezett nevetni, hogy a kedvére tegyen.

Mégis, mikor a házukhoz értek, Sylvinet szeretett volna elbújni a csűrben, mert attól félt, hogy apjuk szemrehányással fogadja. Barbeau apó, aki nem vette a dolgokat úgy a szívére, mint a felesége, beérte azzal, hogy egy kicsit évdött vele, az anya pedig, akit férje bölcsen kioktatott, igyekezett palástolni, hogy milyen gyötrelmet állt ki miatta. De miközben vacsorát készített neki, s odaültette őket a ropogó tűz mellé, hogy megszáradjanak, Sylvinet felfedezte anyjuk arcán a könnyek nyomait, s azt is látta, hogy időnként nyugtalanul és bánatosan nézi őt. Ha kettesben lettek volna, bocsánatot kér tőle, s addig cirógatja, míg anyja meg nem vigasztalódik. De apja nem nagyon szerette az effajta érzékenykedést, és Sylvinet-nek, anélkül hogy egy szót is szólhatott volna, vacsora után tüstént le kellett feküdni, mert nagyon fáradt volt. Egész nap egy falatot sem evett, s mihelyt bekebelezte vacsoráját, ami ugyancsak elkelt, olyasformán érezte magát, mint aki részeg, és még az is nehezebbre esett, hogy az ikertestvére levetkőztette és lefektette. Landry aztán mellette maradt, odaült az ágya szélére, s egyik kezét a kezébe fogta.

Mikor Sylvinet már mélyen aludt, Landry elbúcsúzott szüleitől, s észre se vette, hogy anyja melegebben csókolta meg, mint máskor. Landry mindig azt hitte, hogy anyjuk nem is szereti annyira, mint a testvérét, de nem féltékenykedett emiatt, azt mondta magában, ő nem is olyan szeretetreméltó, s csak annyit kap, amennyi jár neki. Elfogadta ezt az állapotot az anyja iránti tiszteletből és a testvére iránti szeretetből, akinek több gyöngédségre és dédelgetésre van szüksége, mint neki.

Másnap jókor reggel, mielőtt még az anyja felkelt volna, Sylvinet odaszaladt az ágyához, kiöntötte a szívét, s elmondta, hogy sajnálja és szégyelli azt, ami tegnap történt. Bevallotta, hogy egy idő óta nagyon boldogtalan volt, nem is annyira azért, hogy elszakadt Landrytól, hanem főként amiatt, mert azt képzelte, Landry nem szereti őt. S mikor anyja kérdezőgetni kezdte, miért vette ezt az oktalanságot a fejébe, nem tudott magyarázatot adni rá, mert úgy elhatalmasodott benne, mint valami kórság, amellyel szemben teljesen tehetetlen. Anyja jobban megértette, mint ahogy mutatta, mert a nők szívébe könnyen befészkel magát az effajta gyötrelmek, őt magát is gyakran elfogta, látva, hogy Landry milyen nyugodtan és derekasan teljesíti kötelességét. De most felismerte, hogy a féltékenység mindenfajta szeretetet megmérgez, s ugyancsak őrizkedett attól, hogy ez irányba buzdítsa Sylvinet-t. Elmondta neki, milyen fájdalmat okozott ikertestvérenek, s milyen szívjóságra vall, hogy Landry nem panaszkodott s nem is sértődött meg miatta. Ezt Sylvinet is elismerte, és kijelentette, hogy testvére jobb keresztény nála. Megígérte és elhatározta, hogy kigyógyul képzelődéséből, és szándéka őszinte volt.

De akarata ellenére - bár úgy tetszett, megvigasztalódott és nyugodtnak látszott, s anyja letörölte valamennyi könnyét, és minden panaszára lelket erősítő érvekkel válaszolt, ő maga pedig mindent elkövetett, hogy igazságosan, kertelés nélkül viselkedjék testvérével szemben - szívében ott maradt a keserűség fullánkja.

„Kettőnk közül a testvérem a jobb keresztény - önkéntelenül is ez járt az eszében -, ő a méltányosabb, anyám mondta, és ez az igazság, de ha Landry annyira szeretne engem, ahogy én őt, nem bírná így alávetni magát a mások akaratának...” És arra gondolt, hogy Landry milyen nyugodt, szinte közönyös volt, amikor a folyó partján meglátta őt. Eszébe jutott, hogy a rigóknak füttyentgetett. „...én pedig - mondta magában Sylvinet - azt forgattam a fejemben, hogy elemészttem magam.” Igaz, mikor elment hazulról, még nem gondolt arra, hogy véget vet az életének, de estefelé több ízben is felötlött benne, azt hitte, a testvére soha nem bocsátana meg, hogy ő duzzogott, és életében először elszökött előle... „Ha ő bántott volna meg így engem - gondolta Sylvinet -, én soha nem vigasztalódtam volna meg. Nagyon örülök, hogy megbocsátott nekem, de azt hittem, mégsem fog ilyen egykönnyen megbocsátani.”

S a szegény fiú felsóhajtott, és közben vívódott magában, sóhajtozott és megint csak vívódott.

De minthogy Isten már akkor is jutalmaz és segít, ha bármi csekély jó szándékkal járunk a kedvében, úgy fordult, hogy Sylvinet az esztendő hátralevő részében sokkal jobban megállapodott, nem civakodott a testvérével, nem sértődött meg unos-untalan, egyszóval sokkal békésebben szerette őt, s az egészsége, amelyet megrendített a sok gyöttrődés, helyrejött és megerősödött. Apja több munkát adott neki, mert rájött, hogy minél kevesebbet foglalkozik önmagával, annál jobban érzi magát. De a szülői házban végzett munka sose olyan kemény, mint amikor más parancsára dolgozunk. Így hát Landry, aki csöppet sem kímélte magát, ebben az esztendőben jobban megerősödött és megvállasodott, mint az ikertestvére. Az a néhány apró különbség, amit azelőtt is észre lehetett venni köztük, most sokkal szembetűnőbb lett, s nemcsak a természetükben nyilvánult meg, kiütközött az arcukon is. Mire betöltötték a tizenötödik évüket, Landry szép legénnyé cseperedett, Sylvinet pedig csinos fiú maradt, de cingárabb, és nem olyan pirospozsgás, mint a fivére. Most már nem tévesztették össze őket, s bár még mindig hasonlítottak egymásra, mint két testvér, az első pillantásra senki se vette

észre, hogy ikrek. Landry számított a fiatalabbnak, minthogy egy órával Sylvinet után született, de aki először látta a két fiút, őt vélte az idősebbnek egy vagy két esztendővel. S ez a körülmény növelte Barbeau apó szeretetét, aki falusiak módján az emberben elsősorban azt becsülte, hogy milyen erős és milyen széles a válla.

11.

A kis Fadette-tel kötött megállapodás után Landryt eleinte nyomta valamennyire az adott szó súlya. Abban a pillanatban, mikor Fadette véget vetett szorongásának, ő az apja meg az anyja nevében odaigért neki azt, ami a legszebb az egész Ikertanyán, de mikor látta, hogy apja nem vette komolyan Sylvinet sértődöttségét, és egyáltalán semmi nyugtalanságot nem mutatott, Landry attól tartott, ha a kis Fadette majd beállít a jutalomért, Barbeau apó kiteszi a szűrét, néhány csúfolódó megjegyzést eresztve meg arról a nagy tudományról meg a bölcs beszédről, amivel Landry a lányt felruházta.

Ez a félelem tette, hogy Landry a lelke mélyén annyira restelkedett, s ahogy a bánata felengedett, úgy vélte, nagy számár volt, amikor hitt a varázslatban. Nem merte volna bizonyosra állítani, hogy a kis Fadette az orránál fogva vezette őt, de úgy érezte, van oka a kételkedésre ebben a dologban; nem talált kellő érveket, amelyekkel megértethette volna apjával, helyes volt ilyen jelentős kötelezettséget vállalnia - másrészt annak sem látta lehetőségét, hogyan szeghetné meg ezt a kötelezettségét, hiszen szavát adta, mégpedig tudatosan és becsületes szándékkal.

De legnagyobb álmélkodására a kis Fadette nevét nem emlegették se másnap, sem egy hónap múlva, sőt az egész évszakban sem az Ikertanyán, sem Priche-ben.

Nem jelent meg Caillaud apónál, hogy Landryval beszélhessen, sem Barbeau apónál nem követelte a járandóságát, és mikor a fiú messziről meglátta a mezőn, nem ment feléje, úgy látszott, mintha észre se venné, ami pedig nem volt szokása, mert általában mindenkinek a nyomába szegődött; hol merő kíváncsiságból szaladt az emberek után, hogy jól megnézze őket, hol meg nevetett, mókázott, beszélgetett azokkal, akik jókedvükben voltak, vagy pedig csepülte és csúfolta a mogorvákat.

Csak hogy Fadet anyó háza határos Priche-sel és Cosséval, így hát Landrynak előbb-utóbb találkoznia kell valamelyik úton a kis Fadette-tel, s ha az út nem valami széles, könnyen megesik, hogy az egyik a másikra ráhúz egyet vagy odakiabál valamit.

Egyik este a kis Fadette a libáit terelte hazafelé, a szöcske most is ott volt a sarkában, Landry meg kiment a rétre a kancákért, szép csöndesen vezette őket vissza Prinche-be, így aztán a kereszt felől, a Görgő-gázlóhoz ereszkedő keskeny úton szembetalálkoztak. Lehetetlen volt elkerülni egymást, mert a csapás két meredek part között vitt. Landry vérvörös lett félelmében, hogy most figyelmeztetni fogják adott szavára, s ezért nehogy alkalmat adjon rá, mihelyst távolból meglátta a kis Fadette-et, felpattant az egyik lóra, s facipőjével noszogatta, hogy csapjon át ügetésbe, de minthogy mindegyik kancának béklyó volt a lábán, az, amelyikre felkapott, nem tudott szaporábban menni. Landry látta, hogy már egész közel van a kis Fadette-hez, nem mert ránézni, úgy tett, mintha visszafordulna, hogy meggyőződjék, követik-e a csikók. Mikor ismét előrenézett, Fadette már elhaladt mellette, s egy szót sem szólt hozzá, a fiú azt se tudta, egyáltalán rápillantott-e a kislány, hogy tekintetével vagy a nevetésével köszönetre nógassa őt.

Csak Jeanet-t, a szöcskét látta, aki most is alattomosnak és komisznak mutatkozott, felmarkolt egy követ, hogy megdobja vele Landry kancája lábát. A fiúnak kedve lett volna végighúzni rajta az ostorával, de attól félt, ha megáll, magyarázkodásra kerül a sor a nővérével. Úgy tett hát, mintha észre se vette volna, továbbment, és hátra se nézett.

Nagyjából így folyt le Landry valamennyi találkozása a kis Fadette-tel. Idővel úgy neki-bátorodott, hogy már nem kerülte el a tekintetét, mert ahogy idősebb és okosabb lett, nem vett a lelkére ilyen semmiséget. De mikor annyira felbátorodott, hogy nyugodtan rá mert nézni,

felkészülve bármire, amit hallani fog, meghökkenve azt tapasztalta, hogy a lány szántsándékkal elfordítja a fejét, mintha ő ugyanúgy félne Landrytól, akárcsak a fiú tőle. Ez teljesen visszaadta Landrynak az önbizalmát, s mivel igazságos természetű volt, azt kérdezte magától, vajon nem hibázott-e nagyon, hogy sose köszönte meg neki azt az örömet, amihez akár a tudományával, akár pedig véletlenségből hozzásegítette. Elhatározta, hogy mihelyst újra meglátja, meg fogja szólítani, s mikor ez az alkalom eljött, vagy tíz lépést tett feléje, hogy ráköszönjön, és beszélgetést kezdjen vele.

De ahogy közeledett feléje, a kis Fadette egész magatartása büszkére, szinte haragosra változott, s mikor végre rászánta magát, és a fiúra nézett, olyan megvető volt a tekintete, hogy Landry zavarba jött, s nem merte megszólítani.

Ez volt az utolsó alkalom ebben az esztendőben, hogy ilyen közel mentek el egymás mellett, mert ettől a naptól fogva a kis Fadette, Isten tudja, milyen szeszélyből, úgy kerülte a fiút, hogy ha akármilyen messziről felfedezte, másfelé vette az útját, betért egy tanyára, vagy nagy kerülőt tett, hogy ne is lássa. Landry arra gondolt, hogy a lány haragszik rá a hálátlansága miatt, de nem bírta rászanni magát, hogy megpróbálja jóvátenni a hibáját.

A kis Fadette másmilyen volt, mint a többi gyerek. Természete nem hajlott bizalmatlanságra, sőt nem is volt eléggé gyanakvó, gyakran kihívta maga ellen a szidalmat vagy a gúnyt, mert tudta, hogy a nyelve ugyancsak éles, s nem kételkedett benne, hogy övé marad az utolsó, mindent letromfoló szó. Soha senki nem látta duzzogni, és hibáztatták is amiatt, hogy hiányzik belőle a tizenötödik évében járó lányhoz illő büszkeség, aki már érzi, hogy ő valaki. A kis Fadette még egyre úgy viselkedett, mint egy kölyök, kedvét lelte abban, hogy Sylvinet-t gyötörje, s valahányszor rajtakapta, hogy álmodozásba merül - amibe néhanapján még mindig belefeledkezett -, addig bosszantotta, amíg ki nem hozta a sodrából. Ha találkoztak, utánaeredt egy darabon, csúfondáros megjegyzést tett az *ikerségére*, azzal gyötörte a szívét, hogy Landry nem szereti, és kigúnyolta szenvedését. Így hát szegény Sylvinet-t, aki még inkább abban a hitben volt, mint Landry, hogy ez a lány boszorkány, csak álmélkodott, hogy így belelát a lelkébe, és teljes szívéből utálta. Megvetette őt is, családját is, és ahogy a kis Fadette elkerülte Landryt, úgy kerülte ő ezt a gonosz prücsköt, aki - véleménye szerint - előbb-utóbb az anyja példáját fogja követni, az anyja ugyanis rosszféle volt, otthagya a férjét, s végül világgá szökött a katonákkal. Markotányosnőnek csapott fel, nem sokkal a szöcske születése után, s azóta nem is hallottak róla. Férje belepusztult a bánatába meg a szégyenébe, s így aztán az öreg Fadet anyó nyakába szakadt a két gyerek, akiknek ugyancsak rosszul viselte gondját, egyrészt zsugorisága, másrészt a vénsége miatt, nem nézett utánuk, és nem tartotta tisztán őket.

Mindezek miatt Landry, aki pedig nem volt olyan rátarti, mint Sylvinet, utálatot érzett a kis Fadette iránt, restelkedett, hogy kapcsolatban áll vele, s óvakodott attól, hogy bárkinek is beszéljen róla. Még az ikertestvére elől is eltitkolta, mert nem akarta bevallani neki, milyen aggodalom emésztette miatta, és Sylvinet is eltitkolta, hogy a kis Fadette mennyit komiskodik vele, ő meg azt szégyellte, hogy a lány így megsejtette benne a féltékenységet.

Telt-múlt az idő. Az ikerpárunk életkorában a hetek hónapoknak és a hónapok esztendőknak számítanak, és alapos változást hoznak testben-léleekben. Landry hamarosan megfeledkezett az egész esetről, egy ideig bántotta még valamelyest a lelkiismeret, ha a kis Fadette az eszébe jutott, de idővel éppen úgy nem gondolt rá, mintha csak álmodta volna az egészet.

Idestova tíz hónapja, hogy Landry szolgálatba állt Priche-be. Közeledett Szent János napja - tavaly ilyenkor szegődött el Caillaud apóhoz. Ez a derék ember oly annyira meg volt elégedve vele, hogy elhatározta, inkább felemeli a bérét, semhogy a fiú elmenjen tőle; Landry pedig ugyancsak örült, hogy a családja közelében maradhat, és újra a régi gazdjához szegődhet el, hiszen mindenkivel jól megfért. Sőt, valami hajlandóságfélét érzett Caillaud apó egyik unoka-

húga, bizonyos Madelon irányában, aki szemrevaló lány volt. Madelon egy évvel idősebb volt Landrynál, s egy kissé úgy bánt vele, mintha gyerek volna, de ez a bánásmód egyre inkább megváltozott; az esztendő kezdetén a lány még kicsúfolta Landryt, hogy szégyelli megcsókolni őt játék vagy tánc közben, az esztendő végén már elpirult, ahelyett hogy célzásokat tett volna a csókra, s már nem maradt vele négy szemközt az istállóban vagy a pajtában. Madelon szüleinek volt mit aprítani a tejbe, s idővel talán még házasságra is sor kerülhet köztük. Mindkét családnak jó híre és tekintélye volt a környéken. Caillaud apó, mikor azt látta, hogy ez a két gyerek már kerülgeti egymást, és húzódkodik is egymástól, azt mondta Barbeau apónak, hogy szép pár lenne belőlük, s nincs abban semmi rossz, ha engedik őket egymáshoz édesedni.

Így hát egy héttel Szent János napja előtt megállapodtak abban, hogy Landry Priche-ben marad, Sylvinet pedig a szülői házban, mert most már kezdett megjönni az esze, s mikor apját leverte lábáról a láz, Sylvinet jól megállta a helyét a mezei munkában. A gyerek rettegett attól, hogy elkerül hazulról, s a félelem jó hatással volt rá, mert egyre inkább igyekezett erőt venni a Landry iránti túlságos szeretetén, vagy legalábbis nem mutatta ki. Így hát újra a békesség és a megelégedés költözött az Ikertanyába, bár a testvérpár hetenként csak egyszer, legfeljebb kétszer látta egymást. Szent János napja örömnapp volt mindkettőjüknek: együtt mentek a városba, megnézni a városi meg a falusi cselédek elszegődését, és utána ott voltak az ünnepségen is, a főtéren. Landry többször táncolt bourrée-t a szép Madelonnal, és Sylvinet is megpróbált testvére kedvéért táncolni. Nem nagyon ügyeskedett, de Madelon, aki figyelmes volt hozzá, kézen fogta, és szemközt párjának választotta, hogy segítsen neki a lépéseket betartani. Sylvinet pedig így a testvére közelébe került, és megígérte, hogy jól megtanul táncolni, akkor majd ő is jól fog mulatni, és nem lesz nyűg az ikerpárja nyakán a szórakozásban.

Madelonra nem féltékenykedett különösképpen Sylvinet, mert a testvére tartózkodó volt a leánnyal szemben. Meg aztán Madelon hízelgett Sylvinet-nek, és bátorította. Fesztelenül viselkedett vele, s aki nem ismerte a helyzetet, azt hihette volna, hogy az ikrek közül ő a választottja. Landry féltékeny lehetett volna testvéreire, ha természetéből nem hiányzik végképp a féltékenységi, és talán nagy tapasztalatlansága ellenére is az ösztöne megsúgta neki, hogy Madelon csakis azért viselkedik így, hogy a kedvébe járjon, s hogy ők ketten gyakrabban lehessenek együtt.

Így hát minden a lehető legjobban ment körülbelül három hónapig, Szent Andoche napjáig. Cossé védőszentjének a neve napjáig, ami szeptember végére esik.

A búcsú nagy és kedves ünnep volt az ikreknek, a parókia terebélyes diófái alatt mindenféle játékokat rendeztek és táncoltak; de most ez az ünnep olyan szenvedést mért rájuk, amilyenre álmukban sem gondoltak volna.

Caillaud apó már előző este hazaengedte Landryt, hadd aludjon otthon, hogy már reggel ott lehessen a búcsún, így hát Landry vacsora előtt elindult, ugyancsak örült, hogy meglepheti ikertestvérét, aki csak másnapra várja őt. Szeptember vége felé a nappalok erősen rövidülnek, és a sötétség hamar leszáll. Landry soha semmitől nem félt napvilágnál, de mint a többi korabeli fiú, ő se ment szívesen egyedül az elhagyatott utakon, különösen ilyenkor ősszel, ugyanis ez a koboldok és lidércek kedvelt évszaka, mert a köd segítségükre van, s elrejtí gonoszágukat és praktikáikat. Landry, aki nap nap után kihajtotta meg, hazaterelte a jószágot, megszokta az egyedül járást-kelest, s így ezen az estén sem aggódott jobban, mint más estéken, de gyorsan lépkedett, és hangosan énekelt, ahogy a sötétben általában szokás, mert mindenki tudja, hogy az ének megzavarja és elűzi a gonosz állatokat és a gonosz embereket.

Mikor a Görgő-gázlóhoz ért - a mederben ezen a részen temérdek kerek kő van, azért nevezték így el ezt a részt -, feltúrta a nadrájja szárát, mert lehet, hogy a víz bokáján felül ér, s igen ügyelt rá, nehogy egyenesen menjen, mert a gázló ferdén vezet, s jobbra is, balra is buktató

gödrök vannak. Landry olyan jól ismerte a gázlót, hogy nem téveszthette el az irányt. Egyébként a fák ágai között, amelyekről a levelek már erősen hulltak, átvilágított hozzá a Fadet anyó házából kiszűrődő pislákoló fény, s aki ezt a világosságot nézi, és követi az irányát, nem tévesztheti el az utat.

A fák alatt olyan sötét volt, hogy Landry botjával tapogatta ki a gázlót, mielőtt rátért volna. De megrökönyödve tapasztalta, hogy a víz mélyebb, mint máskor, s annál is inkább álmélkodott, mert hallotta a víz zúgását, ahogy leömlött a zsilipeken, amelyeket nemrég nyitottak ki. Mégis bemerészkedett, mivel látta a fényt Fadet anyó ablakában. De két lépés után a víz már térden felül ért, s ő visszafordult, azt gondolta magában, hogy eltévesztette az irányt. Újra próbálkozott előbb egy kicsit följebb, majd egy kissé lejjebb, de mindkét helyen még mélyebb volt a víz. Előzőleg nem esett, a zsilipek felől egyre hallatszott a morajlás: igazán meghökentő helyzet.

12.

„Nem lehet másként, rossz irányban megyek a szekérút felé - gondolta magában Landry -, hiszen most jobb kéz felől világít a Fadet anyó gyertyája, pedig balra kéne lennie.”

Visszafordult egészen a nyúlkeresztig, és csukott szemmel megkerülte, hátha így megtalálja a helyes irányt. Amikor felismerte a fákat és a bokrokat, ott volt a jó úton, és visszament a folyóig. A gázlót biztonságosnak találta ugyan, de három lépésnél többet nem mert tenni rajta, mert az a gyertyafény Fadet anyó házában, amelynek vele szemközt kellett volna világítania, egyszerre csak szinte mögötte pislákol. Visszament a partra, mert úgy látta, hogy a fény megint a régi helyén van. Újra elindult a gázlón, most más irányban próbált kitérni, s ezúttal szinte övig merült a vízbe, mégis továbbhaladt, úgy sejtítette, hogy valami gödörbe került, de majd csak kikászálódik belőle, ha egyre a világosság felé tart.

Jól tette, hogy megállt, mert a mélyedés egyre lejtősebb, a víz már a vállát lepte el, és ugyancsak hideg volt. Landry egy pillanatig azon tűnődött, vajon visszaforduljon-e, mert a fény mintha elmozdult volna a helyéről, úgy rémlett, mintha ide-oda mozogna, szaladgálna, ugrándozna, hol az egyik parton tűnt fel, hol a másikon, végül pedig kettős alakban, a vízen tükröződött, s ott úgy ringott, mint amikor a madár kitárt szárnyal lebeg, és közben egy kis nesz hallatszott, sercegésféle, mintha gyanta égne.

Most már megijedt Landry, szinte elvesztette a fejét, mert sokat hallott már arról, hogy nincs megtévesztőbb és gonoszabb az effajta fénynél, amely abban leli kedvét, hogy tévútra vezet mindenkit, aki követi, becsalogatja a mély vízbe, s közben lidérc módra kineveti, gúnyt űz a szorongó félelméből.

Lehunyta a szemét, hogy ne lássa azt a gonosz lángot, gyorsan visszafordult - lesz ami lesz -, gondolta, ezúttal sikerült kijutnia a mélyedésből, és hamarosan ott találta magát a parton. Elnyúlt a fűben, és nézte a lidércfényt, ahogy ott táncolt játékosan a vízen. Igazán csúnya látvány volt. Hol elsuhant, mint a jégmadár, hol meg teljesen eltűnt. Máskor meg nagyra duzzadt, akár az ökörfej, s utána tüstént akkorára zsugorodott, mint a macska szeme, oda-szaladt Landryhoz, sebesen körültáncolta, hogy a fiúnak káprázott a szeme, és végül látva, hogy nem akarja követni, visszatért a nád közé, ott hunyorgott, mintha haragudna rá, és mindenféle szemtelenségeket kiáltana oda neki.

Landry moccanni se mert, mert a lidérc elől nem menekül meg, ha visszafordul azon az úton, amin jött. Tudvalevő, hogy a lidércfény ott szalad makacsul azok nyomában, akik futnak előle, s addig cikázik előttük, amíg meg nem bolondítja őket, annyira, hogy végül is belezuhanak valami veszélyes szakadékba. Landry vacogott a hidegtől és a félelemtől, mikor egyszerre a háta mögött egy kedvesen csilingelő, vékony hangot hallott. A hang ezt énekelte:

*Tücskőm, tücskőm, kicsi tücskőm,
gyertyát, koppantót vegyél,
csuklyám húzom, csuhám öltöm,
lidérc, kobold táncra kél.*

És nyomban ezután a kis Fadette, akit a lidércfény sem meg nem zavart, sem meg nem ijesztett, vidáman át akart vágni a folyón, de a homályban nekiütközött a parton ülő Landrynak. Hátrahőkölt, s olyan kacskaringósan káromkodott, hogy a fiúk közül is sokan megirigyelhetnék volna.

- Én vagyok, Fanchon, ne félj - mondta Landry, és feltápáskodott. - Nem vagyok én ellenség.

Azért beszélt így, mert szinte épp annyira félt tőle, mint a lidércfénytől. Hallotta az énekét, és most már világosan látta, hogy ez a lány a lidércfénnel praktikál: a fény ott táncolt és vonaglott előtte, bolond módra, mintha örülne neki.

A kis Fadette egy kevéskét tanakodott magában, aztán megszólalt:

- Látom már, szép iker, hogy hízelegsz nekem, mert egészen odavagy félelmedben, a hangod is reszket a torkodban, akár a nagyanyámat hallanám beszélni. Ugye szegénykém, éjszaka nem vagyunk olyan rátartiak, mint nappal; fogadni mernék, hogy nélkülem nem mersz átmenni a vízen.

- Ami igaz, igaz, most jöttem ki belőle, és kis híja, hogy bele nem fulladtam. Hát te belemégysz, Fadette? Nem félsz, hogy eltéveszted a gázlót?

- Mért téveszteném el? De tudom én, hogy mi a te bajod - felelte a kis Fadette nevetve. - No, add ide a kezéd, te gyáva, a lidérc nem olyan gonosz, ahogy képzeled, s csak azokat bántja, akik félnek tőle. Én megszoktam már, jó ismerősök vagyunk.

S aztán karon ragadta, és maga után húzva - Landry nem is gondolta volna, hogy ilyen erős ez a lány - átszaladt vele a gázlón, s közben énekelt:

*Csuklyám húzom, csuhám öltöm,
pördülj táncra, kicsi tücsköm!*

Landry egy szikrát sem érezte jobban magát a kis boszorkány társaságában, mint az előbb szemtől szemben a lidérccel. De mivel mégis inkább ínyére volt az ördög egy magafajta emberi lény alakjában, mint az alattomos és ide-oda suhanó láng, nem ellenkezett, és hamarosan megnyugodott, amikor meglátta, milyen jól vezette a kis Fadette, hiszen már partot, kavicsokat érzett a talpa alatt. De minthogy mindketten sebesen lépkedtek, megkavarták a levegőt, s a lidércfény nyomukba szegődött, kísérte őket, akár az üstökös - ezt a nevet adta neki a falunkbeli tanító, aki sokat tud erről a tüneményről, és azt bizonygatja, hogy nincs mit félni tőle.

13.

Talán Fadet anyónak is voltak ilyen irányú ismeretei, s megmagyarázta unokájának, hogy ne ijedjen meg az éjjeli fénytől, vagy pedig azért, hogy annyiszor látta - a Görgő-gázló környékén ugyanis gyakran mutatkozik, s igazán véletlen volt, hogy Landrynak mind ez ideig még sose került az útjába -, a kislány azt gondolta, hogy az a szellem, aki ezt a lángot leheli, nem lehet gonosz, és neki jóakarója. Érezte, hogy Landry egyre erősebben reszket, ahogy a lidérc-fény közeledik hozzájuk, s így szólt a fiúhoz:

- Ne ijedezz, te jámbor, ez a tűz nem éget, s ha elég ügyes lennél, és megtapogatnád, láthatnád, hogy még csak nyomot se hagy.

„Annál rosszabb - gondolta Landry -, tudom én jól, mi az a tűz, amelyik nem éget; nem jöhet az Istentől, mert Isten azért teremtette a tüzet, hogy melegítsen és égessen.”

Gondolatát nem közölte a kis Fadette-tel, s mikor ép bőrrel átért a túlsó partra, kedve lett volna faképnél hagyni, és eliszkolni az Ikertanyára. De mivel nem volt hálátlan szívű, nem akarta köszönet nélkül otthagyni.

- Már másodszor segítesz rajtam, Fanchon - mondta neki -, és semmirekellő volnék, ha nem mondanám meg neked, hogy soha életemben nem fogom elfelejteni. Amikor rám találtál, olyan voltam, mint az eszeveszett, a lidérc megbabonázott, és elfogyasztotta az erőmet. Sose jutottam volna át a folyón vagy kerültem volna ki élve belőle.

- Lehet, hogy könnyűszerrel és veszély nélkül átjutottál volna rajta, ha nem vagy olyan ostoba - felelte a kis Fadette -, igazán nem gondoltam volna, hogy ekkora legénynek, aki már a tizenhetedik esztendejét tapossa, s nemsokára a szakálla is kiserken, ilyen könnyen inába száll a bátorsága, de én örülök, hogy így láttalak.

- És mért örülsz neki, Fanchon Fadet?

- Mert nem állhatlak - mondta megvető hangon.

- És mi az oka, hogy nem állhatsz?

- Mert egy fikarcnyit se becsüllek - felelte -, se téged, se az ikertestvéreidet, sem az apádat, anyádat; mindannyian ráartiak vagytok a vagyonotokra, s azt hiszitek, ha valaki jó szolgálatot tesz nektek, csak a kötelességét teljesíti. Hálátlanságra tanítottak téged, Landry, s egy férfiban a gyávaság után ez a legrútabb hiba.

Landry úgy érezte, hogy a kislány szemrehányásai megalázzák. Be kellett ismernie, hogy nem érik teljesen igazságtalanul, s azt felelte rá:

- Ha hibát követtem el, Fadette, csak engem okolj miatta. Sem a testvérem, sem az apám, sem az anyám, senki a családomból nem tudott arról, hogy te engem megsegítettél. De amit most tettél értem, megtudják, s jutalmul azt kapod érte, amit akarsz.

- Ej, be rárti valaki! - vágott vissza a kis Fadette. - Azt képzeled, hogy az ajándékaitokkal majd kifizettek engem. Azt hiszitek, én is olyan vagyok, mint a nagyanyám, aki ha odadobnak neki egypár garast, minden gorombaságot és szemtelenséget lenyel. Nohát nekem semmi szükségem az ajándékaitokra, és nem is áhítozom rájuk, megvetek mindent, ami tőled jönne, mert egyetlen köszönömöt meg jó szót nem mondtál, pedig már nemsokára egy esztendeje, hogy nagy bajodban segítségemre voltam!

- Hibás vagyok, beismerem - mondta Landry; most hallotta először okoskodni a kis Fadette-et, s azon vette észre magát, hogy elálmélkodott az érvein. - De egy kicsit te is hibás vagy. Nem

volt abban semmi boszorkányság, hogy megmondtad nekem, hol találom meg a testvéremet. Te egészen bizonyosan megláttad őt, míg én a nagyanyáddal magyarázkodtam, s ha igazán a jó szíved - te azt veted a szememre, hogy én szívtelen vagyok -, akkor nem hagytál volna gyötrődni és várni; ahelyett, hogy kicsikartad belőlem az ígéretet, ami tudja Isten, mire vezethetett volna, egyszerűen azt kellett volna mondanod: „Menj le a réten, s ott találod a víz partján.” Semmibe se került volna ez neked, de te inkább csúfot üztél aggodalmaimból, s ezzel lerontottad a segítséged értékét.

A kis Fadette, akinek egyébként fürgén vágott vissza a nyelve, most kis ideig elgondolkodott. Aztán így szólt:

- Látom már, igyekszel minden tőled telhetőt megtenni, hogy a hálát kigyomláld a szívedből: meg akarod győzni magad, hogy semmi jutalomra nem számíthatok tőled, mert kikényszerítettem belőled. De én semmit sem követeltem tőled, sőt még szemrehányást sem tettem hálátlanságodért.

- Ez igaz, Fanchon - mondta Landry, aki maga volt a megtestesült őszinteség -, hibáztam, s ezt éreztem is, és szégyelltem magam miatta; meg kellett volna mondani, szándékoztam is, de te olyan haragos képet vágta, hogy azt se tudtam, hogy kezdjem el.

- Pedig ha másnap eljössz hozzám, és egy-két jó szót szólsz, nem lettem volna haragos, akkor rögvest megtudta volna, hogy nem várok fizetséget, és barátok volnánk, most pedig rossz a véleményem rólad, és bánom, miért nem hagytalak sorsodra a lidérccel, hogy mássz ki magad a csávából, ha bírsz. Jó estét, Landry, menj vissza az Ikertanyába, szárítsd meg a ruhádat, és mondd meg a szüleidnek: ha az a toprongyos kis tücsök nincs ott, biz' isten, jót ittam volna ma este a folyó vizéből.

Beszéd közben a kis Fadette hátat fordított neki, megindult a házuk felé, s aztán énekelni kezdett:

*Okulj s szedd a sátorfád,
Landry öcskös, jóccakát!*

Landry szívét most valami nagy megbánás fogta el, nem mintha bármi hajlandóságot érzett volna egy ilyen lány iránt, akiben, úgy látszik, több az ész, mint a jóindulat, s a csúf modora még azoknak sem tetszik, akik mulatnak rajta. De Landry becsületes volt, és nem akarta, hogy igazságtalanság terhelje a lelkiismeretét. Utánairamodott hát, és elkapta a köpenyénél fogva.

- Ide hallgass, Fadette, ezt az ügyet el kell már intéznünk egymás között, tegyünk pontot a végére. Te elégedetlen vagy velem, és én se mondhatom, hogy nagyon meg lennék elégedve önmagammal. Szólj, mit kívánsz, s a holnapi napon elviszem neked.

- Az a kívánságom, hogy többé ne lássalak - mondta Fadette nagyon keményen -, és akármit hozol is, el lehetsz rá készülve, hogy odavágom hozzád.

- Durván szólsz hozzám, pedig én jóvá akarom tenni a mulasztásomat. Ha nem kell ajándék, talán tehetek neked valami szívességet, hogy bebizonyítsam, jót akarok neked, nem pedig rosszat. No, mondd meg már, mivel lehetnék a kedvedre.

- Hát nem tudsz bocsánatot kérni, és nem akarod a barátságomat? - kérdezte Fadette, és megállt.

- Bocsánatot kérni, az sok a jóból - felelte Landry, aki nem bírta legyűrti magában felsőbb-sége tudatát egy olyan lány iránt, akit nem tisztelt senki, pedig kora szerint már megillette volna a tisztelet, és sokszor nem viselkedett olyan okosan, ahogy kellett volna. - Ami pedig a barátságomat illeti, Fadette, te olyan fura természetű vagy, hogy nem lenne hozzád valami

nagy bizalmam. Kérj hát tőlem olyasmit, amit most mindjárt megadhatok, és nem vagyok kénytelen visszavenni.

- No jó - mondta Fadette, s hangja keményen csengett. - Úgy lesz, ahogy kívánod, Landry. Felajánlottam a bocsánatot, de neked nem kellett. Most azt követelem tőled, amit megígértél, tehát engedelmeskedni tartozol az én rendelkezésemnek azon a napon, mikor felszólítalak rá. Ez a nap pedig a holnapi lesz. Szent Andoche ünnepe, s azt akarom, hogy háromszor táncolj velem mise után, kétszer vacsernye, kétszer pedig az esti imádság után, ez összesen hét. És az egész napon, reggel felkeléstől este lefekvésig senki mással nem táncolsz, se lánnyal, se asszonnyal. Ha pedig mégis megtennéd, tudni fogom, hogy három csúnya hibád van: a hálátlanság, a félelem és a szőszegés. Fel is út, le is út, és holnap várlak a templom ajtajánál, hogy megnyissuk a táncot.

És a kis Fadette, akit Landry egészen a házuk ajtajáig követett, meghúzta a madzagot, s olyan sebesen lépett be, hogy az ajtó kinyílt, és a kallantyú visszacsapódott, mielőtt az iker egy szóval is válaszolhatott volna.

Landry először olyan furcsának találta Fadette kívánságát, hogy a nevethetnék elnyomta benne a bosszúságot.

„Ez a lány - mondta magában - nem is gonosz, hanem csak bolondos! Ki gondolta volna, hogy ennyire nem kapzsi? Ez a fizetség ugyan nem fogja tönkretenni a családomat!” De ahogy jobban elgondolkozott, úgy vélte, az adósság letörlesztése keservesebb lesz, mint ahogy eleinte képzelte. A kis Fadette kitűnően táncolt, látta már a mezőn vagy az útszélen a pásztorfiúkkal ropni; úgy forgott, ugrált, mint egy kis ördög, olyan gyorsan, hogy a többiek alig bírták az iramot. De csúf volt, s olyan rosszul öltözött még ünnepnapokon is, hogy a Landry korabeli legények közül egyik sem táncoltatta volna meg, főként a nyilvánosság előtt nem. Legfeljebb a kanászok és azok a fiúk, akik még nem mentek el első áldozásra, méltatták arra, hogy felkérjék, de a falu szépei egyáltalán nem örültek, ha ő is részt vett a táncban. Így hát Landry ugyancsak megalázónak érezte, hogy egész nap egy ilyen lánnyal kell ropnia, és mikor eszébe jutott, hogy legalább három táncot kért el a szép Madelontól, azt kérdezte magától, miként fogadja majd Madelon a sértést, amelyet ő kénytelen lesz elkövetni ellene, mert nem fogja táncba hívni.

Minthogy fázott is meg éhes is volt, és még mindig félt, hogy a lidérc a nyomába ered, megszorázta lépéseit, és nemigen gondolt semmire, s nem nézett hátra. Mihelyst hazaért, megszártkozott, s elmondta, hogy a sötétség miatt nem találta meg a gázlót, és csak nagy kínnalbajjal kecmergett ki a vízből, de a félelméről restellt szólani, és a lidércfényről meg a kis Fadette-ről is hallgatott. Lefeküdt, s azt mondta magában, hogy holnap éppen elég ideje lesz még a kellemetlen találkozás következményeivel gyötörni magát, de hiába, mégis nagyon rosszul aludt. Legalább ötven álomban jelent meg előtte a kis Fadette, egy manón lovagolt, a manón nagy, piros kakas formáját öltötte fel, egyik lábával szaruból készült lámpást tartott, és gyertya égett benne, s a lidércfény bevilágította az egész Szittyóst. Majd a kis Fadette átváltozott, akkora tücsök lett belőle, mint egy kecske, s tücsökhangon egy dalt ciripel neki, amiből ő csak egy-két szót értett meg, valamennyi rímelt egymással. Szittyó, suttyó, manó, kulipintyó. Fadet anyó, rontó-bontó. Egyre ott zakatoltak a fejében, s a lidércfény olyan élesnek és mozgékonnak rémlett, hogy amikor felébredt, káprázott a szeme, kis fekete, piros meg kék karikák táncoltak előtte, amilyeneket akkor látunk a szemünk előtt, ha belenézünk a napba vagy a holdkorongba.

Landry olyan törődött volt a rossz álom után, hogy az egész misét végigaludta, s a tisztelendő úr prédikációjából se hallott egy árva szót sem, pedig nagyobb ékesszólással nem is lehetett volna dicsérni és magasztalni, a jámbor Szent Andoche erényeit és jeles tulajdonságait. A templomból kijövet Landryra úgy ránehezedett a bágyadtság, hogy egészen megfeledkezett a kis Fadette-ről. De az ott volt a templom előtt, a szép Madelon mellett állt, aki bizonyosra vette, hogy Landry őt kéri fel elsőnek táncolni. Mikor a fiú feléje indult, észre kellett vennie a prücsköt, aki egy lépéssel elébe ment, és példátlan vakmerőséggel, jó hangosan azt mondta neki:

- Hallod-e, Landry, tegnap este elkértem tőlem az első táncot, remélem, nem maradunk le róla!

Landry olyan vörös lett, mint a láng, s látta, Madelonnak is az arcába szökik a vér megrökönyödésében és bosszúságában, hogy ilyesmi történik vele, így hát összeszedte a bátorságát, és szembeszállt a kis Fadette-tel.

- Lehetséges, prücsök, hogy ígéretet tettem neked a táncra - mondta neki -, de előzetesen más lányt kértem fel, így hát rád majd akkor kerül sor, ha az elsőnek eleget teszek.

- Nem úgy ám! - vágott vissza a kis Fadette nagy határozottsággal. - Rossz az emlékezeted, Landry, senkit nem kérhettél fel énelőttem, mert a szavadat, amit most behajtok rajtad, a múlt esztendőben adtad, és tegnap este megújítottad. Ha Madelon ma táncolni szeretne veled, ott az ikertestvéred, aki annyira hasonlít rád, majd ő helyettesít téged. Ő is ér annyit, mint te.

- A prücsöknek igaza van - jelentette ki Madelon büszkén, és kézen fogta Sylvinet-t. - Mint-hogy te már régen elígérkeztél, Landry, meg kell tartani a szavadat. Én éppolyan örömet táncolok a testvéreddel, mint veled.

- Igen, igen, teljesen egyre megy - szólt a mit sem sejtő Sylvinet. - Akkor hát mind a négyen táncolunk.

Neki kellett vágni, hacsak nem akarták, hogy mindenki őket figyelje, s a prücsök el is kezdte a táncot, s olyan hegyesen és fürgén ugrált, hogy ilyen frissen és szépen még soha senki nem szaporázta. Ha takaros és csinos lett volna, mindenki gyönyörködik benne, mert remekül táncolt, és a többi lány sokért nem adta volna, ha ők is olyan könnyedén és kecsesen ropják, de a szegény prücsök, csúnya öltözetében, most még tízszeres rútabbnak látszott, mint más-kor. Landry rá se merte emelni a tekintetét Madelonra, annyira bántotta a dolog, és olyan megalázottnak érezte magát, s amikor a táncosnéjára nézett, sokkal csúfábbnak találta most, mint a hétköznapi gönceiben. A kis Fadette ki akarta csípni magát, de a ruházatán csak nevetni lehetett.

Főkötője olyan régen állt a szekrényben, hogy egészen megsárgult, s míg a többieké kicsi volt és hátul visszahajlott - mert a mi vidékünkön ez volt a legutolsó divat -, az övé kétoldalt két nagy széles, lapos leffentyű díszelgett, hátul pedig a fodor a nyakába fityegett; úgy festett, mint a saját maga nagyanyja, a feje oly szélesnek látszott, mint a dézsa, s a nyaka vékony, akár a bot. Pamutszoknyája kéttenyérenyivel rövidebb volt a kelleténél, s mivel múlt év óta erősen megnyúlt, sovány, napégett karja úgy ágaskodott ki a ruhaujjból, mint két gólyaláb. Meggyszín kötényére nagyon büszke volt, az anyjától maradt rá, de nem gondolt arra, hogy le kéne venni róla a nyakbavalót, mert a fiatalok már tíz év óta nem viselik. A kis Fadette nem tartozott a rátarti lányok közé, sőt a szegény kislányból hiányzott a kellő hiúság is, úgy élt, akár egy fiú, nem törődött a külsejével, a játékban, a csúfolódásban találta kedvét. Így hát most olyan volt, mint egy vasárnapra kiöltözött öreglány, és mindenki megvetéssel mustrál-gatta a csúnya öltözeke miatt, amit nem is a nyomorúság kényszerített rá, hanem nagyanyja fősványsége és a tulajdon rossz ízlése.

15.

Sylvinet furcsállotta, hogy ikertestvérének ilyen szeszélye támadt, mert a kis Fadette-et ő még kevésbé szenvedhette, mint Landry. Landry pedig nem tudta, miként is magyarázza meg neki a dolgot, s legszívesebben a föld alá bújt volna. Madelon igen bosszús volt, s bár a kis Fadette ugyancsak szapora ritmust diktált a lábnak, olyan elkámpicsorodott arcot vágta, mintha vakorba haraptak volna.

Mihelyt az első tánc véget ért, Landry elfüstölgött, bevette magát a gyümölcsösbe. De jóformán egy perc sem telt el, a kis Fadette utánaparázslott, a szöcskével a sarkában, aki még dühösködőbb és kötekedőbb volt, mint máskor, mivelhogy sapkáján egy pávatoll meg egy hamis aranyból készült makk ékeskedett. Nyomukban egy egész bandányi szemtelen fruska csődült be, akik mind kisebbek voltak Fadette-nél, mert a korabeliek alig álltak szóba vele. Mikor Landry meglátta evvel a csürhével, amelyet Fadette fel szándékozott sorakoztatni arra az esetre, ha a fiú elutasítaná, beletörődött sorsába, elvezette a lányt a diófák alá, s abban reménykedett, hogy ott talál majd egy olyan helyet, ahol feltűnés nélkül táncolhat vele. Szerencséjére se Madelon, sem Sylvinet, sem a helybeliek nem voltak ott, és Landry fel akarta használni a kedvező alkalmat, hogy teljesítse kötelességét, és a harmadik táncot is eljárván Fadette-tel. Csupa idegen vette körül őket, akik nemigen törődtek velük.

Mihelyt elhallgatott a zene, Landry odaszaladt Madelonhoz, hogy meghívja a lugasba, ahol édes búzakásával akarta megvendégetni. De a lány előzetesen másokkal táncolt, s azoknak a meghívását fogadta el, így aztán kissé foghegyről utasította el Landryt. Később észrevette, hogy a fiú behúzódott egy zugba, s a szeme csupa könny, mert Landry még sose látta ilyen szépnek Madelont, mint amilyen most volt sértett büszkeségében, s mintha a többiek is mind felfigyeltek volna rá. Madelon gyorsan megette az ételt, aztán felkelt az asztaltól, és így szólt:

- Vecsernyére harangoznak, kivel fogok táncolni vecsernye után?...

Landry felé fordult, azt remélve, hogy a fiú gyorsan rávágja: velem! De mielőtt Landry összeszorított szája szóra nyílt volna, már mások jelentkeztek, és Madelon, egyetlen szemrehányó vagy szánakozó pillantásra se méltatva a fiút, elindult a templomba új széptevőivel.

Mihelyt a vecsernye véget ért, Madelon elment Pierre Aubardeau-val, Jean Aladenise és Étienne Alaphilippe pedig a nyomába szegődött - mindhárom legény felkérte, egyik a másik után, mert a lány nem maradhatott ki a táncból, hiszen szép is volt, módos is. Landry lopva figyelte Madelont. A kis Fadette ott maradt a templomban, egyik imádságot a másik után mondta, minden vasárnap hosszasan imádkozott, egyesek szerint istenfélelemből, mások szerint azért, hogy az ördöggel való praktikáit véka alá rejtse.

Landry nagyon bántódott, hogy Madelon rá se hederít, bántotta, hogy a mulatságban úgy kipirult, mint a nyíló róza, s a sértés után, amit ő kénytelen volt ellene elkövetni, ilyen gyorsan és teljességgel megvigasztalódott. Ekkor ötlött fel benne, ami mindeddig esze ágába se jutott, az, hogy a lányban talán a kelleténél valamicskével több a kacérság, s annyi bizonyos, hogy iránta nem érezhet valami nagy vonzódást, ha nélküle is ilyen jól mulat.

Igaz, Landry tudta, hogy nem viselkedett vele szépen, legalábbis a szemre-főre nem, de Madelon látta őt búslakodni a lugasban, és kitalálhatta volna, hogy valami lappang a dolog mögött, amit ő szeretett volna megmagyarázni neki. Csakhogy a lány fikarcnyit se törődött az egésszel, vidám volt, mint a gödölye, neki pedig majd megszakadt a szíve keservében.

Mikor Madelon már mind a három legénnyel táncolt, Landry odament hozzá, szeretett volna négyszemközt beszélni vele, hogy kimagyarázkodhasson. Csak hát nem tudta, hogy vezesse el

a többiek közül, mert abban a korban volt még, mikor a fiú bátortalan a lánnyal, nem is jutott semmi megfelelő fordulat az eszébe, egyszerűen kézen fogta, hogy magával vigye. Madelon félig haragosan, félig megbocsátásra készen azt mondta:

- Nocsak, Landry, végre mégis táncba hívsz?

- Nem táncba - felelte a fiú, mert nem értett a tettetéshez, és nem is gondolt arra, hogy a szavát megszegje. - Szeretnék elmondani valamit neked, amit meg kell hallgatnod.

- Ó, ha valami titkod van, máskor mondd el - szólt Madelon, és visszahúzta a kezét. - Ez a mai nap a táncé és a mulatságé. Az én lábam még bírja, s minthogy úgy látom, a prücsök elnyűtte a tiedet, ha le akarsz feküdni, menj haza, én maradok.

S ezek után elment Germain Audoux-val, aki odajött hozzá, hogy táncba hívja. Amint hátat fordított Landrynak, a fiú hallotta, hogy Germain Audoux így szól:

- Ez a legény, úgy látom, azt hitte, övé lesz ez a tánc.

- Meglehet - mondta Madelon, s megrázta a fejét -, de hát tévedett, nincs nekem órá szükségem!

Landryt nagyon megbántotta ez a kijelentés, ott maradt a táncolók közelében, hogy megfigyelhesse Madelont; a lány viselkedése nem volt kihívó, de annyira büszke és fennhéjázó, hogy a fiút elöntötte a méreg; mikor a lány tánc közben a közelébe ért, Landry gúnyos pillantással méregette, és Madelon kötekedve feléje fordult.

- No lám csak, Landry, ma nem találsz magadnak párt? Végül is, istók úgyse, kénytelen leszel visszamenni a prücsökhöz.

- Örömet megyek vissza hozzá - vágott vissza Landry -, mert igaz, hogy nem ő a legszebb a mulatságon, de ő táncol a legjobban, annyit szent!

Azzal máris elsietett a templomhoz, hogy megkeresse a kis Fadette-et, és visszavezette a mulatságba. Éppen Madelonnal szembe álltak be, s két táncot jártak végig ezen a helyen. A prücsök sugárzott a büszkeségtől és a boldogságtól. Egy csöppet sem palástolta jókedvét, huncut fekete szeme csillogott, s kis fejét a nagy főkötőben olyan begyesen tartotta, mint egy bóbitás tyúk.

De szerencsétlenségére diadala felbosszantott néhány sihedert, akik máskor táncolni szoktak vele, s most nem tudtak hozzáférközni; ezek a suttyók, akik sose gőgösködtek vele, sőt megbecsülték, hogy olyan jó táncos, most csempülni kezdték, szemére hányták, hogy rátarti, és megindult a suttogás körülötte:

- Nézzétek csak a prücsköt, azt hiszi, hogy magába bolondította Landry Barbeau-t. Tücsök, vöcsök, hörcsög, lidérc, penész, madárijesztő - és még egy csomó csúfnevet aggattak rá helybeli szokás szerint.

16.

Később, mikor a kis Fadette eltáncolt mellettük, megrántották a ruhaujját, vagy előrenyújtották a lábukat, hogy elgáncsolják, sőt egy-két suttyó - persze a legfiatalabbak és a legbárdolatlanabbak - rántott egyet a főkötője leffentyűjén, egyik fülétől a másikig libbentette, s közben így kiabált:

- Éljen a Fadet anyó nagy sipkája!

Szegény prücsök jobbra is, balra is kiosztogatott vagy öt-hat nyaklevest, de csak annyi haszna volt belőle, hogy mindenki felfigyelt rá, s a falubeliek ilyesmit mondogattak egymásnak:

- No nézd csak, nézd a mi prücskünket, micsoda szerencséje van ma, egész este Landry Barbeau táncoltatja! Igaz, jól táncol, de hogy adja a szépet, s úgy pöffeszkedik, mint egy szarka! - Landrynak pedig egyik-másik azt mondta:

- Talán megbabonázott téged ez a lány, hogy másra rá se nézel?! Vagy ki akarod tanulni a boszorkánymesterséget, s nemsokára majd a farkasokat hajtod ki a mezőre?

Landry halálosan megsértődött, de Sylvinet, akinek a szemében testvére volt a világon a legkiválóbb és a legtisztéletreméltóbb, még inkább a szívére vette, hogy az ikerpárját gúnyolják, s az idegenek is kezdenek már beleavatkozni, kérdezősködni, és azt mondják róla:

- Derék, szép legény, de mi ütött belé, hogy éppen ebbe a lányba habarodott bele, akihez fogható csúfság az egész mulatságban nem akad.

Madelon odajött, diadalmas arccal hallgatta a szúrós megjegyzéseket, és szívtelenül ő is hozzáadta a magáét:

- Mit akartok? Landry még gyerek, az ő korában csak az a fontos, hogy akadjon valaki, akivel beszélgethet, s nem nézi, hogy kecskeképe van-e, vagy pediglen keresztényi ábrázata.

Sylvinet ekkor karon fogta Landryt, és halkán így szólt hozzá:

- Menjünk el innen, testvér, még mielőtt méregbe jönnénk, mert gúnyolódnak, s ami sértés a kis Fadette-et éri, az rád is visszahull. Nem tudom, mi ütött beléd, hogy ma négyszer vagy ötször is felkérted egymás után. Azt hinné az ember, hogy szántszándékkal teszed magad nevetségessé. Kérlek, hagyj fel már ezzel a szórakozással. Az ilyesmi ennek a lánynak való: kitenni magát az emberek komiszkodásának és megvetésének. Ő egyenesen keresi az ilyen helyzeteket, tetszik neki, de nekünk nem. Menjünk el most innen, az esti harangszó után visszajövünk, akkor majd táncba hívod Madelont, az helyes leány. Mindig mondtam én neked, hogy túlságosan odavagy a táncért, s hogy mindenféle bolondságot csinálsz majd miatta.

Landry ment vele néhány lépést, de aztán hátrafordult, mert nagy lármát hallott; a prücsköt Madelon meg a többi lány kiszolgáltatta az udvarlók gúnyolódásának, s a sihederek, akik egyre vakmerőbbek lettek, hogy komiszkodásaikat gúnykacaj fogadta, egy ökölcsapással leverték róla a főkötőjét. Fadette hosszú fekete haja a hátára omlott, ő maga dühösen és elkeseredve hadakozott, mert hiszen most semmi olyant nem mondott, amivel rászolgált volna erre a durva bánásmódra, sírt dühében, s hasztalan próbálta visszaszerezni a főkötőjét, amelyet egy komisz legényke bot végére tűzve elvitt.

Landry úgy vélte, hogy csúnya dolgot művelnek itt, jó szíve tiltakozott az igazságtalanság ellen, s a siheder után iramodott, utolérte, elvette tőle a főkötőt meg a botot, s az utóbbival egy jó nagyot húzott a fiú ülepére, aztán visszament a többi suttyó közé, akik sietve kereket oldottak a láttára, kézen fogta a szegény prücsköt, és visszaadta neki a fejdíszét.

A jelenlevők nagyokat hahotáztak, hogy a fűrge Landrytól így megijedtek a kamaszok. Meg is tapsolták, de Madelon ellene fordította a hangulatot, s a korabeli fiúk, de még a nála idősebb legények között is akadt, aki mintha Landryn nevetett volna. De Landry most nem szégyenkezett, bátornak és erősnek érezte magát, s valami, ami már a kész emberre vallott, azt súgta neki: kötelességét teljesítette, mikor nem hagyott egy nőt bántalmazni, akár csúnya, akár szép, akár kicsi, akár nagy, azt a lányt, akit ő választott ki párjának a táncban mindenki szeme láttára. Észrevette, hogyan mustrálják őt a Madelon körül álldogáló legények, s egyenest odatartott, szemtől szembe az Aladenise-ekkel meg az Alaphilippe-ekkel, s így szólt hozzájuk:

- No, halljuk, mi a mondanivalótok? Ha nekem ezzel a lánnyal van kedvem foglalkozni, mit bánt az titeket? És ha megütköztök rajta, mért fordultok el, és mért sutorogtok egymás között? Hisz itt állok előttetek, talán bizony nem láttok? Valaki azt mondta itt rólam, hogy én még gyerek vagyok, de egyetlen legény vagy nagyobb fiú nem akadt, aki a szemembe mondta volna! Várom, hogy megszólaljatok, s majd meglátjuk, ki meri bántalmazni azt a lányt, akivel ez a gyerek táncol!

Sylvinet nem tágitott a testvére mellől, s bár nem helyeselte, hogy így kiélezte a helyzetet, ott állt mellette, segítségre készen. Volt ott négy vagy öt nagy legény, egy fejjel is magasabbak náluk, de mikor látták, hogy az ikrek milyen eltökéltek, s mivel alapjában véve megfontolandó, hogy érdemes-e ilyen semmi dologért megverekedni, egy szót sem szóltak, csak néztek egymásra, mintha azt találgatnák, ki szándékszik Landryval kiállni. Egyikük sem jelentkezett, s Landry, aki még mindig nem eresztette el a kis Fadette kezét, azt mondta:

- Tedd fel gyorsan a főkötődöt, Fanchon, és gyerünk táncolni, hadd látom, le merik-e verni.

- Nem - mondta a kis Fadette, könnyeit törölgetve -, én már kitáncoltam magam mára, s a többi alól felmentelek.

- Nem, nem, még táncolunk - szólt Landry, akiben csak úgy tüzelt a mersz meg a büszkeség. - Ne mondhasa senki, hogy téged mindig sértegetnek, ha velem táncolsz.

Táncoltak még egyet, és senki nem illette őket egyetlen gúnyos szóval vagy tekintettel. Madelon meg a gavallérjai másfelé jártak. Mikor a zene elhallgatott, a kis Fadette egészen halkán így szólt a fiúhoz:

- Most már befejeztük, Landry. Meg vagyok elégedve veled, és visszaadom a szavadat. És hazamegyek. Te pedig táncolj, akivel jólesik.

Azzal elment az öccséért, aki javában verekedett a többi gyerekekkel, s olyan gyorsan eltűnt, hogy Landry azt se látta, merrefelé vette az útját.

Landry testvérével együtt hazament vacsorázni; minthogy Sylvinet-t aggasztották a történetek, így hát elmondta neki: előző este meggyült a baja a lidércfénnyel, s a kis Fadette húzta ki a csávából a bátorságával vagy valami búbájosság segítségével, és cserébe azt kívánta tőle, hétszer hívja táncba a búcsú napján. A többiről egy mukkot sem szólt, nem akarta elárulni neki, milyen félelmet állt ki miatta a múlt évben, mikor azt hitte, hogy ikertestvére a folyóba veszett. Landry bölcsen tette, hogy erről hallgatott, mert, a rossz gondolatok, amiket a gyerekek néha a fejükbe vesznek, hamarosan visszatérnek, ha figyelmet tulajdonítanak nekik és beszélnek róluk.

Sylvinet helyeselte, hogy testvére megtartotta a szavát, s kijelentette, hogy az elszenvedett kellemetlenségek csak növelik azt a tiszteletet, amely a viselkedéséért megilleti. De miközben azon rémüldözött, hogy Landry mekkora veszélyben forgott a folyóban, eszébe se jutott, hogy hálával tartoznának a kis Fadette-nek. Sylvinet annyira idegenkedett tőle, hogy el se akarta hinni: a prücsök véletlenül talált rá Landryra, s azt sem akarta elismerni, hogy jóindulatból segített rajta.

- Ő hozta rád a gonosz szellemet, hogy megzavarja a fejedet, és a folyóba veszejtsen, de Isten nem engedte, mert soha nem éltél a halálos bűn állapotában. A gonosz prücsök visszaélt a jószággal és háláddal, kicsikarta belőled az ígéretet: tudta ő jól, milyen kínos ez neked, és mennyire károdra lesz. Nagyon gonosz ez a lány: a boszorkányoknak egytől egyig örömeik telik a rosszban, jó nem is akad köztük. Tudta ő, hogy összeveszít téged Madelonnal meg a rendes ismerőseiddel. Azt akarta, hogy megverjenek, s ha a jó Isten az ő ellenében másodszor is meg nem segít, olyan civódásba keveredsz, ami aztán rosszul is végződhetett volna.

Landry, aki hajlamos volt rá, hogy testvére szemével lássa a dolgokat, azt gondolta magában, talán igaza van, és nem védte meg a kis Fadette-et. A lidércre terelődött a szó. Sylvinet még sose látta, és kíváncsian hallgatta, hogy Landry mit beszél róla, de csöppet sem óhajtott szemtől szembe kerülni vele. Anyjuknak nem mertek szólni a kalandról, mert az már akkor is retteg, ha csak rágondol a lidércre, s apjuk előtt is eltitkolták, mert ő meg csúfolódott volna; húsnál is többet látott már, de rá se hederített.

A mulatságnak csak késő éjjel lesz vége, de Landry, akinek búbánattal telt meg a szíve, hiszen komolyan neheztelt Madelonra, nem akarta felhasználni a szabadságát, amit a kis Fadette visszaadott neki, kiment hát Sylvinet-vel a legelőre, hogy segítsen neki összerakni a jószágot. S minthogy a legelő feleútra volt Priche-től, s neki meg fájt a feje, a nádas szélén elbúcsúzott testvérétől. Sylvinet ellenezte, hogy Landry a Görgő-gázlónál keljen át, mert attól félt, hogy a lidérc vagy a prücsök megint valami gonosz játékba kezd vele. Szavát vette, hogy a hosszabbik utat választja, s a nagy malomnál a pallón megy át.

Landry úgy tett, ahogy a testvére kérte, s ahelyett, hogy a nádasnak indult volna, arra az útra tért, amely a meredek Chaumois-hegy alján visz lefelé. Semmitől sem félt, hisz a távolból még mindig elszűrődött hozzá a multság zaja. Hallotta valamennyire a dudaszót s a táncolók kurjongatását, és tudta jól, hogy a gonosz szellemek csak akkor kezdik meg üzelmeiket, ha már mindenki alszik a környéken.

Mikor a lejtő végére ért, egyenest a kőbánya elé, nyöszörgés meg sírás ütötte meg a fülét, eleinte azt hitte, hogy egy póling hangját hallja. De ahogy közelebb ment, úgy vette észre, hogy emberi nyöszörgéshez hasonlít, s mivel a szíve mindig a helyén volt, ha saját fajtájabeli lényekkel került össze, különösképpen pedig akkor, ha segítségre volt szükségük, bátran leereszkedett a kőbánya legmélyére.

De az, aki lent jajveszékelt, elhallgatott, amikor feléje közeledett.

- Ki sír ott? - kérdezte a fiú határozott hangon.

Nem jött felelet.

- Van itt valaki, akit baj ért? - kérdezte.

Senki nem válaszolt, és Landry már arra gondolt, hogy továbbmegy, de előbb még körül akart nézni a nagy kövek meg a bogáncsok között, amelyek ellepték ezt a helyet, s a hold fényénél kisvártatva megpillantott egy emberi alakot, ott feküdt, elnyúlva, arccal a föld felé, oly mozdatlanul, mint egy holttest, lehet, hogy szinte élettelen volt már, vagy pedig bánatában rogyott le, s nem akart megmoccanni, nehogy észrevegyék.

Landry még sose látott, nem is érintett halottat. Erős felindulás fogta el arra a gondolatra, hogy most talán hullához közelít, de legyúrte magában a viszolygást, hiszen lehet, hogy felebarátján kell segítenie; szilárd léptekkel megindult feléje, hogy megtapogassa a földön elnyúlt alak kezét, de az, látván, hogy felfedezték, félig feltápáskodott, mire a fiú odaért hozzá, s Landry felismerte a kis Fadette-et.

18.

Először bosszankodott, hogy a kis Fadette unos-untalan az útjába akad, de mivel úgy látta, hogy szenved, megsajnálta. Kettőjük között a következő beszélgetés hangzott el.

- Hát te sírdogálsz így, prücsök? Talán megint megütött vagy megkergetett valaki, hogy itt megbújtál és jajveszékelsz?

- Nem, Landry, senki nem háborgatott, mióta te olyan derekasan megvédtél, aztán meg nem félek én senkitől. Azért bújtam el, hogy kisírhassam magam, ennyi az egész, mert nincs ostobább dolog, mint ha az ember kiteregeti a bánatát a többiek előtt.

- De hát min búslakodsz annyira? Azért bánkódsz, mert máma komiszkodtak veled? Egy kicsit te is hibás vagy benne, de most már vigasztalódj meg, és máskor ne tedd ki magad ilyesminek:

- Mért mondod azt, Landry, hogy én is hibás vagyok? Talán bizony megsértettelek azzal, hogy táncolni akartam veled, s én volnék az egyetlen lány, akinek nincs joga mulatni?

- Nem erről van szó, Fadette, én egyetlen szóval sem vetem a szemedre, hogy táncolni akartál velem. Megtettem, amit kívántál, s úgy viselkedtem, ahogy illett. A te hibád nem a mai nappal kezdődött, régebb keletű, s ha hibáztál, tudod te jól, hogy nem ellenem, hanem magad ellen követted el.

- Nem, Landry, biz' isten sejtelmem sincs róla, én sose gondoltam a saját személyemre, s csak azért teszek magamnak szemrehányást, hogy akaratlan ennyi bajt okoztam neked.

- Ne beszéljünk rólam, Fadette, én nem vádollak téged, rólad beszéljünk inkább, s mivel te nem tudod, mik a hibáid, akarod-e, hogy őszintén és jó szándékkal megmondjam neked.

- Igen, Landry, akarom, és ez lenne a legjobb jutalom vagy büntetés azért a jóért vagy rosszért, amit neked tettem.

- Nohát, Fanchon, minthogy ilyen értelmesen beszélsz, és életedben először szelíd vagy, és hallgatsz az emberre, én megmondom neked, mért nem becsülnék meg téged úgy, ahogy az egy tizenhat esztendő lányának kijárna. Tebenned semmi sincs a lányból, teljesen fiús vagy, fiús a külsőd meg a viselkedésed, és semmi gondot nem fordítasz magadra. Először is, nem látszol tisztának, takarosnak, az öltözködésed meg a beszéded egyenest elrútít. Tudod, hogy a gyerekek a prücskön kívül még egy másik, sokkal bántóbb csúfnevet is aggattak rád. „A suttyó” - így emlegetnek gyakran. Hát azt hiszed, rendjén való, hogy tizenhat esztendő korodra még mindig nincs benned semmi lányos? Úgy mászol a fára, akár a macska, s ha felpattansz egy kancára, és csak a szőrén ülsz meg, úgy nyargalsz rajta, mint maga az ördög. Szép dolog, ha valaki erős és fürge, s az is szép, ha nem fél semmitől, az ilyen természet előnyére válik a legénynek. De a lánynál, ami sok, az sok, s az ember azt hinné, azért csinálod csupán, mert észre akarod vétni magad. Hát észre is vesznek, csak hát incselkednek veled, kiabálnak utánad. Te eleven eszű vagy, jól odamondogatsz nekik, s ezen jót mulat mindenki, akit nem illet a válaszod. Az megint csak jó, ha valakinek több az esze, mint a környezetének, de ha fitogtatja, ellenségeket szerez. Te kíváncsi vagy, s ha kiszimatoltad mások titkát, ugyan-csak kíméletlenül vágod a szemükbe, mihelyt valamivel megharagítottak. Emiatt aztán félnek tőled, s akitől félnek, azt nem állhatják, és sokszorosan viszonzozzák neki a rosszat. Végül is, akár boszorkány vagy, akár nem - én mindenesetre azt szeretném hinni, hogy sok mindent tudsz, és remélem, hogy a tudományod nem a gonosztól való -, de te úgy állítod be, mintha tőle kaptad volna, hogy ráijessz azokra, akikre haragszol, és ezzel bizony rossz hírbe kevered magad. Ezek a hibáid. Fanchon Fadette, és a hibáid miatt haragusznak rád. Vedd egy kicsit

fontolóra, amit most hallottál, s hidd el, ha megpróbálnál egy kicsit jobban igazodni a többiekhez, ők sem rónák fel neked, hogy értelmesebb vagy náluk.

A kis Fadette szép csöndesen végighallgatta a fiút, s aztán nagyon komolyan így felelt:

- Köszönöm, Landry. Te nagyjából azt mondtad el nekem, amit mindenki a szememre hány, és igazán tisztességes hangon és kíméléssel szóltál hozzám, nem úgy, mint a többiek, de most akarod-e, hogy feleljek neked, s amíg beszélek, leülnél-e mellém egy kis időre?

- Ez a hely csöppet sem alkalmas - mondta Landry, aki nem óhajtott elidőzni vele, s váltig az járt az eszében, hogy a szóbeszéd szerint Fadette mindenféle bajt zúdít azokra, akik nem óvakodnak tőle.

- Azért nem jó neked ez a hely, mert ti gazdagok, válogatóság vagytok. A szabadban csak a pázsitra telepedtek le, a rétjeiteken meg a kertekben kiválaszthatjátok a legszebb és legárnyékosabb helyet. De a szegénynek nincs ennyi kívánsága, az megelégszik az első kővel is, amire ráhajthatja a fejét. A tüskék nem sebzik fel lábát, s ott, ahol éppen van, megfigyeli mindazt, ami szép és kedves az égen és a földön. Landry, nincs csúnya hely azok számára, akik felismerik Isten teremtményeiben a jót és szépet. Én, bár nem vagyok boszorkány, tudom, mire valók azok a kis növények, amiket te eltaposol, és minthogy tudom, mire használhatók, nem nézek el felettük, nem fitymálom le az illatukat, és nem a külsejük szerint gyűjtöm össze őket. Azért mondom ezt most neked, Landry, hogy megtanítsalak valamire, ami az emberekre ugyanúgy áll, mint a kerti virágokra és a kőbányák tüskés bozótjára, vagyis hogy nagyon gyakran megvetik azt, ami nem látszik se szépnek, se jónak, s ezzel aztán megfosztják magukat attól, ami hasznos és üdvös.

- Nem értem világosan, mit akarsz ezzel mondani - szólt Landry, és letelepedett mellé; kis ideig szótlanul ültek, mert a kis Fadette olyan gondolatokba merült, amelyekről a fiúnak sejtelve sem volt, Landry pedig, bár a feje kissé kóválygott a sok benyomástól, akarata ellenére örömmel hallgatta a lányt, mert még soha nem hallott ilyen kedves hangot és ilyen szép beszédet, mint amilyen most a kis Fadette-é volt.

- Tudod, Landry - mondta a lány -, engem inkább sajnálni kéne, mint szidni... Lehet, hogy hibáztam önmagam ellen, de legalább mások ellen nem követtem el soha semmi rosszat, s ha az emberek igazságosak és értelmesek volnának, többet törődnének a jó szívemmel, mint a rút arcommal és a csúnya ruhámmal. Gondold csak meg, vagy ha nem ismernéd a sorsomat, hallgasd meg, milyen volt az én életem, mióta a világra jöttem. Nem fogok rosszat mondani szegény anyámról, akit mindenki kárhóztat és szidalmaz, pedig nincs itt, hogy megvédje magát, én meg nem bírom őt megvédeni, hisz azt se tudom pontosan, mi rosszat követett el, s mi vitte rá. Hozzám olyan cudar volt mindenki, hogy mikor az anyám elhagyott, s én még keservesen sírtam utána, a gyerekek, ha csak egy kicsit is orroltak rám, ha összekulönböztünk játék közben valami semmiségen, ők egymásnak elnézték volna, de nekem szememre hányták az anyám hibáját, s azt akarták, hogy piruljak miatta. Az én helyemben egy okos lány - így mondtad, ugye - talán megalázkodik és hallgat, azt gondolta volna magában, tanácsosabb, ha nem áll ki anyjáért, hadd szidalmazzák, ha ezen az áron saját magát megóvja a szidalmaktól. De látod, Landry, én nem bírtam így tenni. Ha akartam volna, akkor se. Az anyám mégiscsak az anyám, s bármi lett is belőle, akár viszontlátom még, akár sose hallok többé hírt róla, mégiscsak szeretni fogom teljes szívemből. És mikor azt mondják, hogy egy markotányosné, egy rosszféle lánya vagyok, elfog a düh, nem magam miatt, tudom én jól, hogy engem azzal meg nem sérthetnek, hiszen semmi rosszat nem tettem, hanem szegény anyám miatt, akit kötelességem megvédeni. S minthogy nem bírom, nem tudom megvédeni, bosszút állok érte azzal, hogy a többieknek a szemébe mondom az igazságot, ahogy megérdemlik, és rájuk olvasok: ők se érnek többet annál, akit ócsárolnak. Hát ezért mondják rólam, hogy kíváncsi és arcátlan vagyok, s ha kiszimatolom valami titkukat, tüstént elhíresztelek. Az már igaz, hogy

kíváncsi a természetem, ha ugyan kíváncsiságnak nevezhető, hogy meg akarom ismerni a rejtett dolgokat. De ha jóindulattal és emberséggel bántak volna velem, eszem ágába se jut, hogy kíváncsiskodjam mások rovására. Csak azokban az ismeretekben leltem volna kedvet, amikre a nagyanyám tanított: hogyan kell gyógyítani az emberi testet. Nohát, ahelyett hogy a magamkorú gyerekek illendően megköszönték volna, hogy meggyógyítottam a sebeiket, s kikúráltam őket a betegségekből, sőt még az orvosságokra is megtanítottam őket, és soha semmit nem kértem cserébe, úgy bántak velem, mintha boszorkány volnék; s azok, akik odasomfordáltak hozzám a kérésükkel, amikor szükségük volt rám, később, mihelyt az első alkalom adódott, mindenféle csúfsággal illettek. Megharagudtam rájuk, ha akartam, árthattam is volna nekik, mert nemcsak olyan szereket ismerek, amik gyógyítanak, tudok én károsakat is, de soha nem használtam fel ellenük, nem vagyok gyűlölködő, csak a nyelvemmel állok bosszút; ami a begyemben van, azt tüstént ki is adom, s utána már nem is gondolok rá, megbocsátok. Az pedig, hogy nem törődöm sem a külsőmmel, sem a viselkedésemmel, csak annak a bizonyosága, hogy nem vagyok bolond, nem tartom magam szépnek, tudom, hogy csúnya vagyok, és senki se néz szívesen rám. Tudhatom, hisz éppen eleget elmondták, s mikor rájöttem, hogy az emberek milyen keményen és megvetően bánnak azzal, akinek Isten keveset juttatott, csak azért is kihívtam magam ellen a nemtetszésüket. Én sose mondom azt, amit olyan sokan: „Itt egy hernyó! Milyen undok állat! Be csúnya! Pusztítsuk el!” Nem taposom el szegénykét, s ha a vízbe esik, odarakok elé egy falevelet, hadd másszon rá. Emiatt azt híresztelik rólam, hogy szeretem a gonosz állatokat, boszorkány vagyok, mert nem kínozzom meg a békákat, nem húzom ki a darázs lábát, s a denevért nem szögezem élve a fára. Szegény állat, szólok hozzá magamban, ha mindazt, ami csúf, elpusztítanánk, nekem se lenne többé jogom az élethez, mint neked.

19.

Landryt megindulás fogta el, ahogy a kis Fadette ilyen megadóan, nyugodtan beszélt a csúnyságáról, s maga elé képzelte az arcát, amelyet sötétben nem láthatott, és így szólt hozzá, de szavaiban semmi hízelkedő szándék nem volt:

- Ugyan, Fadette, nem vagy te olyan csúnya, mint ahogy képzeled vagy ahogy mondod. Vannak nálad rútabbak is, akiknek nem vetik szemükre a külsejüket.

- Kicsit csúnyább vagy kevésbé csúnya, az egyre megy, de azt nem állíthatod rólam, Landry, hogy csinos lány vagyok. No, ne próbálj megvigasztalni, mert nem bánkódom miatta.

- Teringettét! Ki a csoda tudja, hogy festenél, ha a ruhád meg a főkötőd olyan lenne, mint a többi lányé? Egy dolog bizonyos, amit mindenki állít: ha az orrod nem volna olyan rövid, a szád nagy, a bőröd meg cigányos, nem is lennél csúf, mert azt is mondják, hogy az egész környéken nincs még egy ilyen szempár, mint a tiéd, s ha nem volna olyan hetyke és csúfondáros a tekinteted, sokan örülnének, ha rájuk néznél.

Landry csak beszélt, s nem is igen vetett számot azzal, hogy mit mond. Egymás után idézte fel a kis Fadette hibáit és jó tulajdonságait, életében először nagy figyelemmel és érdeklődéssel foglalkozott velük, egy perccel előbb el se hitte volna, hogy ilyesmi kitelik tőle. A lány észrevette, de nem mutatta, sokkal okosabb volt annál, semhogy komolyra vegye a dolgot.

- A szemem jóindulattal néz arra, ami jó, és szájalommal arra, ami nem jó. Túlteszem magam azon, ha nem tetszem annak, aki nekem se kéne, nem is értem, hogy a szép lányok, akiket körülvesznek az udvarlók, mért kacérkodnak mindenkivel, mintha csak valamennyi legény tetszene nekik. Ha én csinos volnék, nem akarnám a szépségem fitogtatni, s csak ahhoz lennék kedves, akihez a szívem hajlik.

Landrynak eszébe jutott Madelon, de a kis Fadette elterelte a gondolatait, s folytatta a beszédet, ahogy itt következik:

- Látod, Landry, én ott hibáztam a többiek szemében, hogy nem rimámkodtam senkinek: szánjanak meg, és nézzék el a csúnya külsőmet. Az a hibám, hogy semmiféle cicomával nem próbáltam elrejteni, ezt veszik zokon, és megfélelkeznek arról, hogy gyakran tettem velük jót, rosszat pedig soha. Aztán meg, ha takarosnak akarnék járni, honnét keríteném elő azt, ami kell? Hát látott engem bárki koldulni? Pedig szegény vagyok, mint a templom egere. Mit ad nekem a nagyanyám szidáson és ez ennivalón kívül? Az én hibám, ha nem tudom ügyesen felhasználni azt a néhány szegényes holmit, amit szegény anyám hagyott itt nekem?... Hisz soha senki nem tanított meg rá, s tízesztendős korom óta magamra vagyok hagyva, nem szeret, nem törődik velem senki. Tudom, mit hánynak a szememre, s a jó szívedre vall, hogy megkíméltél tőle. Azt mondják rólam, hogy tizenhat éves vagyok, elmehetnék szolgálni, s a béremből futná, amire kell, de a lustaság meg a kóborlási hajlam itt marasztal a nagyanyám mellett, holott ő nemigen kedvel, a módja pedig megvolna rá, hogy szolgálót tartson.

- Hát nem az az igazság, Fadette? - kérdezte Landry. - Megszólnak amiatt, hogy nem szereted a munkát, a nagyanyád pedig maga mondogatja fünek-fának: ő a pénzéből szolgálót fogadhatna a helyedbe.

- Nagyanyám azért beszél így, mert szeret zsémbeskedni és panaszkodni. De valahányszor előhozta, hogy elmennék tőle, visszatart, mert tudja, hogy hasznosabb vagyok neki, mint ahogy bevallja. Se a szeme, se a lába nem olyan fürge, mint tizenöt éves korában, s egyik-másik növény, amiből az italait meg a porait csinálja, ugyancsak messze van, és igen rossz helyeken. Aztán meg, erről beszéltem is az imént, én a füveknek olyan gyógyító erejét is

ismerem, amiről ő nem tud, és néha igen elcsodálkozott, mikor olyan gyógyitalokat kotyvasztottam, amiknek a hatását később ő maga is tapasztalta. Ami pedig a jószágunkat illeti, a mi állataink olyan szépek, hogy mindenki csak álmélkodik, micsoda nyája van egy olyan öregasszonynak, aki csak a községi réten legeltet. Nohát, az én nagyanyám tudja, kinek köszönheti, hogy a juhái annyi gyapjat s a kecskéi olyan jó tejet adnak. Ugyan, ugyan, nem akarja ő, hogy elmenjek tőle, többet ér az én munkám, mint amennyibe kerülök neki. Én pedig szeretem a nagyanyámat, bár fukar és durván bánik velem. De más oka is van, hogy itt maradok, s ha akarod, hát elmondom neked, Landry.

- Mondd csak el - felelt Landry, aki akármeddig elhallgatta volna a kis Fadette-et.

- Az anyám, mikor én még csak tízesztendős voltam, egy szegény, csúnya kis gyereket hagyott itt nekem, olyan csúfat, mint amilyen én vagyok, de neki még mostohább sors jutott, mert sántának született, vézna, beteges, görbe, s mindig elkeseredett és rossz, mert mindig szenved ez a szegény gyerek! Mindenki abajgatja, bántja, megalázza az én szegény szöcském. Nagyanyám szigorú hozzá, és sokszor nagyon elverné, ha meg nem védeném. Úgy teszek, mintha én náspángolnám el helyette, de mindig ügyelek arra, hogy ne üssem erősen, s az öcsém tudja ezt! Ha valami rossz fát tett a tűzre, odaszalad hozzám, a szoknyámba rejti el a fejét, és azt mondja: „Verj meg, mielőtt nagyanyó elkapna...” És én megjátszom, mintha püfölném, a kis csibész pedig óbégat... Aztán meg gondozom is, persze arról már nem tehetek, hogy szegény kicsi néha rongyos, de ha akad valami holmim, igazítok rajta, és ráadom, ha beteg, meggyógyítom, a nagyanyám mellett elpusztulna, mert ő nem ért a gyerekek gondozásához. Egyszóval életben tartom ezt a kis boldogtalant, s tudom, nélkülem nagyon szerencsétlen lenne, s hamarosan a föld alá kerülne, szegény édesapánk mellé, akinek a halálát nem bírtam megakadályozni. Nem tudom, jót teszek-e a testvéremnek, ha életben tartom, hiszen nyomorék és csúf, de a szeretetem erősebb a megfontolásnál. És ha arra gondolok, Landry, hogy szolgálatba szegődök, keresek egy kis pénzt, és kiszabadulok abból a nyomorúságból, amiben most élek, a szívem majd megszakad a szánalomtól, és szemrehányást teszek magamnak, mintha csak anyja lennék az én szöcskémnek, mintha csak azt látnám, hogy miattam pusztul el. Látod, ezek az én hibáim és fogyatékságaim, Landry. Most pedig ítéljen Isten fölöttem, én megbocsátok azoknak, akik így félreismertek.

Landry feszült figyelemmel hallgatta a kis Fadette-et, s egyetlen érvére se tudott volna semmi ellenvetést felhozni. És mikor a végén kistestvéréről, a szöcskéről beszélt, szavai nagy hatást tettek a fiúra: mintha hirtelen megszerette volna ezt a lányt, mintha a pártjára akarna kelni az egész világ ellenére.

- Most az egyszer, Fadette, az lenne a hibás, aki hibáztatna téged, mert amit most mondtál, jól mondtad, helyénvaló, és senki sem kételkedhet sem a jó szívedben, sem abban, hogy helyesen gondolkodol. De mért nem mutatod meg a valódi természetedet? Akkor nem ócsárolnának, s akadna, aki pártodat fogná.

- Már megmondtam neked, Landry. Én nem akarok tetszeni azoknak, akik nekem se tetszenek.

- De ha nekem meg elmondtad, akkor...

S Landryban benne rekedt a szó, meghökkent attól, amit már-már kimondott. Aztán összeszedte magát, s így folytatta:

- Így hát engem jobban becsülsz, mint a többieket? Pedig azt hittem, gyűlölsz, hisz én sose voltam jó hozzád.

- Lehetséges, hogy gyűlöllek egy kicsit - válaszolt a kis Fadette -, de ha így volt is, mától kezdve másként van, megmondom neked, hogy miért. Büszkének tartottalak, az is vagy, Landry, de ha a kötelességedet meg kell tenni, erőt veszel büszke természeteden, s ez csak növeli az érdemedet. Azt hittem rólad, hogy hálátlan vagy, s bár a beléd plántált büszkeség hálátlanságra ösztönöz, te olyan szótartó vagy, hogy amit megígértél, azt megtartod, akármi legyen is. Végül pedig azt gondoltam rólad, gyáva vagy, s szinte megvetettelek emiatt, de most már látom, hogy nem vagy gyáva, csak babonás, s ha olyan a veszély, hogy szembenézhetsz vele, nem hiányzik belőled a bátorság. A búcsún velem táncoltál, és emiatt megalázó helyzetbe kerültél. Te megvédtél engem a komisz sihederekkel szemben, s jól odamondogattál a legényeknek, akik, ha te nem vagy ott, bántottak volna. Végül pedig ma este, mikor sírni hallottál, idejöttél hozzám, hogy mellettem légy, és megvigasztalj. Ne hidd, hogy én valaha is elfelejtem mindezt. Egész életemben azt fogod tapasztalni, hogy nagyon is emlékezetemben tartom, és te is kérhetsz tőlem szívességet bármely pillanatban. Most pedig mindjárt meg is mondom: tudom, hogy ma szenvedést okoztam neked. Igen, tudom, Landry, van bennem annyi boszorkányság, hogy kitaláljam, amit ma reggel még nem sejtettem. Hidd el, nekem csak a nyelvem csípős, de nem vagyok gonosz, és ha tudtam volna, hogy szerelmes vagy Madelonba, nem veszejtettelek volna össze benneteket, és nem kényszerítettelek volna arra, hogy velem táncolj. Nem tagadom, mulattatott, hogy faképnél hagyta egy szép lányt azért, hogy velem, a csúffal táncolj, de én azt hittem, csak a rártiságodat bántja majd egy kicsit. Amikor megláttam, hogy a szíveden ütött sebet, hogy akaratod ellenére egyre Madelont keresi a tekinteted, s mikor láttad, hogy milyen bosszús, szinte sírva fakadtál, én is sírtam, de igazán! sírtam, mikor meg akartál verekedni a széptevőivel, és te azt hitted, hogy bánatomban folyik a könnyem. Látod, ezért zokogtam olyan keservesen, amikor itt rám találtál, és sírni is fogok mindaddig, amíg jóvá nem tettem azt a rosszat, amit egy jószívű és becsületes fiúnak okoztam, mert most már tudom, hogy az vagy, Landry.

- Szegény Fanchon - szólt Landry, aki nagyon meghatódott, hogy a lány ismét sírva fakad -, még ha miattad vesztene volna is össze azzal a lánnyal, akibe, ahogy mondod, szerelmes volnék, mit tehetnél te, hogyan békíthetnél bennünket össze?

- Bízzál meg bennem, Landry - felelte a kis Fadette. - Nem vagyok én olyan ostoba, hogy ne tudnám neki megmagyarázni. Madelon meghallja tőlem, hogy én voltam a hibás. Mindent el fogok neki mondani, s te olyan tisztán kerülsz ki a dologból, mint a ma született bárány. Ha holnap nem fogad vissza a szívébe, akkor soha nem szeretett, és...

- És akkor nincs mit sajnálni rajta, de ő nem is szeretett soha. Így hát feleslegesen fáradoznál, Fanchon. Ne is tedd, és sose vedd a lelkedre, hogy én egy kicsit bánkódtam. Már kigyógyultam.

- Az effajta seb nem gyógyul olyan gyorsan - felelt a kis Fadette, aztán észbe kapott, és hozzátette: - Legalábbis úgy mondják. Most a harag beszél belőled, Landry. Ha majd alszol rá egyet, s eljön a holnap, szomorú leszel, amíg csak össze nem békültél azzal a szép lánnyal.

- Lehet - mondta Landry -, de most istenuccse, nem tudom, és nem is gondolok rá. Úgy látom, te mindenáron el akarod hitetni velem, hogy egészen odavagyok érte, én meg úgy látom, ha volt is bennem hajlandóság hozzá, csak olyan kevéske volt, hogy már szinte meg is feledkeztem róla.

- Be furcsa! - és a kis Fadette felsóhajtott. - Hát ilyen a legények szerelme?

- No, ti lányok se vagytok különbek, minden semmiségen megbotránkoztok, s egykettőre megvigasztalódtok azzal, aki elsőnek akad az utatokba. De mit beszélünk mi olyasmiről, amihez talán nem is értünk, legalábbis te, kis Fadette, hiszen mindig kicsúfolod a szerelmeseket! Azt hiszem, rajtam is mulatsz most, amikor össze akarsz békíteni Madelonnal. Mondom, hogy ne egyengesd köztünk az utat, mert ő még azt hihetné, én kértelek meg rá, és tévedne. Aztán talán bánatná is, hogy úgy jelensz meg nála a nevemben, mintha a jövődöbeli mátkája volnék; az igazság pedig az, hogy én soha egy árva szót se szóltam neki szerelemről, igaz, szívesen voltam a társaságában, és szívesen táncoltam vele, de ő soha nem bátorított fel rá, hogy szóval is tudtára adjam. Így hát ne bolygassuk ezt a dolgot, ha akarja, ő magától tér vissza rá, ha meg nem, azt hiszem, abba se szakad meg a szívem.

- Jobban tudom én, Landry, hogy mit gondolsz erről, mint te magad - felelte a kis Fadette. - Elhiszem neked, hogy nem mondtad meg Madelonnak, hogy szereted, de nagyon buta lehet, ha ki nem olvasta a szemedből, különösen ma este. Én csináltam a bajt, illő hát, hogy helyre is hozzam, s itt a jó alkalom, hogy megértessem Madelonnal: mennyire szereted őt. Igen, ezt nekem kell elintézni, s úgy eltalálom a megfelelő alkalmat, és olyan ügyesen fogok beszélni, hogy nem vádolhat téged azzal: te noszogattál el hozzá. Bízz meg, Landry, a kis Fadette-ben, a csúf prücsökben, akinek a lelke nem is olyan csúnya, mint a külseje, s ne haragudj rá, hogy meggyötört, mert olyasmi származik belőle, ami a javadat szolgálja. Nagyon kellemes, ha egy szép lány szeret, de rájössz majd, hogy a csúnya lány barátsága meg hasznos, mert a csúnyák önzetlenek, és nem ismerik sem a haragot, sem a gyűlölködést.

- Akár szép vagy, Fanchon, akár csúnya - mondta Landry, s megfogta a kislány kezét -, kezdem megérteni, hogy a barátságod sokat ér. Olyan sokat, hogy ahhoz képest talán a szerelem is silány. Most már látom, sok benned a jóság, mert én nagyon megsértettelek téged, te pedig ma úgy tettél, mintha mi sem történt volna, s ha azt mondod, hogy tisztességesen viselkedtem veled, én meg amondó vagyok, nem bántam veled illendően.

- Ugyan, Landry! Igazán nem tudom, hogy te miben...

- Mert tánc közben egyetlenegyszer sem csókoltalak meg, Fanchon, pedig kötelességem meg jogom is lett volna, hisz ez a szokás. Úgy bántam veled, ahogy a tízéves kislányokkal szokás, akiket nem csókol meg a legény, ha ad valamit magára, de te majd olyan idős vagy, mint én, csak egy esztendő a különbség közöttünk. Így hát megsértettelek, és ha nem vagy olyan jószívű, észrevetted volna.

- Eszembe se jutott - szólt a kis Fadette, és felállt, mert érezte, hogy most nem mond igazat, s nem akarta, hogy a fiú meglássa rajta. - Hallgasd csak - folytatta aztán erőltetett vidámsággal -, a tücskök hogy ciripelnek a tarlón... engem szölongatnak, a bagoly az órát huhogja, de jelzik a csillagok is az égbolt óralapján.

- Hallom én a baglyot, indulnom kell vissza Priche-be, de mielőtt elbúcsúznék tőled, Fadette, megbocsátasz-e nekem?

- De hisz én nem haragszom rád, Landry, mit bocsássak meg?

- De igen - mondta Landry, akin valami meghatározhatatlan felindulás vett erőt, mióta a kis Fadette szerelemről és barátságról beszélt neki, s olyan kedvesen csengett a hangja, hogy ahhoz képest a bokrokban álmukban csiripelő pirókoké durvának tetszett. - Meg kell bocsátanod valamit, és hadd csókoljalak meg most, hogy jóvátegyem, amit napvilágnál elmulasztottam!

A kis Fadette-en remegés futott végig, de aztán rögvest visszanyerte jókedvét.

- Mindenáron vezekelni akarsz a hibáért, Landry? Nohát, én felmentelek a bűnhődés alól. Éppen elég volt, hogy táncoltál a csúnya lánnyal, az túlságos önfeláldozás volna, ha meg is csókolnád!

- Ugyan, ne mondj már ilyet! - kiáltott fel Landry, és nemcsak a kezét, a karját is magához húzta. - Nem hiszem én, hogy büntetés téged megcsókolni... hacsak neked nem rossz és visszatetsző, mivelhogy én adom...

És mikor ezt mondta, annyira vágyódott megcsókolni a kis Fadette-et, hogy remegett attól való félelmében, hátha a lány nem engedi meg.

- Ide hallgass, Landry - szólt a lány szelíd, behízelt hangján. - Ha szép volnék, azt felelném neked, hogy sem a hely, sem az idő nem alkalmas a csókra; olyan volna, mintha titokban csókolóznánk. Ha kacér volnék, éppen ellenkezőleg, azt gondolnám, hogy az idő is, a hely is alkalmas rá, mert a sötétség eltakarja a rútságomat, és senki előtt sem kell szégyenkezned, hogy ez a szeszélyed támadt. De minthogy se szép, se kacér nem vagyok, azt mondom neked: szorítsd meg a kezem az igazi jó barátság jeléül, s én örülni fogok a barátságodnak, hisz sose volt jó pajtásom, és nem is kívánok magamnak egyebet.

- Igen - mondta Landry -, megszorítom a kezéd teljes szívemből, hallod-e, Fadette. De az igaz barátság, amit én irántad érzek, nem akadályoz meg abban, hogy megcsókoljuk egymást. Ha megtagadod, azt kell hinnem, hogy még mindig neheztelsz rám.

S azon nyomban meg akarta csókolni, de a lány ellenkezett, és amikor a fiú ragaszkodott a csókhoz, Fadette sírva fakadt, és azt mondta:

- Hagyjál, Landry, ne gyötörj engem!

Landry úgy megdöbbszent, s annyira bántották a lány könnyei, hogy szinte megharagudott.

- Látom már én, hogy nem szóltál igazat, amikor azt mondtad: neked semmi más nem kell, csak a barátságom. Van itt valami más, erősebb érzés, ami megtiltja neked, hogy megcsókolj.

- Nem, Landry - felelt a lány zokogva. - De félek, hogyha a sötétben, amikor nem látsz, megcsókolsz, a napvilágnál gyűlölni fogsz.

- Talán bizony sose láttalak ezelőtt? - szólt Landry türelmetlenül. - És nem látlak-e most is? Gyere csak, gyere ide a hold fényébe, itt egész jól látlak, nem tudom, hogy csúnya vagy-e, de szeretem az arcodat, mert téged is szeretlek, hallod-e.

S aztán megcsókolta, először bátortalanul, aztán olyan kedvvel folytatta, hogy a kis Fadette megrémült, és ellökte magától.

- Elég volt, Landry, elég! Azt hinné az ember, hogy mérgedben csókolsz, s közben egyre Madelonra gondolsz: Nyugodj meg, holnap beszélek majd vele, és holnap, ha megcsókolod, sokkal nagyobb lesz az örömed, mint énmellettem.

S azzal fürge, könnyű lépésekkel fölment a kőbányából, és tovatűnt.

Landry egészen magánkívül volt, legszívesebben utánairamodott volna. Háromszor is neki-eredt, míg rászánta magát, hogy lemenjen a folyó irányába. Végül, mintha az ördög sarkantyúzná, futásnak indult, s meg sem állt, míg Priche-be nem ért.

Másnap, a hajnali szürkületben, mikor kiment az ökrökhöz, és megetette, megsimogatta őket, elgondolkozott azon a hosszú beszélgetésen, amit a kis Fadette-tel folytatott; most úgy érezte, mintha csak egy pillanatig tartott volna.

Agyára még ránehezedett az álmoság, ott kóválygott benne mindaz, amit azon a különös tegnapi napon átélt. Zavar, sőt valami ijedségféle fogta el, hogy mi is támadt fel benne a lány iránt, akit most maga előtt látott képzeletében: csúnya volt és elhanyagolt a kis Fadette, amilyennek mindig is ismerte. Néha úgy rémlett neki, csak álmodta, hogy meg akarta csókolni, álmodta, hogy megölelte, és boldog volt, mintha csak szerelmes lett volna belé, mintha hirtelen olyan szépnek és kedvesnek látta volna, hogy a földkerekség valamennyi lánya elbújhatna mellette.

„Mégiscsak igaz lehet, amit mondanak róla, akárhogy védekezik is ellene, az, hogy ért a varázslathoz - gondolta magában a fiú. - Tegnap este, nincs másként, megbabonázott, mert soha életemben nem éreztem így sem apám, sem anyám, sem a testvérem iránt, de még a szép Madelon, sőt az én szívemhez nőtt ikerpárom, Sylvinet iránt sem éreztem azt a lángolást, amit ez a kis boszorkány gyújtott fel bennem néhány percre. Ha szegény Sylvinet a szívembe láthatott volna, a féltékenység emésztene. Mert a Madelonhoz való hajlandóságom nem rövidítette meg a testvéremet, de ha csak egy napig is olyan bolondul epekedtem volna érte, ahogy egy rövidke ideig a kis Fadette-ért, elveszteném az eszemet, s az egész világon csak ő lenne nekem, senki más.”

És Landry úgy érezte, mintha fojtogatná a szégyenkezés, a türelmetlenség meg a fáradtság. Leült az ökrök jászolára, s attól félt, hogy ez a bűbajos talán úgy megbabonázta, hogy elvette a bátorságát, a józan eszét s az egészségét is.

De később, napvilágnál, mikor a falubeliek már mind talpon voltak, elkezdtek évszázaddal vele, hogy annyit táncolt a csúf prücsökkel, s a csipkelődésük olyan csúnyának, neveletlennek, olyan nevetségesen felcicomázottnak festette le a lányt, hogy Landry azt se tudta, hová húzódjék, annyira szégyellte, nemcsak azt, amit a többiek láttak, hanem azt is, amit a világért sem kötött volna az orrukra.

De azért nem haragudott meg, hiszen a priche-beliek egytől egyig a jó barátai voltak, és incselkedésükben nem lappangott rosszindulat. Sőt Landry nem restellte kijelenteni, hogy a kis Fadette nem az, akinek képzelik. Van annyi jó tulajdonsága, mint sok más lánynak, és segítségére lehet az embernek. Ezzel kapcsolatosan újra bosszantani kezdték.

- A nagymama, az igen - mondták -, de ő gyerek, nem ért az semmihez, s ha a jószág megbetegszik a kezéd alatt, nem tanácsos, hogy az ő orvosságával gyógyítsd, mert neki csak a szája jár, az orvosláshoz nem ért. De ahhoz, úgy látszik, ért, hogy a legényeket elbolondítsa, hiszen a búcsún nem mozdultál el a szoknyája mellől! Jó lesz, ha vigyázol magadra, Landry, mert hamarosan a prücsök tücskének hívnak majd, meg a Fadette manójának. Az ördög a

nyakadba ül, és megsarkantyúz. Ráncigálni fogja a lepedőnket, és összezsomózza a Kanca sörényét. Kénytelenek leszünk kiűzni belőled az ördögöt.

- Úgy látom - mondta a kis Solange -, hogy Landry ma reggel a fonákján húzta fel az egyik harisnyáját. Egyéb se kell a boszorkányoknak! S a kis Fadette bizonyára észre is vette.

Szántás közben Landrynak szemébe ötlött a kis Fadette, aki arra ment el. A lány sebesen lépkedett az erdőirtás felé, ahol Madelon falevelet szedett a juhainak. Itt volt az ideje, hogy Landry kifogja az ökröket, mert már félnapi munka volt mögöttük; ahogy kicsapta őket a legelőre, látta, hogy a lány egyre szalad, olyan könnyű lépésekkel, hogy a fű szinte meg se hajlik a lába alatt. A fiú szerette volna megtudni, mit is akar Fadette mondani Madelonnak, s ahelyett hogy nekilátott volna a levesének, ami ott várt rá a barázdában, ahol még ki se hűlt az ekevas nyoma, végiglopakodott az irtás mentén, hogy meghallja, mit is beszél egymással a két lány. Látni nem látta őket, s minthogy Madelon fojtott hangon mormolta a válaszokat, nem értette, mit mond, de a kis Fadette lágy hangja tisztán csengett, s így egyetlen szavát sem vesztette el, bár egyáltalán nem beszélt hangosan. Fadette órála szólt Madelonnak, ígéretéhez híven, elmondta neki, hogy tíz hónappal ezelőtt megfogadtatta Landryval: rendelkezésére fog állni, s ha majd felszólítja, akkor bármely kívánságát teljesíti. Olyan szerényen, olyan kedvesen magyarázta el a történeteket, hogy öröm volt hallani. S aztán, anélkül, hogy szóba hozta volna a lidércfényt és Landry rémületét, előadta, a fiú kis híja, hogy a folyóba nem veszett, mert a búcsú előtti estén rossz helyen kereste a gázlót. Mindent a jó oldaláról mutatott be, és végül bebizonyította, hogy a bajnak csakis az ő szeszélye meg a hiúsága az oka, mert a fejébe vette, hogy egy legénnyel fog táncolni, hisz ez ideig csak a kis fiúk forgatták meg.

Mikor befejezte, Madelon ingerülten felemelte a hangját, s odavágta:

- Mi közöm nekem ehhez? Felőlem egész életedben táncolhatsz az Ikertanya ikreivel, nehogy azt képzeld, prücsök, hogy egy kicsinyt is megbántasz vele, vagy hogy egy csöppet is irigykedem!

Mire Fadette így folytatta:

- Ne beszélj ilyen keményen szegény Landryról, mert ő teljes szívéből szeret téged, Madelon, s ha visszautasítod, úgy elbúsulná magát, hogy szóval el se tudnám mondani.

De mégis elmondta, olyan ékesszólóan, olyan lágy hangon és úgy felmagasztalva Landryt, hogy a fiú szerette volna elméjébe vésni valamennyi mondását, hogy alkalomadtán használhassa, s belepirult örömébe, annyira jólesett neki a dicséret.

Madelon is meglepődött, hogy a kis Fadette ilyen szépen beszél, de túlságosan lenézte ahhoz, hogy álmélkodását kimutassa.

- Alaposan felvágta a nyelvedet, és nem álltál hátul, mikor a vakmerőséget osztogatták! Azt hinné az ember, a nagyanyád tanította ki rá, hogyan fogjál hozzá mások megszedéséhez, de énnekem semmi kedvem boszorkákkal beszélgetni, mert szerencsétlenséget hoznak az emberre, s azt mondom neked, hagyj engem nyugton, bolondos prücsök. Szereztél magadnak udvarlót, tartsd csak meg, violám, ez az első meg az utolsó is, akinek megtetszett a rusnya ábrázatod. Ami engem illet, nekem nem kell, ami a tiéd volt, még ha maga a király fia volna is! A te Landryd tökfilkó, és ugyancsak keveset érhet; te azt képzelted, hogy elvetted tőlem, s máris azzal jössz, hogy vegyem vissza. Éppen ilyen széptevőre van nekem szükségem, aki még a kis Fadette-nek se kell!

- Ha csak ez bánt - felelte Fadette, s a hangja Landry szíve mélyére hatolt -, ha ilyen nagy benned a rátartóság, és csak akkor vagy hajlandó elfogadni az igazságot, ha már engem megáláztál, legyen kedved szerint: lábad elé rakom, szép Madelon, a szegény kis mezei tücsök büszkeségét és bátorságát. Te azt gondold, hogy én lekicsinylem Landryt, mert különben nem kérnélek, hogy bocsáss meg neki. Hát tudd meg, ha ez kell neked, hogy már régóta

szeretem, hogy ő az egyetlen fiú, akire valaha is gondoltam, s talán egész életemben nem is fogok másra gondolni, de sose akartam magam megszerettetni vele, a józan eszem meg a büszkeségem visszatartott tőle. Tudom, hogy ki ő, s azt is tudom, ki vagyok én. Ő jóképű, vagyonos és tisztelik, becsülik, én csúnya vagyok, szegény és mindenki megvet. Így hát nagyon jól tudom: ő nem énhozzám való, s te is láthattad, hogy lenézett engem a mulatságon. Nohát, elégedj meg már végre, hiszen az, akire a kis Fadette a szemét se meri ráemelni, szerelmesen néz rád. Büntesd meg a kis Fadette-et: csúfold ki, és vedd vissza tőle azt, akit úgyse merne elvitatni tőled. Ha nem iránta való szeretetből teszed, tedd meg azért, hogy engem büntess az orcátlanságomért, s ígérd meg nekem, ha Landry eljön hozzád kimagyarázkodni, kedvesen fogadod, és megvigasztalod egy kicsit.

Ahelyett hogy ez a megalázkodás és önfeláldozás megindította volna Madelont, nyers szavakkal elzavarta a kis Fadette-et, és azt mondta neki, hogy Landry éppen hozzá való, ami pedig őt, Madelont illeti, gyereknek és ostobának tartja Landryt. De a nagy áldozat, amelyet Fadette önként vállalt, mégsem volt hiábavaló, bár a szép Madelon gorombán visszautasította a békítgetést. Mert a nők szíve olyan, hogy a suttyó legény rögvest férfiemberré válik előttük, mihelyt azt látják, hogy más leány is nagyra tartja és szereti. Madelon eddig sose foglalkozott komolyan Landryval, de most, mihelyt a kis Fadette-et elzavarta, nagyon is komolyan gondolt rá. Eszébe jutott mindaz, amit ez a szép szavú lány Landry szerelméről beszélt neki, s arra gondolt, mennyire belebolondulhatott a kis Fadette, ha be merte vallani, s azzal hancegett magában, hogy bosszút állhat a szegény lányon.

Este Madelon Priche-be ment - házuk csak két vagy három puskalövésnyire volt a Caillaud apóék portájától -, s azzal az ürüggyel, hogy a legelőn egyik juha a nagybátyja jószágá közé keveredett, észrevétette magát Landryval, s a pillantásával arra biztatta, jöjjön közelebb hozzá, és beszélgessenek.

Landry észrevette a lány szándékát, mert mióta a kis Fadette beleelegyedett a dologba, neki egyszerre kinyílt a szeme. „Ez a Fadette boszorka - gondolta magában -, visszahajlította hozzám Madelon szívét, egy negyedórás beszélgetéssel többet ért el, mint én egy egész esztendő alatt. Borotvaéles az esze, és arany a szíve.”

S miközben ezt így elgondolta, nézte Madelont, de olyan nyugodtan, hogy a lány továbbment, mire ő rászánta volna magát a beszélgetésre. Nem restelkedésből húzódott, a restelkedés elmúlt, nem tudta volna megmondani, hogyan, s ezzel együtt elmúlt az öröme is, hogy láthatja, meg a vágya, hogy megszerettesse magát vele.

Alighogy megvacsorázott, úgy tett, mintha aludni menne. De az ágyból fölkelt, s a falak mentén lopakodva egyenest a Görgő-gázló felé tartott. A lidércfény ezen az estén is ott táncolt. Mikor Landry messziről megpillantotta, azt mondta magában:

„Jól van! Ha itt a lidérc, a kis Fadette sem lehet messzire.” - Átkelt a gázlón, nem félt, és nem vétette el az irányt, ment előre, Fadet anyó házáig, mindenfelé fürkészve, nézelődve. De egy kis ideig csak várakozott, nem látta a világosságot, és nem hallott semmi neszt. Mindenki lefeküdt már. Abban reménykedett, hogy a prücsök, aki este gyakran elment hazulról, mikor a nagyanyja és a szöcske már aludt, valahol itt kószál a környéken. Ő is kószálni kezdett. Átvágott a Szittyóson, elment a kőbányához, fütörészett és énekelt, hogy a lány észrevegye, de csak egy borzzal találkozott, az eliszkolt előle a szalma közé, meg a bagollyal - ott huhogott egy fán. Így hát kénytelen volt visszafordulni, anélkül hogy megköszönhette volna a kis Fadette-nek a jó szolgálatot.

Eltelt a hét, és Landrynak nem sikerült találkoznia a kis Fadette-tel, a fiú nem tudta mire vélni, és bántotta is, hogy nem láthatja.

„Megint csak azt hiszi rólam, hogy hálátlan vagyok - gondolta -, pedig hát vártam is, kerestem is, nem rajtam múlt, hogy nem került a szemem elé. Nyilván megbánthattam, mikor úgyszólván akarata ellenére megcsókoltam a kőbányában, pedig hát nem rossz szándékból tettem, és megsérteni sem akartam.”

Ezen a héten többet töprengett, mint egész eddigi életében; nem tudta, hogy mi van vele, de elmélázott, és nyugtalanság fogta el, kényszeríteni kellett magát a munkára, mert sem a hatalmas ökrök, sem a csillogó eke, sem a szép vörhenyes föld, amelyet az apró szemű őszi eső átnedvesített, nem bírta már lekötni gondolatait és ábrándjait.

Csütörtök délután ellátogatott ikertestvérehez, s őt is gondterheltnek találta. Sylvinet egészen másféle természet volt, mint ő, de néha éppen az ellentétes tulajdonságaik hozták őket közel egymáshoz. Mintha kitalálta volna, hogy valami megzavarta testvére nyugalma, pedig távolról sem sejthette az okát. Megkérdezte tőle, helyreállt-e már a béke közte és Madelon között, s Landry életében először szándékosan hazudott neki, mikor igennel válaszolt. Az igazság az volt, hogy egy árva szót sem szólt Madelonhoz, s úgy gondolta, lesz még ideje rá, hisz semmi sem sürgeti.

Végre eljött a vasárnap. Landry az elsők között érkezett a templomba. Bement, mielőtt beharangoztak volna, mert tudta, hogy a kis Fadette ilyenkor szokott megjönni, ugyanis mindig hosszasan imádkozott - sokat csúfolták is emiatt. Látott is egy kis alakot a Szűz Mária képe előtt térdelve, háttal volt neki, s arcát két kezébe rejtette, és buzgón imádkozott. A testtartása olyan volt, mint a kis Fadette-é, de a főköttője, az egész megjelenése nem hasonlított rá, s Landry kiment, hátha a templom előtt, vagy ahogy mifelénk mondják, a rongyosfertályon találja, ugyanis a rongyszedők, vagyis a rongyos koldusok itt állnak mise alatt.

A sok gönc között csak a kis Fadette gönceit nem látta, s Landry bement misét hallgatni, de ott sem sikerült felfedeznie, s csak az előimánál, mikor az a lány, aki olyan áhítatosan imádkozott a Mária-kép előtt, fölemelte a fejét, ismerte fel a prücsköt; öltözéke, egész megjelenése egészen más volt, mint azelőtt. Még mindig ugyanazt a szegényes ruházatot viselte, a mintás gyapotszoknyát meg a piros kötényt, s vászon főköttőjén most sem volt csipke, de a hét folyamán gondosan kifehérítette, átszabott és kijavított minden darabot. Ruhája most hosszabb volt, harisnyájából csak annyi látszott ki, amennyi kellett, s a harisnya patyolatfehér, akárcsak a főköttője, amelyet átalakított, és takarosán illesztett rá szépen lesimított fekete hajára; meleg, sárga színű új kendője jól kiemelte barna bőrét. Pruszlíkját is leengedte, most már nem volt olyan, mint egy felöltöztetett karó, az alakja karcsú és hajlékony, akár egy formás méh teste. Aztán, magam sem tudom, miféle virágokból vagy füvekből készült kotyvalékkal mosta egy álló hétig az arcát meg a kezét, de annyi szent, hogy sápadt kis arca és formás keze olyan üde és makulátlan volt, mint tavasszal a galagonya virága.

Landry álmélkodásában, hogy a lány így megváltozott, leejtette az imádságoskönyvét, a zajra a kis Fadette megfordult, tekintetük találkozott. A lány elpirult egy kicsit, ez a pirosság alig volt több, mint a vadrózsáé, de szinte megszépült tőle, annál is inkább, mert fekete szemében - a szemén aztán senki sem találhatott kivetnivalót - olyan boldog fény csillogott, hogy valósággal átszellemültnek látszott. És Landry megint csak azt gondolta magában:

„Boszorkány ez a lány, csúnyából széppé akart válni, és lám, itt a csoda, megszépült.” - Landry megrémült ettől a változástól, de a félelme nem gyűrte le a vágyát, annyira áhítozott, hogy a közelében legyen, és beszéljen vele, hogy türelmetlenségében mise végéig vadul kalimpált a szíve.

De a kis Fadette többet már nem nézett rá, a mise végén nem kezdett el szaladgálni és bolondozni a többi gyerekekkel, mint máskor, hanem olyan gyorsan eltűnt, hogy jóformán alig maradt idő szemügyre venni megváltozott és takaros külsejét. Landry nem mert utánaeredni, annál is inkább, mert állandóan magán érezte Sylvinet tekintetét, de egy óra múlva sikerült eliszkolnia, s ezúttal a szíve hajtotta és vezette, s rátalált a kis Fadette-re: a lány békésen legeltette állatait a mélyúton, amelyet Pandúrvágásnak neveznek, mert hajdanában itt tették el láb alól a falubeliek a király egyik zsandárját, mikor a szegény népet arra akarták kényszeríteni, hogy a törvény parancsán túlmenően fizessen adót, s menjen el robotba, holott a törvény úgy is éppen elég kemény volt, ahogyan kiszabták.

23.

Vasárnap lévén a kis Fadette a juhok őrzése közben nem foglalatostkodott se varrással, se fonással. Csendes szórakozás kötötte le, amit mifelénk néha nagyon is komolyan vesznek a gyerekek. Négylevelű lóherét keresett, ilyen ritkán találni, és szerencsét hoz annak, aki leszakítja.

- Találtál, Fanchon? - kérdezte Landry, mihelyt odaért melléje.

- Már sokszor találtam - felelte -, de nem igaz, amit mondanak, hogy szerencsét hoz, annak a három szálnak se vettem semmi hasznát, amit a könyvemben őrzök.

Landry letelepedett mellé, mint aki beszélgetést akar kezdeni. De hirtelen olyan zavar fogta el, amelyet sose érzett Madelon mellett, s bár szándékában volt sok mindent elmondani, egy árva szó se jött ki a száján.

A kis Fadette is szégyenkezett, mert igaz, hogy az iker egy mukkot sem szólt, de oly különös tekintettel bámult rá. Végül is megkérdezte tőle, mért néz rá olyan álméklodva.

- Hacsak azért nem - mondta -, hogy átalakítottam a főköttömet. Megfogadtam a tanácsodat, s úgy gondoltam, ha azt akarom, hogy a viselkedésem ne legyen bolondos, azzal kell kezdenem, hogy ne öltözködjem bolondosan. Ezért nem is merek mutatkozni, mert attól félek, megint csak szemrehányás érne, s azt mondanák, megpróbáltam eltüntetni a csúnyaságom, de nem sikerült.

- Mondhatnak, amit akarnak - felelt Landry -, én nem tudom, mit tettél, hogy megszépülj, de az már igaz, hogy csinos lettél, és vannak kéne lenni annak, aki nem veszi észre.

- Ne csúfolódj velem, Landry - szólt a kis Fadette. - Azt mondják, a szépség fejébe száll a szépnem, a csúnyaság pedig kétségbeejt a csúnya lányokat. Én már megszoktam, hogy a csúfságomtól elrettennek, és nem vagyok olyan ostoba, hogy azt higgyem, a látásom örömet szerezhet bárkinek is. De hát nem azért jöttél ide, hogy erről beszélgessünk, s én azt szeretném tudni, vajon Madelon megbocsátott-e neked.

- Nem azért vagyok itt, hogy Madelonról beszéljek veled. Megbocsátott-e vagy sem, nem tudom, és nem is érdekel. Csak azt tudom, hogy te beszéltél vele, mégpedig olyan jól, hogy nagy hálával tartozom neked érte.

- Honnan tudod, hogy beszéltem vele? Megmondta neked? Ha megmondta, akkor ki is békültetek.

- Nem békültünk ki, mert nem szeretjük egymást annyira, hogy háborúság lett volna köztünk. Onnan tudom, hogy te beszéltél vele, mert ő említette valakinek, aki aztán elmondta nekem.

A kis Fadette fülig elvörösödött, és ettől még sokkal csinosabb lett, mert mindeddig a napig nem piroslott az arcán a szégyenkezésnek és az örömnem ez a tisztes színe, amely a legcsúnyábbakat is megszépíti; de ugyanakkor nyugtalankodott is, mert arra gondolt, hogy Madelon nyilván továbbadta, amit akkor megvallott neki, a Landry iránti szerelmét, és odadobta őt a gúny prédájául.

- Mit mondott Madelon rólam? - kérdezte.

- Azt, hogy én nagy fajankó vagyok, aki egyetlen lánynak sem tetszik, még a kis Fadette-nek sem; hogy a kis Fadette lenéz és kerül engem, egész héten bujkált előlem, hogy ne is lássam, pedig én egész héten kerestem, s tűvé tettem érte az egész környéket, mert találkozni akartam

vele. Én vagyok nevetséges, Fanchon, mert tudják rólam, hogy szeretlek, te pedig nem szeretsz engem.

- Ebből egy szó sem igaz! - szólt a kis Fadette egészen megrökönyödve, mert a varázstudományából arra már nem futotta, hogy kitalálja, most az egyszer Landry leleményesebb volt, mint ő. - Nem hittem volna Madelonról, hogy ilyen hazug és álnok! De hát meg kell bocsátani neki, Landry, a keserűség beszélt belőle, a keserűség pedig nem más, mint a szerelem.

- Lehet, hogy így van - felelte Landry -, s nyilván ezért nem érzel semmi keserűséget irántam, Fanchon. Mindent megbocsátasz nekem, mert akármit teszek is, te megvetsz engem.

- Nem szolgáltam rá, hogy ezt mondd nekem, Landry, igazán nem. Sose voltam olyan bolond, hogy ilyesmit hazudozzam össze. Én egészen másként beszéltem Madelonhoz. Amit mondtam, csakis neki szántam, de semmiképpen nem árthatott neked, sőt ellenkezőleg, azt akartam bebizonyítani, hogy mennyire becsüllek téged.

- Ide hallgass, Fanchon, ne vitázzunk mi most azon, mit mondtál vagy mit nem mondtál akkor. Útbaigazítást akarok kérni tőled, hisz olyan okos vagy. Múlt vasárnap a kőbányában, magam sem tudom, hogyan támadt bennem olyan erős érzés irántad, hogy egész héten majd elepedtem utánad. Nem akarok semmit eltitkolni, hiszen ilyen éles eszű lány előtt úgyis hiába titkolóznék. Bevallom hát neked, hétfő reggelre elszégyelltem magam, amiért így beléd habarodtam, és kedvem lett volna elbujdosni, nehogy visszaessem ebbe a bolondságba. De hétfő este újra visszaestem ebbe a bolondságba, mégpedig olyan alaposan, hogy késő este a sötétben átmentem a gázlón, nem törődtem a lidérccel, aki meg akart akadályozni, hogy megkeresselek, mert a lidérc most is ott volt, és amikor gonoszul kinevetett, én is kinevettem őt. Hétfő óta minden reggel olyan vagyok, mint akit főbekölintottak, mert kicsúfolnak, hogy szemet vetettem rád, és minden este olyan vagyok, mint az örült, s úgy érzem, hogy az utánad való vágyakozás legyőzi bennem azt a rossz szégyenkezést. És lám, ma olyan csinos, olyan takaros vagy, hogy mindenki, aki lát, elálmélkodik rajta, éppen úgy, mint én, s ha így folytatod, két hét sem telik belé, nemcsak megbocsátják nekem az irántad való szerelmemet, hanem mások is beléd bolondulnak. Így aztán nekem nem lesz érdemem, hogy szeretlek, te meg nem tartozol nekem hálával. Csakhogy ha visszaemlékszel a múlt vasárnapra, a búcsú napjára, akkor arra is fogsz emlékezni, hogy ott a kőbányában arra kértelek, hadd csókolhassalak meg, és ez a kívánságom olyan szívből jött, mintha sose hallottam volna a csúnyságodról meg az utálatos természetéről. Ennyi az én jogom, Fadette. Most pedig mondd meg, hogy esik-e a javamra valami a latba, és meggyőzték-e a szavaim, vagy inkább bosszantanak. A kis Fadette két kezébe temette arcát, és nem felelt. Landry abból, amit a lány Madelonnak mondott, azt hitte, hogy Fadette szerelmes belé, és szó, ami szó, ez a szerelem olyan hatással volt rá, hogy ő is menten lángra lobbant tőle. De amikor látta a kislány szomorú és szégyenkező mozdulatát, beleférközött a gyanú, hogy Fadette hazudott, amikor Madelonnak kiöntötte a szívét, merő jó szándékból hazudott, hogy összebékítse őket egymással. És ettől a gondolattól Landry még szerelmesebb lett, s nagyon elbúsulta magát, elhúzta a lány tenyerét az arcáról, és látta, hogy az olyan sápadt, mint aki már a halálán van, és amikor Landry heves szemrehányásokkal illette, hogy egy szava sincs az ő kétségbeesésére, a kis Fadette a földre rogyott, kezét összekulcsolta, és úgy sóhajtozott, mint aki menten megfullad, s elájult.

Landry nagyon megrémült, s ütögetni kezdte a kezét, hogy magához térítse. A lány keze olyan hideg volt, mint a jég, s merev, akár a fa. A fiú sokáig melengette, dörzsölgette, a kis Fadette-nek végre megjött a szava, s azt mondta:

- Azt hiszem, te tréfát üzöl belőlem, Landry. Pedig vannak olyan dolgok, amikkel nem szabad tréfálni. Arra kérlek hát, hagyj engem békén, és ne is szólj hozzám, hacsak nem akarsz valamit kérni tőlem, mert én mindig a segítségedre leszek.

- Fadette, Fadette, nem jó beszéd ez - mondta a fiú. - Te játszottál énvelem. Ki nem állhatsz, és mégis egészen mást hitettél el velem.

- Én! - a lány hangja nagyon szomorú volt. - Hát mit hitettem én el veled? Az igaz barátságomat ajánlottam fel, és neked is ajándékoztam. Olyan barátság ez, mint az ikertestvéredé, sőt talán még jobb is, mert bennem nincs semmi féltékenység, s ahelyett hogy kereszteztem volna az utadat, inkább segíteni akartalak a szerelmedben.

- Ez a színtiszta igazság - mondta Landry. - Az Isten maga se lehet jobb nálad, és én hibázok, ha szemrehányást teszek neked. Bocsáss meg, Fanchon, s hagyj, hogy úgy szeresselek, ahogy tudlak. Talán az érzésem nem olyan békés, mint az ikertestvérem vagy Nanette húgom iránt, de azt megígérem neked, hogy nem próbállak újra megcsókolni, ha egyszer irtózol tőle.

Landry így visszakanyarodva önmagához, valóban azt gondolta, hogy a kis Fadette csupán valami egészen nyugalmas barátságot érez iránta, s minthogy nem volt se hiú, se hencegő, bátortalanul ült mellette, s nem mert udvarolni neki, mintha megfélemedezett volna arról, amit tulajdon fülével hallott, amikor a kis Fadette a szép Madelonnal beszélt.

Ami Fadette-et illeti, éppen elég éles eszű volt, s végül is megértette, hogy Landry bolondul szerelmes belé. A lány az imént a nagy boldogságtól szédült meg annyira, hogy egy pillanatra elhagyta az eszmélete. De attól tartott, nagyon hamar elveszítheti ezt a hirtelen rászakadt boldogságot, s félelmében időt akart adni Landrynak, hogy teljes szívéből áhítozza az ő szerelmét.

Landry egész a sötétség beálltáig ott maradt mellette, bár nem mert udvarolni neki, úgy belé volt habarodva, s annyira örült a látásának és a hangjának, hogy egy pillanatra sem bírt elszakadni tőle. Játszott a szöcskével, aki mindig ott kujtorgott valahol a nővére közelében, és most is hamarosan megjelent. Landry jó szívvel volt hozzá, és hamarosan rájött, hogy ez a szegény kölyök, akivel mindenki olyan rosszul bánik, nem komisz és nem is ostoba, ha emberségesek hozzá; egy óra múlva olyan kezesre szelídült, s olyan hálásnak mutatkozott, hogy a fiú kezét simogatta, és „az én Landrym”-nak szólította, éppúgy, mint nővérét „az én Fanchonom”-nak; Landry pedig sajnálta, s valósággal elérzékenyült, úgy érezte, ő is, akárcsak a többi, csúnyán bánt Fadet anyó két szegény unokájával, mert nekik is, akár a többi embernek, csak egy kis szeretetre volt szükségük, hogy felbuzogjon belőlük a jószág.

Másnap meg a következő napokon Landrynak sikerült találkoznia a kis Fadette-tel, hol esténként, és ilyenkor volt alkalma egy kicsit elbeszélgetni vele, hol napközben, ha a mezőn akadtak egymás útjába; a lány ilyenkor nem állhatott meg hosszabb időre, mert nem akarta és nem bírta elhanyagolni a munkáját, de a fiút az is boldoggá tette, ha néhány szívből jövő szót mondhatott neki vagy ha hosszasan elnézhette. És a lány továbbra is takarosan öltözködött, kedvesen beszélt és viselkedett mindenkivel, úgyhogy ez fel is tűnt, s hamarosan megváltozott az emberek véleménye róla, és másképpen is szóltak hozzá. Mivel az utóbbi időben már senkivel sem kellemetlenkedett, nem is szidták, s mert senki sem szidalmazta többé, neki se jutott eszébe, hogy bárkit is megsértsen vagy megbántson.

De mások véleménye nem változik olyan gyorsan, mint a mi elhatározásunk, így hát még jó időbe tellett, míg a megvetett kis Fadette-et becsülni kezdték, és az ellenszenv jóakarattá változott.

Később majd megtudjuk, hogyan történt mindez; ami a jelenlegi állapotot illeti, az olvasók elképzelhetik, hogy a helybeliek nem sokat foglalkoztak a kis Fadette külsejének megváltozásával. Néhány jószívű öregember meg öregasszony, akik megértéssel figyelik a fiatalság növekedését, s akik úgy érzik, hogy ők a szülei a falu apraja-nagyjának, a diófa alatt üldögélve néha egymás közt elbeszélgettek a gyerekseregről vagy a fiatalságról, amely ott nyüzsgött körülöttük, az apróhad kuglizott, a fiatalok meg táncoltak. És az öregek így szóltak:

- Ebből a fiúból derék katona lesz, ha így folytatja! Milyen keménykötésű, hiába próbálkozik, ezt bizony nem fogják kimustrálni; az a másik ravaszdi lesz és furfangos, mint az apja; az ott az anyjára ütött, körültekintő és nyugodt; abból a kislányból jó tanyai szolgáló lesz, idővel ez a dundus Louise sok legénynek csavarja el a fejét; a kis Marionnak, akárcsak annyi másnak, megjön majd az esze, mire felnőtt.

És mikor arra került a sor, hogy a kis Fadette-et szemügyre vegyék és megbírálják, így vélekedtek róla:

- Ez meg hogy elszalad, nem énekel, nem táncol a többivel. Nem is igen látni a búcsú óta. Nyilván nagyon a szívére vette, hogy a falubeli gyerekek tánc közben leszedték a főkötőjét, aztán nem is hordja azt a nagy tehénlaput, s mostanában ő sem csúnyább, mint más.

- Észrevettétek, egy idő óta hogy kifehéredett a bőre? - kérdezte Cauturier anyó. - Olyan pettyes volt az ábrázata, mint a fűrjtojás, tele volt hintve szeplővel, most, amikor utoljára közről láttam, elálmélkodtam, hogy milyen patyolatfehér a bőre, sőt egyenesen sápadt, meg is kérdeztem tőle, hogy nem emészt-e láz? Aki most látja, azt mondaná, hogy ez a lány azt csinál a külsejével, amit akar, és hát ki tudja, megesett már, hogy csúnya lányok megszépültek tizenhét-tizenkilenc esztendőskorukra.

- Az eszük is megjön - vélte Naubin apó -, s ha egy lány érzi, hogy kinőtt már a gyereksorból, megtalálja a módját, hogy takaros és kellemes legyen. Itt volt már az ideje, hogy a prücsök is rájöjjön arra, hogy nem fiú. Bizony, az ember már a legrosszabbtól tartott nála, és azt hitte, csak szégyent hoz a falura. Rendes, jóra való teremtés lesz belőle, akár a többiből. Érezni fogja, hogy a viselkedésével jóvá kell tennie, amit az anyja hibázott, s meglátjátok, nem ad rá okot, hogy az emberek szájára kerüljön.

- Adja Isten - mondta Courtillet anyó -, mert csúf látvány, ha egy lány olyan, mint az elszabadult ló, de én is amondó vagyok, hogy ez a kis Fadette megváltozott.

- Ez a kislány, akiről beszéltek, bolondos természetű, de nem gonosz - szólt Henri apó. - Én mondom nektek, hogy a szíve nem rossz; mikor a lányom beteg volt, az unokáimat gyakran kivitte magával a mezőre, és vigyázott rájuk, csak úgy, szívességből, s olyan jól viselte gondjukat, hogy nem akartak elválni tőle.

- Igaz volna, amit hallottam - vette fel újra a szót Courtier anyó -, hogy Barbeau apó egyik ikre belehabarodott a búcsú napján?

- Ugyan, ugyan - felelte rá Naubin apó -, nem kell az ilyesmit komolyan venni. Csak afféle gyermekmulatság. Barbeau-ék nem estek a fejük lágyára, se a gyerekek, se a szülők, hallod-e.

Így beszélgettek a kis Fadette-ről, de többnyire nem is gondoltak rá, hisz úgyszólván sohasem lehetett látni.

Landry Barbeau azonban gyakran látta, és a gondolatai egyre körülötte jártak. Dühöngött magában, hogy nem tud kedvére beszélgetni vele, de mihelyt egy pillanatra egyedül voltak, megnyugodott, és elégedetlensége feloldódott, mert a lány mindig az értelem szaván szólott, és minden gondjában-bajában megvigasztalta. Mintha csak játszottak volna, s a kis Fadette talán egy kicsit kacérkodott is, legalábbis a fiú időnként így gondolta, de minthogy jót akart, és egyáltalán nem törte magát Landry szerelme után - neki sem volt joga zokon venni ezt a játékot.

Fadette nem gyanúsíthatta azzal a fiút, hogy eltúlozza szerelme nagyságát, mert ilyen szerelmet ritkán látni falun, hisz a falusiak érzései türelmesebbek, mint a városi emberé. Landry pedig éppenséggel még türelmesebb természet volt, mint sok más, senki nem hitte volna róla, hogy ilyen hevesen lángra lobbanhat, s ha valaki véletlenül megtudja (mert óvatosan rejtegette), ugyancsak elcsodálkozik. De a kis Fadette, látván, hogy a fiú hirtelen és szenvedélyesen beleszeretett, attól tartott, talán csak szalmaláng fellobbanása ez, vagy talán még inkább saját magát féltette; hogy őbenne is elhatalmasodik a szenvedély, s kettőjük között olyasmire kerülhet sor, amit a tisztesség nem enged meg két gyereknek, akik még nem érték el a kort, hogy egybekelhessenek, legalábbis a szülők és a józan megfontoltság nem adná a beleegyezését - mert a szerelem nem várakozik, s ha egyszer beette magát két fiatal vérébe, csodával határos lenne, ha a többiek áldására várna.

De a kis Fadette, ki külsőre tovább maradt gyereksorban, mint más, józan ész és akarat tekintetében ugyancsak meghaladta a korát. Büszke erő lakozott benne, mert a szíve csupa láng volt, talán még izzóbb, mint Landry szíve és vére. Örülten szerelmes volt belé, s mégis nagyon megfontoltan viselkedett; s bár éjjel-nappal egyre csak rágondolt, és epekedett a vágyakozástól, hogy láthassa és becézhesse, mihelyt a szeme elé került, nyugalmat erőltetett magára, okos szóval beszélt hozzá, s úgy tett, mintha még nem ismerné a szerelem tüzeit, s csuklónál följebb nem engedte a kezét megfogni.

Az elhagyott helyeken, ahol gyakran vezetett egymáshoz az útjuk, meg amikor a sötétség leszállt, Landry meglepedezhetett volna magáról, és nem fogad szót neki, hisz úgy bele volt bolondulva - de félt a lány haragjától, és szentül hitte, hogy Fadette nem igaz szerelemmel szereti őt, mert hogy olyan ártatlanságban élt mellette, mintha húga volna, vagy ő lenne Janet, a szöcske.

A kis Fadette sok mindenre megtanította Landryt, hogy a fiú gondolatait elterelje (mert nem akarta az érzést felszítani benne); esze és természet adta érzéke révén tudománya felülmúlta a nagyanyját. Nem akart semmit sem titokzatossággal körülvenni, s minthogy Landry mindig félt egy kicsit a bűbájosságtól, Fadette azon volt, hogy megértesse vele: az ördögnek semmi köze az ő tudományához.

- Ugyan, ugyan, Landry - mondta neki egy ízben -, mire mennék a gonosz szellem segítségével? Csak egy szellem van, de az jószágos: Isten. Lucifert a plébános úr agyalta ki. Georgeont, a fiaördögöt pedig a pletykázó öreg falusi nénikék. Mikor még kicsi voltam, én is hittem benne, és rettegtem a nagyanyám gonosz varázslatától. De ő kicsúfolt, kinevetett engem, mert joggal mondják: az kételkedik mindenben, aki mindent elhítet másokkal, és a boszorkányok, akik unos-untalan úgy tesznek, mintha megidéznék az ördögöt, azok hisznek benne legkevésbé. Ők tudják a legjobban, hogy sose látták, és semmiféle segítséget nem kaptak tőle. Aki olyan együgyű, hogy hitt benne, s megidézte, annak sose jelent meg, bizonyíték rá a kutyakaparói molnár, aki - a nagyanyám mesélte - nekiindult egy jókora furkósbottal, hogy

előhívja az ördögöt, mert, így mondta - el akarta agyabugyálni. Hallottuk, amint a sötétben kiabált: „Jössz már, te farkaspofa? Jössz már, veszett kutya? Jössz már, fiaördög Georgeon?” Georgeon persze nem jött. Végül a molnár szinte meghibbant a nagy fenegyerekeskedésbe, hogy az ördög fél tőle.

- De amit most mondasz - szólt Landry -, hogy ördög egyáltalán nincs, ez nem nagyon egyezik a mi vallásunkkal, kis Fanchon.

- Erről nem tudok vitázni - felelt a lány -, de ha van is, bizonyosra veszem, nincs hatalma eljönni ide a földre, hogy tévútra vezessen bennünket, s megkaparintsa a lelkünket, és elvegye Istentől. Ilyen vakmerőségre nem vetemedhetik, s mivel a föld a jó Istené, csakis Isten kormányozhat minden élő és holt dolgot s az embereket is.

És Landry, aki kijózanodott babonás félelméből, akarva-akaratlan álmélkodott, hogy a kis Fadette minden gondolata, minden imája mennyire keresztény. Az áhítata is bensőségesebb volt, mint a többieké. A fiú meghökkenve gondolt arra, hogy megtanították imádkozni, és betartani a vallás előírásait, de soha nem próbált behatolni értelmükbe, illő tisztelettel, kötelességtudóan végigcsinált mindent, de szívét sose hevítette olyan istenszeretet, mint amilyet a kis Fadette érzett.

Sokat barangoltak együtt, és beszélgetés közben Landry megismerte a füvek tulajdonságait, és megtanulta mindenféle orvosságok elkészítését, amivel embereket meg állatokat lehet gyógyítani. Az egyiket hamarosan ki is próbálta Caillaud apó tehenén: a jószág felfűvódott, mert túl sok lucernát evett, az állatorvos már lemondott róla, kijelentette, egy órája sincs hátra; a fiú italt kotyvasztott a tehennek a kis Fadette receptje szerint. Titokban készítette el, s mikor reggel a házbeliek, akik nagyon bánták, hogy ez a szép jószág így elpusztul, bementek az istállóba, hogy a dögöt bedobják egy gödörbe, ott találták talpon a jászol előtt, már szagolgatta a szénát, jól bírta magát, s a felfűvódás szinte teljesen lelohadt. Máskor az egyik csikót vipera marta meg, s Landry, megint csak a kis Fadette útmutatását követve, ügyesen megmentette. Végül a veszettség elleni orvosságot is kipróbálta Priche-ben az egyik kutyán. Az állat meggyógyult, s nem harapott meg senkit. Minthogy Landry igyekezett titokban tartani a kis Fadette-tel való találkozásait, nem hivatkozott a tudományával, s az állatok gyógyulását annak tulajdonították, hogy oly gondosan bánt velük. Caillaud apó, aki mint minden jó gazda vagy bérlő, maga is értett az állatokhoz, elcsodálkozott, és így szólt magában:

„Barbeau apónak nincs érzéke a jószághoz, meg aztán szerencséje sem volt velük, a múlt esztendőben sok jószága pusztult el, és máskor is érte már nagy veszteség. De Landrynak szerencsés a keze, s ezzel születni kell. Vagy megvan hozzá az érzéke, vagy nincs; kijárhatja valaki a magas iskolát, mint az állatorvos, nem ér az semmit, ha hiányzik belőle az érzék. Hát én amondó vagyok, hogy Landry ügyes, és kitalálja, mit kell a bajban alkalmazni. Nagy ajándékot kapott a természettől, egy gazdának aranyánál is többet ér.”

Ezt gondolta magában Caillaud apó, aki nem volt sem hiszékeny, sem együgyű, csak abban tévedett, amikor azt hitte, hogy a természet különleges érzékkel ajándékozta meg Landryt, pedig a fiú csupán gondos volt, és alkalmazta az orvosságokat, amelyekkel a kis Fadette megismertette. De a természet ajándéka nem mese, a kis Fadette-ben megvolt ez a képesség, hisz a nagyanyjától édeskeveset tanult, s mégis felismerte és megtalálta - mint aki felfedez valamit - bizonyos füvek gyógyhatását, s rájött, hogyan kell azokat felhasználni. Ez a tudás nem volt boszorkányság, és ő jogosan tiltakozott, ha boszorkány hírébe keverték. De természetében volt a megfigyelés, összehasonlításokat, észrevételeket tett, szeretett kísérletezni, ez pedig kétségkívül a természet ajándéka. Caillaud apó egy kissé másként fogta fel ezt a dolgot. Ő úgy vélte, hogy ennek a gulyásnak vagy annak a gazdának jó vagy kevésbé jó a keze az állatokhoz, s az istállóban a pusztá jelenléte használ vagy kárára van a jószágnak. És mégis, minthogy van valami csipetnyi igazság a babonában is, meg kell hagyni, hogy a gondosságnak, a tisztaságnak, a lelkiismeretes munkának olyan a hatása, hogy helyrehozhatja azt, amit a hanyagság és az ostobaság csak még inkább elrontana.

Minthogy Landry mindig is szerette a gazdálkodást, s ez töltötte be az életét, a kis Fadette iránti érzését csak növelte a hála a jó tanácsokért, és egyre inkább becsülte, mert nagyra tartotta a lány képességeit. Most látta csak, milyen jó volt, amikor sétáik közben szinte rákényszerítette, ne egyre a szerelmével foglalkozzék - és más dolgok felé terelte. Milyen hasznos volt mindaz, amit hallott tőle, s azt is megértette: a kis Fadette-nek előbbre való, ami hasznára és javára válik szerelmesének, mint az az öröm, hogy udvaroljanak és kedveskedjenek neki, ahogy Landry eleinte szerette volna.

A fiú hamarosan egészen belebolondult, már azt se bánta, ha megtudják, hogy szerelmes ebbe a lányba, akinek az a híre, hogy csúnya, komisz és neveletlen. Csak az ikertestvére miatt igyekezett óvatos lenni, hisz ismerte féltékeny természetét. Sylvinet-nek már az is nagy erő-

feszítésébe került, hogy duzzogás nélkül viselje el Landry hajlandóságát Madelon iránt, pedig ez a hajlandóság langyos érzés volt ahhoz képest, amit most Fanchon Fadette iránt érzett.

Ám ha Landry szerelme túlságosan heves volt ahhoz, hogy körültekintőbb legyen, a kis Fadette hajlamos volt a rejtőzködésre, s egyébként is meg akarta kímélni a fiút a környékbeliek csúfolódásától, és sokkal jobban szerette annál, semhogy szívére vette volna, hogy miatta meggyűljön a baja az otthoniakkal. Olyan szigorú titoktartást követelt meg tőle, hogy majd egy esztendeig jártak már együtt, amikor a dolog kitudódott. Landrynak sikerült leszoktatnia Sylvinet-t arról, hogy kémkedjen utána, és lesse minden lépését; a környéken kevés ember járt, sok a vízmosta árok, a fák sűrűn nőttek, itt minden kedvezett a titkos szerelemnek.

Sylvinet észrevette, hogy testvére már nem foglalkozik a szép Madelonnal, s bár annak idején belenyugodott, hogy osztoznia kell testvére szeretetén, és a szükséges rosszat enyhítette Landry restelkedése és Madelon óvatossága - most azonban mégiscsak, örült, ha arra gondolt, Landry nem siet megvonni tőle az érzéseit, hogy odaadja egy lánynak; Sylvinet féltékenysége lecsillapodván, jobban szabadjára hagyta testvérét, az ünnepeken meg a pihenőnapokon nem szegődött mellé, ha Landry elment vagy valamivel foglalatoskodott. Landry is talált mindig valami ürügyet a jövés-menésre, s kiváltképp vasárnap este már jókor útnak eredt az Iker-tanyáról, de Priche-be csak éjfél tájt érkezett meg; ez így nagyon kényelmes volt neki, mivel-hogy az ágya ott állt a *kafarnejoban*. Talán kifogásolják ezt a szót, hiszen a tanító *kafarneum*-nak mondja, s haragszik, ha másként ejtik ki; de hiába ismeri bárki ezt a szót, ha nem ismeri a helyet, így hát tudtára kell adnom, hogy az istálló melletti pajtáról beszélünk, ahol egymás hegyén-hátán hevernek a jármok, a láncok, mindenfajta gazdasági felszerelés fából meg vasból, ami csak kell az ígához meg a föld megmunkálásához. Ily módon Landry akkor ment aludni, amikor akart, és nem vert fel senkit. A vasárnapja mindig szabad volt egészen hétfő reggelig, mert Caillaud apó meg a legidősebb fia, akik mindketten ugyancsak mértékletesek voltak, nem jártak sose kocsmába, és nem is dárídóztak az ünnepeken, hanem ami munka s felügyelet ilyenkor adódott, azt mind ellátták, avégből - mondták -, hogy a házbeli fiatalok, akik hét közben többet dolgoztak, mint ők, ezen a napon kedvük szerint szórakozzanak és ugrabugrálnak.

Télen, mikor az éjszakák olyan hidegek, hogy kint a mezőn nemigen lehet szerelemről beszélgetni, Landry és a kis Fadette alkalmas menedéket talált Jacot tornyában: ez egy hajdani galambház volt, és Caillaud apó tanyájához tartozott, a galambok már évek óta elköltöztek belőle, de maga az épület jól záródott, s a födele is rendben volt. A gazda fel is használta, idehordták a felesleges takarmányt, s minthogy a kulcsát Landry állandóan magánál tartotta, és a galambház Priche határán állt, nem messze a Görgő-gázlótól, egy bekerített lucernás kellős közepében, az ördög agyafúrtsága kellett volna ahhoz, hogy valaki kihallgassa a két szerelmes beszélgetését. Ha az idő enyhére fordult, az erdővágásban sétáltak, a cserjék között, amelyek bőven tarkították a vidéket. Az efféle irtás is jó rejtekhely a tolvajnak meg a szerelmeseknek, s mivel mifelénk nincsenek tolvajok, a szerelmesek veszik be magukat, s nem találkoznak ott sem a félelemmel, sem az unalommal.

Nincs olyan titok, ami előbb-utóbb ki ne pattanna; egy szép vasárnapon Sylvinet a temető fala mellett sétált el, s ikertestvére hangjára lett figyelmes; Landry kétlépésnyire lehetett tőle, a fal kiszögellése mögött. Egészen halkán beszélt, de Sylvinet úgy ismerte a beszédmódját, hogy akkor is megértette, ha nem hallotta egészen tisztán.

- Mért nem akarsz táncolni jönni? - kérdezte valakitől, akit Sylvinet nem láthatott. - Már olyan régóta elsietsz a mise után, hogy senki nem ütközhetne meg, ha táncba hívnálak, azt hiszik, hogy talán soha nem is váltottunk szót. Nem mondhatják, hogy szerelemből teszem, azt gondolják majd, tisztességből csinálom, meg azért, hogy kipróbáljam, vajon tudsz-e még táncolni.

- Nem, Landry, nem - felelt egy hang, amelyet Sylvinet nem ismert fel; jó ideje már, hogy a kis Fadette-et beszélni hallotta, hisz a lány távol tartotta magát mindenkitől, tőle meg különösképpen. - Nem - ismételte a lány -, az a legjobb, ha nem figyelnek fel rám, s ha egyszer táncolsz velem, minden vasárnap újra kezdenéd, s egyéb se kéne, máris megindulna a pletyka. Hidd el nekem, Landry, amit régóta mondogatok neked: az a nap, amikor megtudják, hogy mi szeretjük egymást, a szenvedéseink kezdetének napja lesz. Hadd menjek el, te pedig töltsd el az ünnep egy részét a családdal meg az ikertestvéreddel, s azután gyere el hozzám oda, ahol találkozni szoktunk.

- De hát olyan rossz, hogy sose táncolhatunk! - szólt Landry. - Te úgy szerettél táncolni, violám, és olyan szépen járod. S nekem milyen boldogság volna, ha a kezéd foghatnám, és megforgathatnálak a két karomban, és látnám, ahogy könnyedén és kedvesen szaporázod, és mindig csak velem.

- Pedig éppen ezt nem lehet - felelt a lány -, de látom már, hogy nagyon vágyódsz a mulatságba, Landry, s nem is tudom, mért mondtál le róla. Menj csak el, és táncolj egy kicsit, örülni fogok, hogy jól mulatsz, s annál türelmesebben várok rád.

- Ó! Neked aztán birkatürelmed van - mondta Landry, de az ő hangjában nyoma sem volt ennek a tulajdonságnak. - Csakhogy én inkább levágnám mindkét lábamat, semhogy csupa olyan lánnyal táncoljak, akit csöppet sem szeretek, és semmi kincsért meg nem csókolnám.

- De ha táncolnék - felelte a kis Fadette -, másokkal is kéne, nemcsak veled, és azok is megcsókolnának.

- Menj csak, menj, de siess - mondta Landry -, nem akarom, hogy más is megcsókoljon.

Aztán Sylvinet már csak a távolodó lépéseket hallotta, Landry arrafelé közeledett, ahol ő állott, gyorsan bement hát a temetőbe, nehogy testvére rajtakapja a hallgatózáson, s megvárta, amíg Landry elment.

Ez a felfedezés úgy fájt Sylvinet-nek, mintha kést szúrtak volna a szívébe. Nem is igyekezett megállapítani, ki lehet a lány, akit Landry ilyen szenvedélyesen szeret. Neki elég annyi, van valaki, akiért Landry elpártol tőle, hogy ez a személy minden gondolatát betölti, olyannyira, hogy elrejtí őket az ikertestvére előtt, s nincs hozzá bizalommal.

„Nyilván bizalmatlan irántam - gondolta magában -, s ez a lány, akit annyira szeret, arra veszi rá, hogy tartson tőlem és megutáljon. Nem is csodálom, hogy mindig unatkozik otthon, és nyugtalan, ha sétálni szeretnék vele. Hagytam, hadd menjen, azt gondoltam, szeret egyedül lenni, de mostantól kezdve óvakodom attól, hogy megzavarjam. Egy szót se szólok neki,

haragudna rám, hogy rajtakaptam azon, amibe nem akart beleavatni. Magamban szenvedek majd, ő pedig örül, hogy megszabadul tőlem.”

Sylvinet úgy is tett, ahogy elhatározta, sőt szándékát még jobban megvalósította a kelleténél, ettől kezdve soha nem igyekezett testvérét maga mellett tartani; s mi több, nehogy terhére legyen, ő ment el elsőnek hazulról, egyedül ábrándozott a gyümölcsösben, mert nem akart a szabadban kószálni.

„Ha közben történetesen találkozna Landryval - gondolta -, azt képzelhetné, hogy leskelődöm utána, s bizonyára éreztetné velem, hogy alkalmatlan vagyok.”

És lassacskán a régi bánata - amiből szinte kigyógyult már - újra ránehezedett, olyan súllyal, olyan makacsul, hogy nemsokára az arcára is kiült. Az anyja szelíden faggatta, mi a baja, de ő restellte, hogy tizennyolc esztendejével ugyanazt vette fejébe, mint tizenöt éves korában, és nem mondta el, mi rágja a lelkét.

Akiben van bátorság magába zárni a fájdalmát, jobban felvérteződik ellene, mint aki panaszkodik. Szegény Sylvinet-nek már második természetévé vált a szomorúság és a sápadt szín, időnként a lázroham is elővette, a növésben még nem állt ugyan meg, de meglehetősen vékonydongájú és gyenge egészségű maradt. A munkát nehezen bírta, ám erről nem tehetett - tudta ő, hogy a munka javára válik, s elég baj, hogy a szomorúságával alkalmatlankodik az apjának. Nem akarta magára haragítani, s azzal véteni ellene, hogy ráadásul gyáva is, neki-veselkedett hát a munkának, és önmaga ellen forduló dühvel dolgozott. De gyakran többet vállalt, mint amennyit bírt, s másnapra úgy kifáradt, hogy semmi hasznát nem vették.

- Sose lesz munkabíró - mondta róla az apja -, de megteszi, ami tőle telik, sőt az a baja, hogy nem kíméli magát. Ezért nem is akarom, hogy elszegődjék, mert annyira fél a szemrehányástól, s az Úristen olyan kevés erőt adott neki, hogy hamarosan elemésztene magát, s én egész életemben meg nem bocsátanék magamnak.

Felesége ugyancsak egyetértett ezzel az indoklással, és mindent elkövetett, hogy felvidítsa Sylvinet-t. Orvosokhoz is fordultak, mondják meg, mit tegyen az egészsége érdekében: az egyik doktor úgy nyilatkozott, hogy kímélni kell a fiút, és csak tejet itassanak vele, mert gyenge a szervezete; a másik sok munkát ajánlott és jó bort, mert gyenge a szervezete, és meg kell erősödnie. Barbeau anyó nem tudta, melyikre hallgasson; így jár mindenki, ha több embertől kér tanácsot.

Szerencsére a kétségben egyiket sem fogadta meg, így Sylvinet azon az úton ment, melyet a jó Isten kijelölt számára, s nem akadt útjában senki, aki jobbra vagy balra térítse, cipelte a maga kis baját, s a bánat nem is sanyargatta olyan nagyon, amíg csak Landry szerelmének titka napvilágra nem került, és Sylvinet szomorúságát az a keserűség is növelte, amit iker-testvérenek kellett elszenvednie.

A titkot Madelon fedte fel, igaz, nem rosszindulatból tette, de aztán csúnyán elferdítette a dolgot.

Madelon hamar megvigasztalódott, nem vesztegetett hosszú időt arra, hogy Landryt szeresse, így hát ahhoz se kellett sok, hogy elfelejtse. De azért a fullánk ott maradt a szívében, s csak az alkalomra várt, mert az az igazság, hogy a nők haragja tovább tart a bánatuknál.

A dolog pedig így történt. A szép Madelonnak az volt a híre, hogy tartózkodó természetű, s a legényekkel szemben egyenest büszke, pedig valójában nagyon is kacér volt, félig sem olyan megfontolt és hű a szerelemben, mint a szegény prücsök, akit annyit szapultak, s olyan rossz jövőt jósoltak neki. Aztán meg Madelonnak - Landryt nem számítva - két szerelmese is volt már, s most egy harmadikat tüntetett ki, az unokatestvérét, Caillaud apó második fiát. Annyira kitüntette ezt a legényt, hogy attól félt, az első számú szép tevő, akinek ő annak idején félig-meddig elígérkezett, s aki állandóan figyelte őt, botrányt csap; nem tudta, hová rejtőzzenek, hogy kedvére beszélgethessen új választottjával, s végül is a legény rávette, menjenek el a galambházba, ahol Landry meg a kis Fadette szokott tisztességes légyottokra járni.

Cadet Caillaud mindent tüvé tett, de nem találta a galambház kulcsát, mivelhogy azt Landry állandóan a zsebében hordta. Cadet senkitől se mert kérdezősködni, mert mit is mondhatott volna, mire kell neki. Landryn kívül senki nem törődött a kulccsal. A Caillaud fiú azt gondolta, hogy talán elveszett, vagy az apjánál van a többivel együtt, és úgy segített magán, hogy benyomta az ajtót. De azon a napon, mikor ez történt, Landry és a kis Fadette éppen bent sustorgott egymással, s a két szerelmespár ugyancsak elképedt, mikor így összetalálkoztak. Ezért aztán jobbnak látták hallgatni, s nem verték dobra az esetet.

Madelonban mintha újra felébredt volna a féltékenység és a harag, mikor azt kellett látnia, hogy Landry, akihez fogható szép szál legény nem sok akadt az egész környéken, s nagy volt a becsülete mindenfelé, a búcsú óta ilyen hűségesen kitart a kis Fadette mellett, és elhatározta, hogy megbosszulja magát. Udvarlójának egy szót sem szólt róla, mert a kisebbik Caillaud fiú becsületes volt, s nem hajlott volna a tervére. Madelon összefogott néhány barátnőjével, akiket szintén bosszantott egy kicsit, hogy Landry semmibe veszi őket, hisz egyiküket se hívja táncolni; ezek a lányok olyan igyekezettel leselkedtek a kis Fadette után, hogy nem kellett sok idő, s megbizonyosodtak: Landry és a prücsök szeretik egymást.

Mihelyt kikémlelték s egyszer-kétszer együtt látták őket, szétkürtölték a híret mindenfelé, elmondták mindenkinek, aki meghallgatta őket, hogy Landry rossz társaságba keveredett, mikor összeadta magát a kis Fadette-tel, s a rágalom mindig talál fület, amely befogadja, meg nyelvet, amely továbbadja.

Akkor aztán valamennyi fiatal nőszemély beleártotta magát, mert ha egy jóképű és módos legény udvarolni kezd egy lánynak, azzal tulajdonképpen vérig sérti a többi, s ha lehetőség kínálkozik belemarni abba a személybe, bizony nem mulasztják el. És az igaz, hogy ha nők összefognak valami gonoszságra, rosszindulatuk mohó és ürge.

Így hát a Jacot toronyban történt találkozás után - noha sem a torony, sem Madelon nem került szóba, mert a lánynak gondja volt rá, hogy a háttérben maradjon, sőt megjátszotta, hogy mindaz újság neki, aminek suttyomban ő volt az elindítója -, két hét múlva a falu aprajánagyja, öregek és fiatalok, egyszóval mindenki tudott az ikertanyabeli Landry és Fanchon, a prücsök szerelméről.

A hír Barbeau anyó fülébe is eljutott; nagyon a szívére vette, s nem akart szólni róla az urának. De Barbeau apó csak meghallotta másfelől, és Sylvinet, aki tapintatból egy szót sem szólt a testvére titkáról, most bánkódott, hogy lám, mindenki tud róla.

Az egyik este, mikor Landry éppen arra gondolt, hogy szokása szerint most is jókor indul el az Ikertanyáról, Barbeau apó a felesége, idősebbik lánya és Sylvinet jelenlétében így szólt hozzá:

- Ne siess olyan nagyon az elmenetellel, Landry, mert beszédem van veled, csak kereszt-apádat várom; azt akarom, hogy a családból itt legyenek azok, akik a legtöbbet törődnek veled, öelöttük kérek tőled magyarázatot valamiről.

És mikor a koma, vagyis Landriche bátya megérkezett, Barbeau apó beszélni kezdett:

- Amit én most mondandó vagyok, attól te majd elszégyelled magad egy kicsit, fiam, de én magam is egy kevés szégyenkezéssel és sok fájdalommal foglak itt vallatóra a családod színe előtt. De azt remélem, hogy ez a szégyen javadra válik, s kigyógyít abból a bolondos szeszélyből, ami ártalmadra lehet.

Úgy hírlik, hogy a tavalyi búcsún, idestova egy esztendeje, ismeretséget kötöttél. Már a búcsú utáni napokban hallottam róla, hiszen különös dolog volt, hogy az egész ünnepen a vidék legcsúnyább, legpiszkosabb és legrosszabb hírű lányával láttak táncolni. Nem akartam komolyan venni, amit hallottam, azt gondoltam, tréfából tetted; persze nem helyeseltam a dolgot, mert igaz ugyan, hogy a rossz hírű személyeket kerülni kell, de nem szabad még növelni szégyenüket és szerencsétlenségüket, elég az nekik, hogy mindenki utálja őket. Nem szóltam róla neked, mert másnap levert voltál, s azt gondoltam: bizonyára szemrehányást teszel magadnak, s többet nem viselkedsz így. De vagy egy hete másféle hírek jutottak a fülembe, s bár szavahihető személyektől hallottam, mégsem akarom elhinni, hacsak te magad is meg nem erősíted. Amennyiben igazságtalanul gyanúsítottalak, gondolj arra, hogy az apa aggódik a gyerekéért, és kötelessége vigyázni a viselkedésére, így hát ha ez a hír légből kapott, nagy örömet szerezne nekem, csak add a szavadat, s bizonyítsd be nekem, hogy befeketítetek előttem.

- Édesapám, arra kérem, mondja meg, mivel vádol, s én felelni fogok, az igazság szerint és illő tisztelettel.

- Azt hiszem, Landry, eléggé tudtadra adtam, hogy azzal vádolnak: tisztességtelen kapcsolatba keveredtél Fadet anyó unokájával, aki maga is gonosz nőszemély hírében áll, nem is beszélve arról, hogy ennek a szerencsétlen lánynak az anyja csúful faképnél hagyta az urát, a gyerekeit, otthagya a szülőföldjét, és elment a katonákkal. Azzal vádolnak, fiam, hogy a kis Fadette-tel sétálgatsz mindenfelé, s én attól félek, ez a lány beleránt téged valami rosszféle szerelembe, amit aztán egész életedben nyöghetsz. Értesz már végre?

- Értem, édesapám - mondta Landry -, de hadd kérdezzek meg valamit, mielőtt felelnék. A családja miatt, vagy csakis a saját személye miatt tartja édesapám Fanchon Fadette-et olyan lánynak, aki nem való hozzám?

- Mind a két ok miatt - jelentette ki Barbeau apó, s hangját most már valamivel szigorúbbra fogta, mint kezdetben, hiszen azt várta, hogy Landry szégyenkezni fog, s ehelyett nyugodt volt, mint aki el van szánva mindenre. - Először is - folytatta - az alávaló rokonság szégyenfolt, az én családomat pedig tisztelik, becsülik, mi nem akarunk rokonságba keveredni Fadette-ékkel. Aztán meg a lány személye sem olyan, hogy az ember becsülhetné és bízhatna benne. Láttuk felnőni, és tudjuk jól, mit ér. Azt mondják, s én is elismerem, mert a saját szememmel is láttam egyszer-kétszer, hogy egy esztendő óta rendesebb lett, nem szaladgál a kisfiúkkal, és nem köszörüli senkin a nyelvét. Láthatod, fiam, nem vagyok igazságtalan; de

azt mégse hihetem, hogy aki ilyen neveletlenül nőtt fel, abból valaha is jóra való feleség válhat, és minthogy jól ismerem a nagyanyját, minden okom megvan, hogy attól tartsak: csapdát állítottak neked, ígéretet akarnak kicsikarni belőled, hogy szégyenbe és bajba keverjenek. Már olyasmit is hallottam, hogy az a lány teherben van. Nem is akarom egy szóra elhinni, de ha úgy volna, nagyon bántana, mert azt mondanák, hogy a gyerek tőled való, neked hánytorgatnák fel, s talán pör és botrány lenne a vége.

Landry, aki a beszélgetés kezdetekor elhatározta, hogy megfontolt lesz, és szép nyugodtan fog magyarázkodni, most elvesztette a türelmét. Piros lett, mint a paprika, és felpattant.

- Édesapám, akik ezt mondták, cudarul hazudtak! Úgy megsértették Fanchon Fadette-et, hogy ha itt volnának, vagy vissza kéne vonniuk a hazugságukat, vagy megverekednének velem, amíg csak egyikünk ott nem marad a földön. Mondja meg nekik, édesapám, hogy gyávák és pogányok, jöjjenek ide, és nekem a szemembe merjék mondani, amit álnok módon, alattomban terjesztenek, majd meglátjuk, mi lesz!

- Ne indulj fel ennyire, Landry - mondta Sylvinet, aki nagyon szívére vette a dolgot -, édesapánk nem vádol téged, hogy te hoztad bajba azt a lányt, ellenkezőleg, éppen attól tart, hogy másokkal keveredett bajba, s most majd azt akarja elhíttetni, hogy te vagy a tettes, te tartozol neki jóvátétellel.

Ikertestvérének szavai egy kissé lecsillapították Landryt, de arra, amit mondott, kikívánczozott belőle a visszavágás:

- Testvér, te ebből semmit sem értesz. Mindig is elfogult voltál a kis Fadette-tel szemben, s nem ismered őt igazán. Nem tűröm, hogy őt megrágalmazzák, s azt akarom, hogy apám és anyám hallják meg tőlem, hogy megnyugodjon a lelkük: az egész földkerekségen nem akad még egy olyan tisztességes, szeplőtelen, jószívú és önzetlen teremtés, mint ez a lány. Ha szerencsétlenségére a családjának nincs becsülete, annál nagyobb az övé, hogy az, aki, és sose gondoltam volna, hogy akadjanak olyan pogány lelkek, akik szemére vetik az anyja bűnét.

- Úgy nézem, te szemrehányást teszel nekem, Landry - mondta Barbeau apó, s ő is felállt, így jelezve, nem tűri, hogy ez a vita tovább fajuljon kettőjük között. - A heveskedésből azt látom, hogy erősebben ragaszkodsz ehhez a Fadette-hez, mint ahogy szeretném. Mivel se szegyenkezést, se megbánást nem érzel, ne beszéljünk többet róla. Gondolkodni fogok arról, mit kell tennem, hogy megóvjalak holmi fiatalos meggondolatlanságtól. Most pedig itt az ideje, hogy visszamenj a gazdához.

- Ne válj meg így tőlünk - mondta Sylvinet, s visszatartotta testvérét, aki már indult volna. - Édesapám, Landry annyira bánkódik, amiért megharagította magát, hogy szólni se tud. Bocsásson meg neki, és csókolja meg, mert különben átsírja az egész éjszakát, és édesapánk neheztelése túlságosan nagy büntetés lenne neki.

Sylvinet sírva fakadt, Barbeau anyó is sírt, úgyszintén a legidősebb leány, sőt Landriche bácsi is könnyezett. Csak Barbeau apó és Landry szeme maradt száraz, de a szívük nehéz volt: a család kívánságára megcsókolták egymást. Az apa nem követelt a fiától semmiféle ígéretet, jól tudta, hogy a szerelemben az effajta ígéretek kétes értékűek, s nem akarta kockára tenni a tekintélyét, de tudtára adta Landrynak, hogy az ügy koránt sincs befejezve, s még visszatér rá. Landry elment; dühös volt és elkeseredett. Sylvinet szívesen utánaeredt volna, de nem mert, hiszen tudta, hogy a testvére most Fadette-nek fogja kiönteni a szívét, így hát lefeküdt, de úgy ránehezedett a szomorúság, hogy egész éjjel csak sóhajtozott, s különféle családi szerencsétlenségekről álmodott.

Landry Fadette-ék házához tartott, s bezörgetett a lány ajtaján. Fadet anyó füle már annyira rest volt, hogyha egyszer elaludt, még az égzengésre se ébredt volna fel; mióta Landry látta, hogy szerelmüket felfedezték, nem tudott Fanchonnal másutt beszélgetni, csak ebben a szobában, ahol az öregasszony meg a szöcske aludt, de még így is kockázatosak voltak ezek a találkozások, mert a vén banya nem szenvedhette Landryt, s ha ott kapja, nem udvarias szavakkal, hanem seprűnyéllel búcsúzik el tőle.

A fiú elpanaszolta bánatát a kis Fadette-nek, a lány nagy szelídséggel és bátran fogadta a hírt. Először megpróbálta rábeszélni, hogy saját érdekében vessen véget ennek a szerelemnek, és verje őt ki a fejéből. De amikor látta, hogy Landryban egyre nő a dac és a szomorúság, lelkére kötötte, hogy fogadjon szót az apjának, és azt mondta, bízni kell a jövőben.

- Tudod, Landry, nekem mindig valami előérzetem volt, hogy a sorsunk így fordul, és sokat gondoltam arra, mitévők legyünk, ha ez bekövetkezik. Apádat nem hibáztatom, nem is haragszom rá, nagyon szeret téged, s ezért félt: azt látja, hogy te beleszerettél egy lányba, akit ő nem sokra tart, mégpedig joggal. Én megbocsátom neki, hogy egy kicsit dölyfös és igazságtalan velem, mert azt bizony el kell ismernünk, hogy kiskoromban bolondosan viselkedtem, hisz te magad is szememre hánytad azon a napon, amikor megszerettél. Igaz, egy esztendő óta leszoktam a rossz tulajdonságaimról, de hát egy év kevés ahhoz, hogy bizalmas legyen

hozzám, ezt ő is megmondta ma neked. Hadd teljék-múlják az idő, lassanként megváltozik az emberek rossz véleménye rólam, és a csúf hazugságok önmaguktól összeomlanak. Apád meg anyád egyszer csak rájönnek, hogy becsületes vagyok, nem akarlak se megrontani, se zsarolni. Majd csak belátják, hogy az én szerelmem tisztességes, s találkozhatunk, beszélhetünk egymással, nem kell rejtőzködnünk senki előtt; de addig is szót kell fogadnod apádnak, aki - ebben bizonyos vagyok - meg fogja tiltani, hogy eljárj hozzám.

- Ehhez sose lenne erőm - mondta Landry -, inkább a folyóba vetem magam.

- Hát ha neked nincs, van nekem helyetted is - felelt a kis Fadette. - Elmegyek innét, itt-hagyom ezt a vidéket egy ideig. Már két hónapja hívnak a városba, hogy szegődjem el egy jó helyre. A nagyanyám annyira öreg és süket is szegény, hogy már alig-alig főzőgeti és árulja az orvosságait, gyógyítani pedig egyáltalán nem tud. Van egy jó koma, az szívesen ide-költözne hozzá, és szépen elgondozná őt meg az én szegény szöcskémet.

A kis Fadette hangja most elakadt egy pillanatra fájdalomában, hogy el kell válnia a gyerektől, aki Landryval együtt a legkedvesebb volt neki az egész világon, de aztán összeszedte bátorságát, és folytatta:

- Most már megerősödött, és meglesz nélkülem. Első áldozásra készül, eljár a többi gyerekkel katekizmust tanulni, ez majd eltereli figyelmét a bánatról, hogy én elutaztam. Tapasztalhattad, hogy kezd megjönni az esze, s a többi kisfiú kergetésétől már nem gurul dühbe. Ennek így kell lenni, Landry, értsd meg, ha nem látnak, egy kicsit el is felejtene; most nagy a harag és nagy a féltékenység. Ha egy esztendő vagy kettőt távol leszek, s visszajövök, jó bizonyítványokkal és makulátlan hírral, amit könnyebben szerzek meg ott, mint itt, nem fognak zaklatni bennünket, és jobban fogjuk szeretni egymást, mint valaha is.

Landry hallani sem akart erről a tervről, egyre csak kesergett, és olyan kétségbeesetten ment haza Priche-be, hogy még a kőszív is megindult volna állapotán.

Két nap múlva, éppen amikor a szőlőerjesztő kádat vitte ki a szüretbe, Cadet Caillaud azt mondta neki:

- Látom, neheztelsz rám, Landry, hisz egy ideje nem is szólsz hozzám. Bizonyosan azt hiszed, én kürtöltem szét, hogy te meg a kis Fadette találkozni szoktatok, haragszom is, hogy ilyen csúfságot tételezel fel rólam. Olyan igaz, mint ahogy itt állok: soha senkinek egy szót sem szóltam róla, és bánt, hogy kellemetlenséged volt miatta, mert én mindig is kedveltelek téged, és sose sértettem meg a kis Fadette-et. Sőt, azt mondhatom, hogy becsülöm ezt a lányt, mióta ott a galambházban összeakadtunk, hisz kibeszélhetett volna bennünket, de soha senkinek nem szólt róla, annyira tapintatos. Pedig felhasználhatta volna, már csak azért is, hogy bosszút álljon Madelonon, hisz tudja, hogy ő indította el az egész pletykát, de nem tette, s ebből megtanultam, Landry, hogy az ember ne bízzék sem a látszatban, sem a hírből. Fadette-nek gonosz volt a híre, pedig jó; Madelon, akit jónak tartanak, álnokul viselkedett, nemcsak Fadette-tel és veled, hanem velem is, aki most ugyancsak okkal panaszkodom a hűtlensége miatt.

Landry jó szívvel fogadta Cadet Caillaud magyarázkodását, az pedig igyekezett megvigasztalni őt bánatában.

- Rád járt a rúd, szegény pajtásom - mondta végezetül -, de vigasztaljon meg, hogy a kis Fadette olyan szépen viselkedik. Igazán rendes dolog volt tőle, hogy elment, s véget vetett nálatok a sok kellemetlenségnek: meg is mondtam neki az imént, mikor útközben elbúcsúztam tőle.

- Mit mondasz?! - kiáltott fel Landry. - Elmegy? Már el is ment?

- Hát nem tudtad? - kérdezte a Caillaud fiú. - Azt hittem, megegyeztetek ebben, s azért nem kíséred el, nehogy megdorgáljanak érte. Persze hogy elmegy, el bizony, ott sietett el a házunk mellett, batyujával a karján, egy negyedórája sincs. A városba igyekszik, s most nem járhat messzebb Vielle-Ville-nél vagy pedig az urmont-i lejtőnél.

Landry az ösztökét lecsapta a földre az ökrök előtt, futásnak eredt, s csak akkor állt meg, mikor utolérte a kis Fadette-et az urmont-i szőlőkből Fremelaine felé lejtő homokos úton.

Ott aztán a búbánattól és a rohanástól kimerülve elterült az úton, szólni sem bírt, s csak jelekkel adta a lány tudtára, hogy a testén kell keresztülmennie, ha el akarja hagyni.

Mikor Landry lélegzethez jutott, a kis Fadette így szólt hozzá:

- Szerettelek volna megkímélni ettől a fájdalomtól, te pedig mindent megteszel, hogy elvedd a bátorságomat. Légy hát férfi, és ne nehezítsd meg az elhatározásomat, hidd el, hogy éppen elég nehéz nekem, s ha arra gondolok, hogy az én szegény szöcském most keres, és sír utánam, úgy elhagy az erőm, hogy egy semmiségért szétverném a fejem ezeken a köveken. Ó kérlek, Landry, segíts nekem, ahelyett hogy visszatartanál attól, ami a kötelességem, mert ha ma nem megyek el, akkor soha, és elveszünk mind a ketten.

- Neked nincs szükséged nagy bátorságra, Fadette - felelt Landry. - A te szíved csak egy gyerekért fáj, aki majd hamarosan megvigasztalódik, hisz azért gyerek. Te nem törödsz az én kétségbeesésemmel, nem tudod te, mi a szerelem, nem szeretsz te engem szerelemmel, hamarosan elfelejtesz, és lehet, hogy sose jössz többé vissza!

- Visszajövök, Landry, esküszöm neked, hogy visszajövök egy év, legkésőbb két év múlva, és sose foglak elfelejteni, sose lesz kívüled se más jó pajtásom, se szerelmesem.

- Jó pajtás, az lehetséges, Fanchon, mert sose fogsz találni senkit, aki olyan hűséges lenne hozzád, mint én, de hogy más szerelmest?... Azt már nem tudom, ki kezkeskednék róla?

- Én magam.

- Ezt nem tudhatod, Fadette, te még sose szerettél, s ha egyszer szerelmes leszel, megfedkedzel szegény Landryról. Ha úgy szerettél volna engem, ahogy én téged, nem hagynál magamra.

- Azt hiszed, Landry? - kérdezte a kis Fadette, és nagyon komolyan, nagyon szomorúan nézett rá. - Talán nem is tudod, mit beszélsz. Én azt hiszem, a szerelem még nagyobb áldozatot kívánna tőlem, mint a barátság.

- Hát ha a szerelem miatt tennéd, nem fájna annyira a szívem. Igen, igen, Fanchon, ha szerelemből tennéd, azt hiszem, szinte boldog volnék a boldogtalanságomban. Bíznék a szavadban, reménykednék a jövőben, s bennem is lenne bátorság, akárcsak tebenned!... De hát ez nem szerelem, te százszor is megmondtad nekem, meg aztán láthattam abból, hogy mindig olyan nyugodt voltál mellettem.

- Hát te azt hiszed, hogy nem vagyok beléd szerelmes? - kérdezte a kis Fadette. - Bizonyos vagy benne, egészen bizonyos?

S ahogy egyre nézte, szemét könny lepte el, a könny lecsordult az arcára, ő pedig oly különösen mosolygott.

- Ó, édes Istenem! - kiáltotta Landry, és magához ölelte. - Hiszen ha tévedtem volna!

- Én bizony azt hiszem, tévedtél - felelt a kis Fadette, s még egyre félig sírt, félig nevetett. - Azt hiszem, hogy a szegény kis prűcsök tizenhárom éves korában észrevette Landryt, és azóta se látott meg más legényt. Én azt hiszem, hogy mikor a nyomába szegődött úton-útfélen, és mindenféle bolondságot és gúnyos megjegyzést kiabált utána, csak azért, hogy Landry kénytelen legyen foglalkozni vele, még maga sem tudta, miért teszi, s mi hajtja őt a fiú felé.

Azt hiszem, mikor egyszer elindult Sylvinet-t megkeresni, hiszen tudta, hogy Landry nagyon aggódik miatta, és végül meg is találta a folyó partján, ahol elmélázva ült, s egy kisbárányt tartott a térdén, azt hiszem, Fadette akkor megjátszotta egy kicsit a boszorkányt, hogy Landryt hálára kötelezze. És azt hiszem, mikor a Görgő-gázlónál olyan sértő szavakat vágott a fejéhez, bánatában és keserűségében tette, mert Landry azóta egyszer sem állt szóba vele. Azt hiszem, azért akart táncolni Landryval, mert bele volt bolondulva, és azt remélte, hogy az ügyes táncával meghódítja. Azt hiszem, mikor olyan keservesen sírt a kőbányában, bánatában és keserűségében zokogott, hogy nem tetszett neki. És még azt hiszem, mikor Landry meg akarta csókolni, s ő ellenkezett, amikor Landry a szerelemről beszélt neki, s ő úgy felelgetett, mintha csupán barátságot érezne, azért tette, mert félt, hogy elveszíti a szerelmét, ha túlságos gyorsan viszonzza. Végül pedig azt hiszem, hogy a prücsök azért szánta rá magát az elmenetelre, bár majd megszakad a szíve, mert azt reméli, úgy tér majd vissza, hogy méltó lesz hozzá mindenki szemében, és Landry bátran feleségül veheti, nem fog vele se szégyent, se keserűséget hozni a családjára.

Landry úgy érezte, megzavarodott boldogságában. Nevetett, kiabált, sírt, csókolgatta Fanchon kezét, ruháját, még a lábát is megcsókolta volna, ha a lány hagyja. De a kis Fadette fölemelte és megcsókolta - igazi szerelmes csók volt ez, s Landry előtt mintha megnyílt volna a föld, hisz ez volt az első csók, amit életében a lánytól kapott, s amíg ő szinte magánkívül leroskadt az út szélére, a lány vérvörösen és zavartan felnyalábolta csomagját, és futásnak eredt, a fiúnak megtiltotta, hogy kövesse, de megesküdt, hogy vissza fog térni.

Landry szót fogadott, és visszament a szüretre, s álmélkodva tapasztalta, hogy várakozása ellenére sem volt szerencsétlen, mert olyan nagy boldogság, ha az ember érzi, hogy szeretik, s olyan erős a bizalom, ha valakit nagyon szeretünk. Úgy csodálkozott s úgy örvendezett, hogy mindent el kellett mondania Cadet Caillaudnak: az is álmélkodott, és csodálta a kis Fadette-et, hogy soha nem engedett a gyengeségének, és semmi meggondolatlanságot nem követett el, pedig milyen régóta szereti már Landryt, s Landry is mennyire szereti őt.

- Örülök - mondta a Caillaud fiú -, hogy ez a lány olyan kitűnő teremtség, mert ami engem illet, én sose néztem le, sőt mondhatom neked, még tetszett is volna, ha egy kicsit foglalkozik velem. Nem tudom, hogy a szeme tette-e, de énnekem az a lány mindig is inkább szép volt, mint csúnya, és ha csak egy csipetnyi kacérság is van benne, egy idő óta láthatta volna mindenki, hogy napról napra kellemesebb a külseje. De ő csak téged szeret, Landry, s megelégedett azzal, ha a többiek nem találják éppen rútnak, neki csak a te véleményed a fontos, s azt mondom neked, hogy ilyen természetű feleség kéne nekem is. Egyébként amikor még kisgyerek volt, akkor is tudtam, hogy a szíve aranyat ér, s ha bárkit megkérdeznének, hogy a lelkiismerete szerint mondja meg az igazságot, mit tart és mit tud róla, mindenki kénytelen lenne mellette szólani; de a világ már csak ilyen, és ha ketten-hárman kikezdenek valakit, mindenki beleavatkozik, követ dobnak rá, rossz hírbe keverik, s közben maguk se nagyon tudják, hogy miért, mintha csak örömeiket lelnék benne, hogy rátiporjanak arra, aki nem bír védekezni.

Landrynak nagy könnyebbség volt, hogy így végighallgatta Cadet Caillaud véleményét, s ettől kezdve igaz barátságot kötött vele; egy kicsit mindig felengedett, ha kiöntötte neki a szívét. Egyszer meg úgy fordult, hogy ő kezdte vigasztalni:

- Ne gondoldj Madelonra, nem érdemli meg, mind a kettőnknek csak bajt okozott. Egyidősek vagytok, ráérsz te még házasodni. Van nekem egy húgom, Nanette, olyan, mint a tubarózsa, aztán jól nevelt, szelíd, helyes, most jár a tizenhatodik esztendejében. Gyere, látogass el hozzánk egyszer-kétszer, apám becsül téged, te pedig, ha megismered a testvérhúgomat, kedvet kapsz majd sógorságba keveredni velem.

- Biz' isten nem mondok nemet - felelt a Caillaud fiú -, és ha a húgod még nem ígérkezett oda másnak, minden vasárnap eljárók hozzátok.

Aznapi este, hogy Fanchon Fadet elment, Landry hazakészült; beszélni akart Barbeau apóval, hogy elmondja neki, milyen becsületesen viselkedett ez a lány, akiről apjának olyan rossz a véleménye, s aztán - bár a jövőre vonatkozóan fenn kívánja tartani elhatározását - biztosítani akarta róla, hogy most engedelmeskedik neki.

Elment Fadet anyó háza mellett, s a szíve elnehezedett, de aztán megemberelte magát, s arra gondolt, ha a kis Fadette nem indul útnak, talán még sokáig nem ismeri meg a boldogságot, s nem tudja meg, hogy a lány mennyire szereti őt.

A ház előtt ott látta Fanchette anyót, Fanchon rokonát és keresztanyját, most már ő fogja gondozni az öreget meg a kisfiút. Ott ült a küszöb előtt, a szöcske az ölében. Szegény kis kölyök sírt, és nem akart lefeküdni, azt hajtogatta, hogy az ő Fanchonja még nem jött haza, s mindig a nénye szokta imádkoztatni és ágyba fektetni. Fanchette anyó igyekezett vigasztalni, és Landrynak jólesett hallania, hogy olyan szelíden és szeretettel szól hozzá. De mihelyt a szöcske észrevette Landryt, kicsúszott a néne keze közül, még az egyik fapapucs is ott maradt, odarohant a fiúhoz, átölelte, kérdezgette, és könyörgött, hogy hozza vissza Fanchont. Landry magához szorította, s igyekezett megnyugtatni. Akart neki egy szép fűrt szőlőt adni,

mert Caillaud anyó egy kosárával küldött Landry anyjának, de a szöcske, aki általában meglehetősen pákosztos volt, most csak úgy fogadta el a szőlőt, ha Landry megígéri, hogy megkeresi a nénjét. Landry végül is nagyot sóhajtva megígérte, s a prücsök csak akkor volt hajlandó visszamenni Fanchette nénihez.

Landry apja nem gondolta volna, hogy a kis Fadette ilyen nagy lépésre szánja rá magát. Örült neki, de mert igazságos és jószívű ember volt, kis sajnálkozásfélét is érzett, hogy megtette.

- Haragszom rád, Landry - mondta -, hogy nem volt benned elég elhatározás, és továbbra is csak eljártál hozzá. Ha úgy viselkedsz vele, ahogy a kötelességed megkívánja, neki se kellett volna elmennie innen. Adja Isten, hogy ennek a szegény lánynak ne legyen rossz sora új helyzetében, s hogy a nagyanyja meg az öccse ne szenvedje meg a távollétét, mert igaz, hogy sok rosszat hallottam róla, de vannak, akik védik, s azt állítják, hogy a családjához nagyon jó és áldozatkész. Amit híresztelnek róla, hogy teherbe esett, most már hamarosan kitudódik; ha nem igaz, akkor megvédjük, ahogy illik, ha pedig sajnos valóban így van, s te vagy a hibás benne, Landry, akkor melléállunk, és nem hagyjuk, hogy nyomorúságba süllyedjen. Én csak annyit kívánok tőled, fiam, hogy ne vedd soha feleségül.

- Édesapám, mi ketten különbözőképpen nézzük ezt a dolgot - felelte Landry. - Ha hibás volnék abban, amire édesapám gondol, éppen ellenkezőleg, az engedélyét kérném, hogy feleségül vehessem a kis Fadette-et. De minthogy az a lány olyan szeplőtlen, mint az én Nanette húgom, nem is kérek most apámuramtól egyebet, csak annyit: bocsássa meg nekem, hogy gondot okoztam. Fadette-ről majd később beszélünk, ahogy édesapám megígérte.

Barbeau apó kénytelen-kelletlen elfogadta ezt a feltételt, mert nem akarta tovább feszíteni a húrt. Bölcs ember lévén, nem állította élére a dolgokat, s úgy gondolta, most megelégedhetik azzal, amit elért.

Ettől kezdve az Ikertanyán nem került többé szóba a kis Fadette. Még a nevét se emlegették, mert Landry elvörösödött s aztán tüstént fakóra váltott a színe, ha valaki véletlenül kiejtette nevét, s ebből mindenki láthatta, hogy éppoly kevésbé felejtette el, mint az első napon.

Sylvinet eleinte valami önző elégedettségfélét érzett, amikor megtudta, hogy a kis Fadette elment, s abban reménykedett, mostantól az ikertestvére csak őt fogja szeretni, és senki kedvéért el nem hagyja. De hát bizony nem így történt. Landry a kis Fadette után az ikertestvérét szerette legjobban az egész világon, de ha együtt voltak, hamarosan elkívánczolt a társaságából, mert Sylvinet most is ugyanolyan ellenszenvet érzett Fanchon iránt. Mihelyt Landry ráterelte a szót, és fivérét a maga pártjára próbálta állítani, Sylvinet valósággal kétségbeesett szemrehányásokkal halmozta el, hogy makacsul ragaszkodik egy olyan tervhez, amelytől a szülei borzadoznak, őt pedig elszomorítja. Ettől kezdve Landry nem beszélt vele többet erről, megosztotta idejét a Caillaud fiú és Fadette öccse között, a kis Jeanet-t elvitte sétálni, kihallgatta a katekizmusból, s igyekezett taníttatni és megvigasztalni. Akik így együtt látták a gyerekekkel, kigúnyolták volna, ha merik. De Landry soha semmiben nem tűrte a gúnyolódást, s azonfelül inkább büszke volt, mintsem szégyenkezett amiatt, hogy Fanchon Fadette öccsét istápolgatja, s éppen ezzel cáfolta meg azt a szóbeszédet, hogy Barbeau apó bölcsessége hamar diadalmaskodott szerelmükön. Sylvinet pedig, amikor rájött, hogy az ikertestvére nem olyan teljes szívvel tért vissza hozzá, ahogy ő szerette volna, most már a kis Jeanet-re és a Caillaud fiúra féltékenykedett, másrészt pedig azt is látta, hogy a testvérhúga, Nanette, aki ez idáig mindig a vigasztalója volt, és kedveskedő gonddal vette körül, figyelmes volt hozzá és kényeztette, most egyre jobban, érzi magát ugyanannak a Caillaud fiúnak a társaságában, s hogy a két család jó szemmel nézi a fiatalok hajlandóságát. A szegény Sylvinet, aki makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy akit szeret, az csak egyedül őt szeresse, halálos gyötrődésbe süppedt, különös levertség nehezedett rá, s a kedélye annyira elborult, hogy már azt se tudták, mivel járhatnak a kedvébe. Soha nem nevetett. Semmi nem érdekelte, dolgozni se bírt, annyira elgyengült, úgy emésztette magát. Végül már az életéért aggódtak, mert szinte folyton-folyvást lázas volt, s mikor a láza a szokásosnál magasabbra szökött, összevissza beszélt tücsköt-bogarat, és szavaival fájón megsebezte szülei szívét. Ő, akinek jobban kedveztek, mint a többi gyereknek, akit leginkább dédelgettek, azt állította, hogy senki nem szereti. A halált hívta, mert, úgy mondta, ő semmire se jó, hogy csupán az állapota miatti részvétekből kíméletesek hozzá, de valójában csak kölönc a szülei nyakán, s az Isten nem is tehetne nagyobb jót velük, mint ha megszabadítaná őket tőle.

Barbeau apó az oly kevésbé keresztényi beszéd hallatára időnként keményen megfeddte fiát. De a korholás mit sem használt. Máskor meg könnyezve kérte, higgyen a szeretetében. Ez még rosszabb volt: Sylvinet sírt, megbánta a szavait; bocsánatot kért apjától, anyjától, ikertestvérétől, az egész családról, s a láz még jobban elővette ilyenkor, hogy szabad folyást engedett a beteg szívében felgyülemlett sok-sok érzékenységnek.

Újból az orvosokhoz fordultak. Egyikük sem tudott okos tanácsot adni. Látszott egész magatartásukon, azt vélik a baj okozójának, hogy a két fiú ikertestvér, és az egyiknek vagy a másiknak el kell pusztulnia, s nyilvánvaló, hogy kettőjük közül a gyöngébbik pusztul el. A clavières-i javasasszonyt is megkérdezték, akinek az volt a híre, hogy az egész járásban neki a legnagyobb a tudománya, mióta Sagette anyó meghalt. Fadet anyó pedig lassacskán a második gyerekkorát éli. A tapasztalt javasasszony azt mondta Barbeau anyónak:

- A fiadon csak egyvalami segíthet, ha beleszeretne egy lányba.

- Éppenséggel nem szenvedheti őket - felelt az anya. - Az egész földkerekségen nem akad talán még egy ilyen önmagára kényes és jámbor legény, s mióta az ikertestvére a fejébe vette, hogy szerelmes, Sylvinet egyebet se tesz, váltig az ismerős lányokat csepi, valamennyit

ócsárolja azért, hogy egy (elég baj nekünk, hogy nem a legjobb) elrabolta tőle, így mondja, a testvére szívét.

- Nohát, a te Sylvinet-d, ha majd egyszer megszeret egy lányt, még jobban bolondul utána, mint most az ikertestvére után - jelentette ki a javasasszony, aki sokat tudott a test és a lélek betegségeiről. - Megjósolom, hogy így lesz. A szíve csordultig tele van szeretettel, s minthogy ez a nagy szeretet a testvéreire irányult, ő maga mintegy megfélemedezett arról, hogy férfi, s emiatt vétett a jó Isten törvénye ellen, aki úgy rendelte, hogy a férfiember jobban szeresse az asszonyát, mint apját-anyját, a testvéreinél is jobban. De azért ne ess kétségbe, lehetetlen, hogy a természet szava meg ne szólaljon benne, bármennyire visszamaradt is ebben a tekintetben, s ha valakit megszeret, még ha szegény vagy csúf vagy gonosz volna is, hagyd, hogy feleségül vegye, mert minden jel arra vall, hogy egész életében csak egyet fog szeretni. Szívében erős erre a hajlandóság, a természetnek kell csodát mívelnie ahhoz, hogy elszakadjon az ikertestvérétől, de még nagyobb csodatétel kéne, hogy attól szakadjon el, akit a testvérénél is jobban szeret.

Barbeau apó úgy vélekedett, hogy a javasasszony nagyon bölcsen szólott, és Sylvinet-et rábeszélte, járjon el azokhoz a házakhoz, ahol szép és jóra való eladó lányok vannak. Sylvinet csinos, kellemes modorú legény volt, de olyan fásultnak és levertnek látszott, hogy a lányok húzódoztak tőle. Nem is bátorították egy csöppet sem, s a félénk természetű Sylvinet azt képzelte, hogy utálja őket, pedig csak idegenkedett tőlük.

Caillaud apó, a család régi barátja, aki nemegyszer adott már jó tanácsot, ekkor előhozakodott a véleményével.

- Én mindig mondtam, hogy a távollét a leghathatósabb orvosság. Itt van például Landry! Egészen bele volt bolondulva a kis Fadette-be, s mégis, mikor a lány elment, nem betegeskedik, se a teste, se a lelke, sőt, azelőtt gyakrabban volt szomorú, mint mostanság, mert annak idején sokszor észrevettük, hogy bánatos, csak nem tudtuk az okát. Most teljesen higgadtnak látszik és kezes. Sylvinet is megváltozna, ha öt-hat hónapig nem látná a testvérét. Megmondom én, hogy kéne őket szép csendesen elválasztani egymástól. Az itteni tanyámmal Pricheben nincs semmi baj, de annál több a másikkal, az én saját földemmel, Arton, közelében, mert az, akinek bérbe adtam, már egy esztendeje beteg, és sehogy se bír talpra állni. Kitenni nem akarom, mert jóra való ember. De ha segítséget adhatnék mellé, aki jól bírja a munkát, erőre kapna, hisz a kimerültségbe és a megerőltetésbe betegedett bele. Ha kend beleegyezik, oda küldeném Landryt, hadd legyen ott, amíg az őszi munka tart. Sylvinet-nek nem kéne szólni arról, hogy a testvére hosszú időre megy el. Sőt, éppenséggel azt mondjuk majd neki, hogy csak egy hétről van szó. Aztán, ha a hét már eltelik, azzal hozakodunk elő: még egy hétre van szükség, s így folytatjuk, amíg végül bele nem szokik. Fogadja meg kend a tanácsomat, és ne engedjen továbbra is mindenben a fia szeszélyének, már eddig is túlságosan megkímélte, úgyhogy mindnyájuknak a fejére nőtt.

Barbeau apó hajlott a szóra, de a felesége hallani sem akart róla, attól félt, hogy Sylvinet belepusztul az elválásba. Férfiének egyezkednie kellett vele, az asszony azt kívánta, hogy Landry maradjon próbaképpen két hetet otthon, hátha Sylvinet meggyógyul, ha mindennap látja. Ha azonban rosszabbodik az állapota, akkor ő is elfogadja Caillaud apó tanácsát.

Ebben aztán megállapodtak. Landry jó szívvel vállalta, hogy a szükséges időt az Ikertanyán töltsse; azzal az öröggel hívták el, hogy apjának segítség kell a csépléshez, hiszen Sylvinet nem bírja a munkát. Landry minden igyekezetével és jó szándékával azon volt, hogy az ikertestvére meg legyen vele elégedve. Unos-untalan odament hozzá, egy ágyban aludt vele, s úgy gondját viselte, mintha kisgyerek volna. Az első napon Sylvinet jókedvű volt, de a másodikon már azzal jött elő, hogy a testvére unatkozik mellette, s Landry nem tudta kivenni a fejéből ezt a gondolatot. Harmadnap Sylvinet dühbe gurult, mert a szöcske meglátogatta

Landryt, és Landrynak nem volt bátorsága hazazavarni. A hét végén abba kellett hagyni a próbálkozást, mert Sylvinet egyre igazságtalanabb és követelőbb lett a testvérével szemben, még az árnyékára is féltékeny volt. Akkor aztán a család úgy gondolta, hogy megfogadja Caillaud apó szavát, s bár Landrynak semmi kedve sem volt Artonba menni idegenek közé, hisz annyira szívéhez nőtt a faluja, a munkája, a családja és a gazdája, de elvállalt mindent, amit testvére érdekében tanácsoltak neki.

Ezúttal Sylvinet majdhogy meg nem halt az első napon, de a másodikon már csillapodott, s a harmadikon megszakadt a láz. Először a beletörődés, aztán az elhatározás lett úrrá rajta, s az első hét elteltével a környezete rájött, hogy Landry távolléte többet használ, mint a jelenléte. Az érvelésben, amelyet féltékenysége, titokban folytatott magával, olyan indokokra bukkant, ami miatt szinte örült, hogy Landry elment.

„Ott legalább - mondta Sylvinet magában -, azon a helyen, ahol senkit sem ismer, nem fog egyhamar megszeretni valakit. Unatkozik majd egy kicsit, rám gondol, és én hiányozni fogok neki. S ha visszajön, jobban szeret majd, mint azelőtt.”

Landry már három hónapja volt távol, s körülbelül egy esztendeje, hogy a kis Fadette elment a faluból, amikor a lány váratlanul hazatért, mivelhogy a nagyanyját megütötte a szél. Buzgón és szeretettel ápolta, de hát az öregségnél nincs rosszabb betegség, s két hét múlva Fadet anyó meghalt anélkül, hogy magához tért volna. Három napra rá, hogy a szegény öregasszonyt kikísérte a temetőbe, a kis Fadette rendbe rakta a házat, levetköztette és ágyba fektette kistestvérét, és megcsókolta jószívű keresztanyját - aki a szomszéd szobában aludt -, aztán ott ült bánatosan a pislákoló tűz mellett, amely alig-alig világított, s a tücsök ciripelését hallgatta.

A tücsök a kandallóban mintha ezt danolná:

*Inci-finci, öttöm-pöttöm,
pördülj táncra, kicsi tücsköm!*

Esett, és a dara ráhullott az ablaküvegre. Fanchon szerelmesére gondolt, mikor egyszerre kopogtak az ajtón, s egy hang megszólalt:

- Bent vagy, Fanchon Fadet... és megismered a hangom?

Nem mondatta kétszer magának, kinyitotta az ajtót, s milyen nagy volt a boldogsága, hogy Landry, a szerelme magához ölelte!

Landry tudomást szerzett Fadet anyó betegségéről és Fanchon hazaérkezéséről. Nem bírta ellenállni a váagnak, hogy láthassa, egész éjszaka gyalogolt, s napkeltével akart visszaindulni. Egész éjjel beszélgettek a tűz mellett, teljes komolysággal és illendőséggel, mert a kis Fadette emlékeztette Landryt arra, hogy az ágy, amelyben nagyanyja meghalt, még alighogy kihűlt, és sem a hely, sem az idő nem alkalmas arra, hogy ők belefeledkezzenek az örömbbe. De minden tisztes elhatározás ellenére, mégiscsak nagyon boldogok voltak, hogy együtt lehettek, s érezték: soha ilyen erősen nem szerették egymást, mint most.

Mikor pitymallott, Landry kezdett nekibátorodni, s arra kérte a lányt, rejtené el a padláson, hogy még a következő éjszaka is láthassa. Csakhogy, éppen úgy, mint máskor, Fanchon most is jobb belátásra bírta. Azt mondta, nem lesznek már sokáig távol egymástól, mert neki eltökélt szándéka, hogy itt marad.

- Okom van rá - jelentette ki -, idővel majd megtudod, hogy mi, de annyit mondhatok, nem lesz kárára a mi házassági tervünknek. Most pedig eredj, és folytasd a munkát, amit a gazdád rád bízott, mert a keresztanyámtól azt hallottam, hogy az ikertestvéred gyógyulását elősegíti, ha még egy ideig nem kerülsz a szeme elé.

- Csakis ez bírhat rá engem, hogy megváljak tőled - felelt Landry. - Bizony, sokat aggódtam szegény testvéremért, s attól tartok, lesz is még okom az aggodalomra. Te annyit tudsz, Fadette, meg kéne találnod a módját, hogy meggyógyítsd.

- Nem ajánlhatok más orvosságot, csak azt, hogy észre kéne téríteni - felelt a lány -, a lelke betegíti a testét, aki meggyógyítja a lelkét, az a test egészségét is visszaadja. De olyan ellen-szenvet érez irántam, hogy sose lesz alkalmam beszélni vele, és nem tudom megvigasztalni.

- Pedig annyi eszed van, Fadette, s olyan jól beszélsz, egyenesen tehetséged van rá, hogy meggyőzz valakit, ha magad is úgy akarod; ha csak egy órát elbeszélgetnél vele, máris érezné a hatását. Kérlek szépen, próbáld meg. Ne riasszon vissza a fennhéjázása meg a mogorva kedve. Kényszerítsd rá, hogy végighallgasson. Hozd meg ezt az áldozatot az én kedvemért, lelkem, Fanchonom, meg azért is, hogy egymáséi lehessünk, mert a testvérem ellenkezése nagy akadálya lenne a házasságunknak.

Fanchon megígérte, hogy teljesíti a kérését, s aztán elváltak, de előbb elismételték százszor is, hogy szeretik és mindig szeretni fogják egymást.

A környéken senki nem tudta meg, hogy Landry ott járt. Ha Sylvinet valahogy meghallotta volna, a betegsége bizonyára súlyosbodik, és soha meg nem bocsátja az ikertestvérének, hogy Fadette-et meglátogatta, őt pedig nem.

Két nap múlva a kis Fadette takarosán kiöltözködött, mert most már nem volt olyan szegény, mint a templom egere, s a gyászruhája szép, könnyű gyapjúszövetből készült. Átment a falun, s minthogy távolléte alatt sokat nőtt, azok, akik látták, eleinte meg sem ismerték. Ugyancsak megcsinosodott a városban, hiszen jobban táplálkozott és megfelelőbb helyen lakott, megtelt, az arca kiszínesedett, ahogy a korához illett. Most már senki nem mondta volna róla, hogy lányruhába öltözött suttyó, az alakja formás volt, az egész külseje kellemes. A szerelem és a boldogság az arcára, az egész lényére rálehelte valamit, amit látni lehet, de megmagyarázni nem. Nem volt a világ legcsinosabb lánya, ahogy Landry képzelte, de a legkedvesebb, a legformásabb, a legügyesebb s talán a legkíváncsiabb az egész környéken.

Fadette nagy kosarat vitt a karján, s az Ikertanyára tartott, ahol is Barbeau apót kereste. Sylvinet látta meg először a lányt, és rövest el is fordult, annyira nem kívánt találkozni vele. De Fadette olyan illedelmesen kérdezte meg tőle, merre találja az apjaurát, hogy a fiú kénytelen volt válaszolni, s elvezette a csűrhez, ahol Barbeau apó éppen barkácsolt valamit. A kis Fadette arra kérte Barbeau apót, vezesse el valahová, ahol háborítatlanul beszélhetnek. Mire Landry apja becsukta a csűr ajtaját, s azt felelte, hogy itt elmondhat neki mindent, amit akar.

A kis Fadette-et nem hozta zavarba a hideg fogadtatás. Leült egy köteg szalmára, Barbeau apó meg egy másikra, s a lány beszélni kezdett:

- Bár szegény nagyanyám neheztelt magára, Barbeau apó, s maga is őrá, én tudom, hogy kelmedhez fogható igazságos és megbízható ember nincs az egész környéken. E tekintetben mindenkinek egy a véleménye, ilyennek becsülte a nagyanyám is, bár megrótt a büszkeségért. Aztán meg, ahogy tudja, Landry meg én régóta hajlandóságot érünk egymás iránt. Landry sokat beszélt kelmedről, tőle jobban megtanultam, mint bárki mástól, hogy milyen ember Barbeau apó, és mit ér. Ezért jöttem el ide, hogy egy szívességet kérjek, és a bizalmába ajánljam magam.

- Beszélj csak, Fadette - szólt Barbeau apó. - Soha senkitől nem tagadtam meg a segítségemet, és hacsak nem kérsz olyasvalamit, amit a lelkiismeretem tilt, nyugodt szívvel fordulhatsz hozzám.

- Emiatt jöttem ide - mondta a kis Fadette; fölemelte a kosarát, és Barbeau apó lába elé rakta. - Boldogult nagyanyám tanácsadással meg az orvosságaival több pénzt keresett, mint ahogy gondolták, s mivel úgyszólván semmire se költött, és a pénzét nem helyezte ki, senki nem tudhatta, mekkora összeget rejteget az éléskamrájában egy üregben. Nekem gyakran mutatta ezt a rejteket, s azt mondta: „Ha már nem élek, itt fogod megtalálni, amit rád hagyok, a kettőtök jussa és tulajdona ez, a tiéd meg az öcsédé, s azért foglak szűkre benneteket most, hogy később annál többetek legyen. De ne engedd, hogy az örökséged idegenek kezébe kerüljön, mert a költségek felemésztenék a vagyontokad. Vigyázz rá, ha egyszer a tiéd lesz, rejtse el, amíg csak élsz, hogy szét ne folyjon, és öreg napjaidra hasznát vehesd, és ne szenvedj hiányt.”

Mikor szegény nagyanyámat eltemettük, engedelmeskedtem végakarátának, fogtam a kamrakulcsot, s kiszedtem a téglákat a falból azon a helyen, ahol mutatta. Amit ott találtam, elhoztam ebben a kosárban, s most arra kérem Barbeau apót, helyezze el a pénzt, ahogy jónak

látja, miután eleget tettünk a törvénynek, amit alig ismerek, és kíméljen meg engem a sok hivatalos költségtől, amitől igen félek.

- Köszönöm a bizalmadat, Fadette - mondta Barbeau apó, de nem nyitotta ki a kosarat, bár egy kissé furdalta oldalát a kíváncsiság. - De nekem nincs jogom sem ahhoz, hogy elfogadjam a pénzedet, sem hogy gondját viseljem. Nem vagyok a gyámod. Nagyanyád bizonyára hagyott végrendeletet?

- Nem hagyott, és a törvény szerint anyám a gyámom. De hát azt tudja kelmed, hogy már régóta semmi hír nem jött róla, azt se tudom, él-e vagy meghalt a szegény lélek! Rajta kívül nincs más rokonom, csak Fanchette néném, derék és becsületes asszony, de semmiképpen nem tudná gondját viselni a vagyonkámnak, sőt ahhoz sem ért, hogy megőrizze és összetartsa. Nem bírná megállni, hogy ne beszéljen róla, mutogatná fünek-fának, s attól tartok, vagy rosszul fektetné be, vagy olyan beleszólást engedne a kíváncsiskodóknak, hogy pénzem megcsappanna, s ő észre se venné, mert szegény drága keresztanyám nem ért a számvetéshez.

- Hát olyan tekintélyes az az összeg? - kérdezte Barbeau apó, akinek tekintete akarata ellenére rátapadt a kosár födelére, majd megemelte a fülénél fogva, hogy megbecsülje, mennyit nyomhat. De olyan súlyosnak találta, hogy elálméklodott, s így szólt:

- Ha vas van benne, nem kéne sok hozzá, s untig elég teher lenne egy lónak.

A kis Fadette, akinek úgy vágott az esze, akár a borotva, titokban jót mulatott, hogy Barbeau apó mennyire szeretné szemügyre venni a kosár tartalmát. A lány úgy tett, mintha ki akarná nyitni, de Barbeau apó úgy érezte, a méltóságán esik csorba, ha engedi.

- Nem rám tartozik - szólott -, s minthogy nem vehetem át letétbe a pénzedet, semmi szükség, hogy megtudjam, mid van.

- De igen - felelt a kis Fadette -, én kérem, Barbeau apó, hogy legalább ezt a kis szívességet tegye meg nekem. Ha száznál nagyobb a szám, az én tudományom sem ér sokkal többet, mint a keresztanyámé. Aztán meg nem ismerem valamennyi régi- és újfajta pénz értékét, s csakis kelmedre bízhatom magam, hogy megmondja: gazdag vagyok vagy szegény, s pontosan felmérje az örökségemet.

- Nohát - mondta Barbeau apó, aki már nem ellenkezett tovább -, hiszen nem kérsz te tőlem nagy szívességet, s nem volna illő, ha megtagadnám.

Ekkor a kis Fadette furge mozdulattal fölemelte a kosár mindkét fedelét, s két kövér zacskót húzott ki belőle, egyikben is, másikban is kétezer tallér volt.

- Egész szép summa pénz - szólott Barbeau apó -, ilyen rendes kis hozománnyal akad majd legény, nem is egy, aki megkéri a kezedet.

- Van még más is - mondta a kis Fadette - a kosár mélyén, valami csekélység, amit még magam se néztem meg.

Azzal előhúzott egy angolnabőrből készült erszényt, és tartalmát Barbeau apó kalapjába öntötte. Száz arany volt benne, csupa régi veretű lajostallér, a derék Barbeau apó szeme el-kerekedett álméklodásában. Mihelyt megszámálta, és visszaöntötte a pénzt az angolnabőr erszénybe, a lány egy másikat húzott elő, abban is ugyanannyi arany volt, aztán egy harmadikat, majd egy negyediket, úgyhogy végül részint aranyban és ezüstben, részint pedig aprópénzben majd negyvenezer frank volt a kosárban.

Ez az összeg körülbelül egyharmad résszel több, mint amennyit Barbeau apó egész gazdasága ér, s minthogy a falusi emberek nem szokták pénzbe fektetni a vagyonukat, Landry apja még sose látott ekkora summát egy rakáson.

- A negyvenezer franknak csak huszonkét tallér a híja, s úgy is mondhatjuk, hogy az örökséged kétezer csengő arany, vagyis az egész környéken te vagy a legmódosabb eladó lány, kis Fadette, s az öcséd, a szöcske, bátran maradhat nyápic és bicebóca egész életére, mert kocsin járhatja be a birtokát. Örülj hát! Elmondhatod magadról, hogy gazdag vagy, és ha kikürtölöd a híred, egykettőre férjhez mehetsz valamelyik jóképű legényhez.

- Nem olyan sürgős - felelte rá a kis Fadette -, s én éppen ellenkezőleg, arra kérem kelmedet: tartsa titokban a gazdagságomat. Én ugyanis azt vettem a fejembe, hogy csúnya lány létemre ne a pénzemért, hanem a jó szívemért meg a jó hírem kedvéért vegyenek feleségül, és mint-hogy ezen a vidéken rossz a hírem, itt akarok maradni egy ideig, amíg rá nem jönnek, hogy nem szolgáltam rá.

- Ami a csúnyságot illeti, Fadette - mondta Barbeau apó, s tekintetét, mely mindeddig a kosárra tapadt, most a lányra emelte -, nyugodt lélekkel állíthatom, nyoma sincs már, a városban úgy kikupálódta, hogy igazán csinos lány lett belőled. Ami pedig a rossz híredet illeti, ha valóban nem szolgáltál rá, magam is így szeretném hinni, akkor csak helyeselhetem azt a tervedet, hogy egy ideig itt maradsz, és titokban tartod a gazdagságodat, mert akadna legény nem is egy, aki a vagyonod után sóvárogva feleségül akarna venni, s előzetesen nem érezné irántad azt a becsülést, amit egy asszonynak meg kell követelnie a férjétől. Ami pedig a letétet illeti, amit rám akarsz bízni, ha átvenném, a törvény ellenére járnék el, és később esetleg gyanúnak meg vádaskodásnak tenném ki magam, mert gonosz nyelvekben soha sincs hiány; de feltéve, ha neked jogod van rendelkezni a saját jussoddal, nincs jogod más kezére bízni a kiskorú öcséd örökségét. Annyit tehetek hát, és semmi többet, hogy tanácsot kérek egy hozzátartótól, de a nevedet nem említem meg. Akkor aztán majd megmondom neked, hogy helyezheted el biztonságosan és legkifizetődőbben az öcséd örökségét meg a sajátodat, úgy, hogy ne kerüljön ügyvéd kezére, mert a fiskálisok nem mind becsületesek. Vidd hát haza a pénzt, és rejtse el jól, amíg a választ meg nem kapod tőlem. És ha szükség lenne rá, készségesen tanúsodom a másik örökös megbízottai előtt az összeg nagyságáról, amelyet itt együtt vettünk számba, fel is írom a végösszeget a csűr egyik sarkába, hogy el ne felejtsem.

A kis Fadette nem is akart mást; Barbeau apó most már tudja, hogy állnak a dolgok. Igaz, hogy felberzenkedett benne egy kis büszkeség szerelmese apjával szemben, de csak azért, mert Barbeau apó már nem vádolhatja őt azzal, hogy hasznót akar húzni Landryból.

Barbeau apó látta, hogy ez a lány milyen megfontolt, és milyen jól vág az esze; nem nagyon sietett, hogy elhelyezze és befektesse a pénzét, sürgősebbnek találta tudakozódni, milyen is a híre Château-Meillant-ban, ahol egy egész esztendőt töltött. Mert igaz ugyan, hogy a tekintélyes hozomány annyira kedvére való volt, hogy érte túltette volna magát a nemkívánatos rokonságon, de egészen másként áll a kérdés, ha annak a lánynak a tisztességéről van szó, akit ő menyének szemelt ki. Így hát elutazott Château-Meillant-ba, és lelkiismeretesen érdeklődött. Megtudta, hogy a kis Fadette nem volt teherben, amikor odaérkezett, nem igaz, hogy gyereke született volna, mi több, olyan tisztességesen viselkedett, hogy senki egy rossz szóval nem illethette. Egy nemes családból származó idős apácánál szolgált, aki úgy megkedvelte, hogy inkább barátnőjének tekintette, mint cselédjének, olyan jó viselkedésűnek, tiszta erkölcsűnek és jó eszűnek találta. Nagyon sajnálkozott, hogy Fadette elment tőle, s azt mondta: mintaképe az igaz kereszténynek, bátor, takarékos, tiszta, gondos és olyan szeretetre méltó jellem, hogy sose fog hozzá hasonlóra akadni.

Minthogy az öreg hölgy elég gazdag volt, sokat jótékonykodott, s a kis Fadette kitűnően segített neki a beteget gondozni, orvosságokat készíteni, és elsajátította mellette sokfajta gyógy mód titkát, amiket úrnője hajdanában, még a forradalom előtt tanult meg a zárdájában.

Barbeau apó nagyon meg volt elégedve, s azzal az elhatározással tért vissza a falujába, hogy most már aztán végire jár a dolognak. Maga köré gyűjtötte családját, s meghagyta idősebb gyermekeinek, testvéreinek meg az egész rokonságnak, nyomozzák ki tapintatosan, hogyan viselkedett a kis Fadette, amióta nagyocská lány lett, ha ugyanis mindaz a rossz, amit híreszteltek róla, csak gyerekes csínytevéseken alapul, akkor túltehetik magukat a szóbeszéden, ha azonban valaki bizonyossággal állítaná: látta, hogy rosszat cselekedett vagy szemérmetlen módon viselkedett, akkor Landrynak továbbra is megtiltják, hogy a lányhoz eljárjon. A puhatolózás olyan tapintatosan folyt le, ahogy Barbeau apó kívánta, s a hozományról nem történt említés, mert a gazda egy árva szót se szólt róla senkinek, még a feleségének sem.

Időközben a kis Fadette teljesen visszavonultan élt a kis házban, ahol mindent változatlanul hagyott, csak hát a szegényes bútorok most ragyogtak a tisztaságtól, az ember akár a képét is meglátta volna bennük. A kis szöcskét is takarosán járatta a lány, és keresztanyját is, öccsét is csendben, fitogtatás nélkül jóltartotta. A kiadós eledel meg is tette hatását a gyerekekre, hamarosan kigömbölyödött, és az egészsége is úgy helyreállt, hogy kívánni se lehetett jobban. A boldogságban rövidesen megjuhászodott a természete, s minthogy már nem volt nagyanyja, aki fenyegette és agyabugyálja, minthogy becézték, szelíden szóltak hozzá, és jól bántak vele, nagyon helyes fiúcska lett belőle, eredeti és szeretetre méltó, s bár sánta volt, és a kis orra pisze, egyetlen ember sem akadt, akinek ne tetszett volna.

Fanchon Fadet egész külseje, viselkedése is úgy megváltozott, hogy a rája vonatkozó sok rossz szó mind feledésbe merült, és amikor könnyű, suhanó lépéseivel végigment az úton, sok legény arra gondolt, bár vetné már le a gyászruháját, hogy udvarolhasson neki, és táncba hívja.

Egyedül Sylvinet Barbeau nem akarta megváltoztatni a véleményét. Érezte, hogy a családjában készül valami a lánnyal kapcsolatosan, mert az apja meg nem állhatta, hogy gyakran szóba ne hozza, s ha egy-egy hazugságról, amellyel annak idején Fanchont befeketítették, kiderült, hogy rágalom, Barbeau apó örvendezett Landry érdekében, és kijelentette, milyen felháborító, hogy az ő fiát azzal vádolták, rosszra csábított egy ártatlan fiatal vászoncelédet.

Szóba került az is, hogy Landry hamarosan visszajön, s úgy látszott, Barbeau apó szeretné, ha Landry gazdája beleegyezne a dologba. Egyszóval Sylvinet rájött, hogy otthon már nem elleneznék annyira Landry szerelmét, s ettől ismét rászakadt a bánat. A világ nyelve hamar változik, mostanában dicsérni kezdték a kis Fadette-et; nem tudták, hogy gazdag, de megkedvelték, és Sylvinet éppen ezért nem állhatta, vetélytársat látott benne, attól tartott, hogy a lány elveszi tőle Landry szeretetének egy részét.

Időnként Barbeau apó egy-egy célzást eresztett meg a házasságról, mondván, hogy az ikerk hamarosan abba a korba lépnek, mikor már foglalkozni kell a kérdéssel. Landry házassága mindig kétségbeejtő lehetőség volt Sylvinet számára, mintha ítélet lenne, ami a válásukat pecsételi meg. A fiút újra elővette a láz, s anyja ismét orvoshoz fordult.

Egyik nap találkozott a kis Fadette keresztanyjával, s elpanaszolta neki baját, az pedig azt mondta neki, mért akar olyan messzire menni orvosi tanácsért, és mért költene el annyi pénzt, mikor itt a közelben egy olyan csodadoktor van, akihez fogható nincs az egész vidéken, nem pénzért gyógyít, ahogy a nagyanyja tette, hanem csakis felebaráti szeretetből. És megnevezte a kis Fadette-et.

Barbeau anyó szólt a férjének, s az nem ellenezte, hogy a lányhoz forduljanak. Azt mondta, a városban a kis Fadette tudásának nagy híre volt; akárcsak az úrnőjéhez, hozzá is mindenfelől jöttek tanácsért.

Így hát Barbeau-né arra kérte a kis Fadette-et, nézze meg az ágyban fekvő Sylvinet-t, és segítsen rajta.

Fanchon eddig többször is kereste az alkalmat, hogy beszélhessen Sylvinet-vel, hiszen Landrynak megígérte, de a fiú sose volt rá hajlandó. Most aztán nem kérte magát Fadette, sietett a szegény iker betegágyához. A lázas Sylvinet-t elnyomta az álom, és Fadette kérte a családot, hagyják őt magára a beteggel. Mivel a javasasszonyok mindig titokban adják be az orvosságukat, úgy tettek, ahogy kívánta, és kimentek a szobából.

Fadette először is megfogta Sylvinet-nek az ágyról lecsüngő kezét, de oly gyengéden simult rá a tenyere, hogy a fiú észre se vette, pedig nyugtalan volt az álma, a légy röpte is felrezzentette volna. Sylvinet keze égett, akár a tűz, s a kis Fadette fogása alatt még inkább átforrósodott. A fiú hánykolódott, de a kezét nem próbálta elhúzni. Akkor Fadette a másik tenyerét ugyanolyan gyöngéden Sylvinet homlokára tette, s a legény most még nyugtalanabb lett. De aztán lassanként lecsillapodott, a lány érezte, hogy a beteg homlokának és kezének forrósága egyre alábbhagy, s az álma csakhamar olyan nyugodt lett, mint egy kisgyereké. Addig maradt ott mellette, amíg azt nem látta, hogy Sylvinet mélyen alszik, akkor aztán visszahúzódott a függöny mögé, és kiment a szobából, ki a házból is, de előbb még azt mondta Barbeau anyónak:

- Menjen csak a fiához, s adjon neki enni, mert a láza már elmúlt, de rólam ne szóljon neki, ha azt akarja, hogy meggyógyítsam. Ma este visszajövök, amikor majd nénémasszony üzen értem, hogy a betegség újra elővette, s akkor megint megpróbálom lenyomni ezt a rosszindulatú lázat.

Barbeau anyó ugyancsak álmélkodott, hogy Sylvinet láza elmúlt, gyorsan enni adott neki, s a fiúnak már egy kicsit az étvágya is megjött. Minthogy a láz már hat napja gyötörte, és azóta semmit nem evett, a család lelkesen magasztalta a kis Fadette tudományát, aki fel sem ébresztette, orvosságot sem itatott vele, hanem a pusztá varázserejével - ők így gondolták - máris a gyógyulás útjára terelte a beteget.

Estére újra felszökött a láz, mégpedig magasra. Sylvinet lázálomba merült, félrebeszél, s mikor felriadt, rettegett az ágya körül összegyűlt családtagjaitól.

Fadette megint eljött, s akárcsak reggel, most is egyedül maradt vele egy ideig, nem üzött semmiféle varázslatot, csak a tenyerét tette szép szelíden a kezére és a homlokára, s üde lehelete a legény égő arcát simogatta.

És éppen úgy, mint reggel, most is megszűnt a láz és az önkívület. A lány kiment, újra lelkére kötötte a családnak, hogy ne szóljanak Sylvinet-nek az ő látogatásáról. Amikor bementek a beteghez, a fiú nyugodtan szendergett, arcáról mintha letörölték volna a láz pirosságát, és nyoma sem volt rajta a betegségnek.

Nem tudom, mi sugallta Fadette-nek, hogy így gyógyítson. Talán a véletlen meg a tapasztalat juttatta eszébe, mert az öccsét legalább tízszer hozta vissza a halálból pusztán azzal, hogy a tenyerével meg a leheletével hűsítette, vagy pedig ugyanilyen módon melengette, ha a magas láz hideglelés alakjában jelentkezett. Fadette úgy gondolta, hogy az egészséges ember akarata és szeretete - a tiszta és életerős kéz érintése erőt vehet a betegségen, ha abban a személyben van értelem, és rendületlenül bízik Isten jóságában. És amit annak idején az öccsért, most pedig Landry ikertestvéréért tett, azt soha nem próbálta volna ki olyasvalakin, aki kevésbé drága, akinek a sorsa nem olyan fontos neki; ő ugyanis úgy vélekedett, hogy ennek a gyógyításnak a legnagyobb ereje az az erős szeretet, amit szívében a beteg iránt érez, mert enélkül Isten nem ad hatalmat a baj legyűrésére.

És amikor a kis Fadette kiűzte Sylvinet testéből a lázat, ugyanazt ismételte imádság közben, amit az öccse ágyánál mondogatott, hogy levegye róla a betegséget:

- Istenem, add, hogy az egészség a testemből átmenjen a beteg testbe, és ahogy az édes Jézus életét áldozta, hogy megváltsa az emberiséget, vedd el az én életemet is, ha ez a szándékom, és add ennek a betegnek; fogadd el az én életemet: könnyű szívvel adom cserébe azért, hogy a beteg meggyógyuljon.

A kis Fadette annak idején gondolt arra, hogy ennek a könyörgésnek hatékonyságát a nagyanya betegágyánál is kipróbálja, de aztán nem merte megkísérelni, mert úgy érezte, hogy a kor és a természet törvényének parancsszavára a lélek és a test életeréje kialvófélben van az öregasszonyban, s ez egyszersmind Isten parancsolata is. A kis Fadette, akinek varázstudományában - hisz ezt tapasztalhattuk - több volt a szeretet, mint az ördögösség, nem mert Isten akaratának ellenszegülni, hogy olyasvalamit kérjen, amit a teremő csak csoda képében ad meg a többi kereszténynek.

Lehet, hogy a gyógymód fabatkát sem ért, lehet, hogy hatékony volt, de annyi bizonyos, hogy Sylvinet láza három nap múlva megszakadt, és a fiú sose tudta volna meg, mi történt, ha nem ébred fel a keltetésénél hamarabb, a kis Fadette ugyanis akkor már harmadízben járt nála, és ő ott látta, az ágy fölé hajolva, ahogy éppen szép szelíden vissza akarta húzni a kezét.

Sylvinet először azt hitte, hogy látomás, s lehunyta a szemét, hadd tűnjön el, de később, mikor megkérdezte anyját, vajon Fadette csakugyan tapogatta-e az ő homlokát és pulzusát, vagy

álmodott, Barbeau anyó, aki az urától végre hallott már valamit a házassági tervről, és szeretne volna, ha Sylvinet-ben felenged ez az ellenszenv a lány iránt, azt felelte, valóban eljárta hozzá három napon keresztül minden áldott reggel meg este, és a titkos gyógyításával csodálatos módon levette róla a lázat.

Sylvinet úgy viselkedett, mint aki egy szót se hisz az egészről; azt felelte rá, hogy a láza magától múlt el, és a kis Fadette beszéde és titokzatossága merő önteltség és bolondság. Sylvinet néhány napig nyugodt volt, s az egészsége helyreállt. Barbeau apó úgy gondolta, itt az ideje, hogy megemlítse neki a testvére házassági tervét, de még nem árulja el neki a mátká nevét.

- Semmi szükség, hogy édesapám eltitkolja a jövőbeli nevét - felelt Sylvinet. - Tudom én, hogy Fadette-et akarja feleségül venni, aki mindnyájukat megbabonázta.

Ugyanis a titkos puhatolódzások olyan kedvező eredménnyel végződtek, hogy Barbeau apó már csöppet sem habozott, s az volt a legfőbb vágya, hogy Landryt hazahívhasse. Csupán Sylvinet féltékenységtől tartott, s úgy igyekezett kigyógyítani ebből a hibájából, hogy azt mondta neki: ikertestvére sose lenne boldog a kis Fadette nélkül. Mire Sylvinet azt felelte:

- Hát akkor legyen meg, mert az a kívánságom, hogy a testvéremet boldognak lássam.

De Landryt mégse merték visszahívni, mert Sylvinet-t - mihelyt úgy látszott, hogy beleegyezését adta a házassághoz - újra leverte lábáról a láz.

Barbeau apó attól tartott, hogy a kis Fadette megneheztel rá, hiszen azelőtt igazságtalan volt hozzá, meg hogy hamarosan kiheveri Landry távollétét, s más legény jár majd a fejében. Mikor Fadette eljárt az Ikertanyára, Sylvinet-t gyógyítani, a gazda megpróbálta Landryra terelni a szót, de a lány eleresztette a füle mellett, és Barbeau apó zavarba jött.

Végül egy reggel rászánta magát, hogy felkeresse a kis Fadette-et.

- Fanchon Fadet - mondta neki -, azért jöttem, hogy egy kérdést intézzek hozzád, s arra kérlek, felelj rá őszintén és becsülettel. Mielőtt nagyanyád meghalt volna, sejtettél te valamit arról, milyen nagy örökséget hagy majd rád?

- Igen, Barbeau apó, sejtettem valamit - felelt a kis Fadette -, mert gyakran láttam, hogy számlálgatja az arany- meg az ezüstpénzt, mi meg soha nem adtunk ki mást, csak hatosokat. Aztán gyakran mondogatta nekem, ha a többi gyerek csúfolt a rongyaim miatt: „Ne törődj velük, lányom! Gazdagabb leszel te valamennyinél, eljön majd az idő, mikor tetőtől talpig selyembe öltözhetsz, ha te is úgy akarod.”

- És akkor - kérdezte Barbeau apó - szóltál róla Landrynak, és talán a pénzed miatt tetszettél meg a fiamnak, és azért lett szerelmes beléd?

- Hát ami ezt a kérdést illeti, tudja, Barbeau apó, én már akkor elhatároztam, hogy engem csak a szép szememért szeressen a jövődöbelim, mert azt az egyet, hogy a szemem szép, senki el nem vitatta, így hát nem voltam olyan ostoba, hogy Landrynak kikürtöljem: a két szép szemem ott van az angolnabőr zacskóban. Pedig megmondhattam volna nyugodtan, mert Landry tiszta szívvel, önzetlenül szeret, és soha nem törődött azzal, hogy gazdag vagyok-e vagy szegény.

- És mióta a nagyanyád meghalt, Fanchon lelkem - folytatta Barbeau apó -, szavad adhatod-e, hogy Landry nem tudta meg tőled vagy mástól, miként is áll a helyzet.

- Szavamat adhatom - szólt a kis Fadette. - Amilyen igaz, hogy most itt állok, rajtam kívül kelmed az egyetlen, aki tud az örökségről.

- És gondolod, Fanchon, hogy Landry szerelme még mindig a tiéd? Nagyanyád halála óta van-e valami bizonyítéka annak, hogy nem lett hűtlen hozzád?

- A lehető legjobb bizonyítékom van rá - felelt a lány -, mert bevallom kelmednek, Landry meglátogatott engem három napra azután, hogy a nagyanyám meghalt, és fogadkozott, ha nem vehet el feleségül, belehal a bánatába.

- Hát te, Fadette, mit válaszoltál?

- Ezt már nem volnék köteles megmondani magának, Barbeau apó, de azért megteszem, hadd legyen meg a kívánsága. Azt válaszoltam: van még időnk a házasságra gondolni, és nem szívesen kötném le magam olyan legényhez, aki szülei akarata ellenére udvarol nekem.

És minthogy a kis Fadette meglehetősen büszke hangon s csak úgy odavetve tette meg ezt az utolsó kijelentést, Barbeau apót nyugtalanság fogta el.

- Nincs jogom faggatni téged, Fanchon Fadet, és nem tudom, mi a szándékod: boldoggá vagy boldogtalanná akarod-e tenni a fiamat egész életére, csak azt tudom, hogy ő kimondhatatlanul szeret téged, s ha én volnék a te helyedben, ha feltettem volna magamban, hogy engem a saját személyemért szeressenek, azt gondolnám: Landry Barbeau már akkor szeretett, mikor rongyokban jártam, amikor senki sem akart tudni rólam, és még a szülei is beleestek abba a

hibába, hogy bűnéül róttak fel engem. Szépnek látott, mikor senki se hitte, hogy valaha is szép lehetek, szeretett annak ellenére, hogy ez a szerelem temérdek bajt hozott rá; távollétemben ugyanúgy szeretett, mintha ott lettem volna mellette, egyszóval olyan nagyon szeretett, hogy nem lehetek bizalmatlan íranta, és vagy ő lesz a férjem, vagy senki.

- Én már régóta elmondtam mindezt magamnak, Barbeau apó - felelt a kis Fadette -, de ismétlem, semmiképpen nem akarnék betolakodni egy olyan családba, ahol szégyenkeznének miattam, és csak gyengeségből vagy részvétből fogadnának be.

- Ha más dolog nem tart vissza, akkor határozd el magad, Fanchon - folytatta a szót Barbeau apó -, mert Landry családja tisztel és óhajt téged. Ne hidd, hogy azért változott meg a véleményünk rólad, mert gazdag vagy. Nem a szegénységed miatt húzódoztunk mi tőled, az riasztott el bennünket, amit rólad beszéltek. Ha mindaz igaz lett volna, sose egyeztem volna bele, hogy menyemnek szólítsalak, még ha Landry fiam belepusztul is bánatába; de én utána akartam járni, hogy mi az igazság abban, amit rólad összehordtak, s ezért utaztam el Château-Meillant-ba, minden viselt dolgod után tudakozódtam a városban is, mifelénk is, s most azt mondom neked, hogy hazudtak azok, akik a rossz híredet költötték, becsületes és makulátlan lány vagy, ahogy azt annak idején Landry olyan hévvel állította. Így hát, Fanchon Fadet, azért jöttem el hozzád, hogy megkérjem a kezedet a fiam részére, és ha ígent mondasz, mához egy hétre itt lesz Landry.

A kis Fadette már jó előre sejtette, hogy ilyesfajta beszédet fog hallani, s nagyon jólesett neki, de nem nagyon mutatta, hogy mit érez, mert azt akarta, hogy a jövődöbeli családja egyszer s mindenkorra becsülje is őt, így hát némi tartózkodás volt a válaszában.

De Barbeau apó így szólt:

- Látom már, lányom, hogy még mindig ott a szívedben a túske, neheztelsz rám és családomra. Ne kívánd, hogy egy meglett ember mentegetőzzék előtted, elégedj meg a jó szóval, s ha én azt mondom neked, hogy szeretni és becsülni fogunk, megbízatsz Barbeau apóban, hisz én még soha senkit nem csaptam be. No, gyere, s annak jeléül, hogy megbékéltél, csókold meg a gyámodat, akit te magad választottál, vagy az apádat, aki szeretné, ha a lánya lennél.

A kis Fadette most már nem állhatta meg tovább, két karjával átfonta Barbeau apó nyakát, s az idős embernek örvendezett a szíve.

A házasságot hamarosan megbeszélték. Mihelyt Fanchon gyásza letelik, a fiatalok egybekelnek, most már csak Landryt kell hazahívni; de mikor Barbeau anyó még aznap este meglátogatta a lányt, hogy megcsókolja, és áldását adja rá, a kis Fadette arra hivatkozott, hogy Sylvinet a házasság tervének hírére újra visszaesett a betegségébe, s ő arra kéri a családot, várjanak még néhány napig, amíg meggyógyítja vagy megvigasztalja.

- Kár volt elárulni Sylvinet-nek - mondta a kis Fadette jövődöbeli édesanyjának -, hogy nem álmodott, mikor azt képzelte, hogy a láza megszűntével ott vagyok mellette. Most már az ő elhatározása szembekerül majd az enyémmel, és az én erőm már nem lesz olyan hatékony, hogy álmában meggyógyítsam. Sőt meglehet, hogy egyenest elutasít, s a jelenlétem csak rosszabbítja a baját.

- Én nem gondolnám - felelte rá Barbeau anyó -, mert az imént, hogy a betegsége megint ágyának döntötte, azt kérdezte: „Hol van Fadette? Tudom, hogy ő levette rólam a bajt. Nem jön már többet hozzám?...” Mire én azt válaszoltam, hogy elmegyek érted, s ő megnyugodott, sőt úgy látszott, hogy türelmetlenül vár.

- Indulok máris - szólt a kis Fadette -, csak hogy most másként kell hozzáfognom, mert ahogy az előbb is mondtam, amikor nem tudta, hogy ott vagyok mellette, sikerült a dolog, de most már nem fog célra vezetni.

- Hát az orvosságaidat meg a gyógyitalaidat nem hozod magaddal? - kérdezte Barbeau anyó.

- Nem - szólt kis Fadette -, a teste alig-alig beteg, a lelkét kell kúrálnom, megpróbálom beleönteni a magamét, de nem ígérem, hogy sikerül. Csak annyit ígérhetek, hogy türelmesen megvárom Landry hazajöttét, s addig egy szóval se kérem, Barbeau anyó, hogy hazahívja őt, amíg mindent meg nem próbáltunk Sylvinet gyógyulásáért. Landry annyira a lelkemre kötötte az ikertestvére sorsát, hogy tudom, helyeselni fogja, ha elodázom hazatérését, és a boldogságát.

Sylvinet-n mintha bosszúság vett volna erőt, amikor a kis Fadette-et meglátta az ágya mellett, és felelni sem akart arra a kérdésre, hogy van. A lány meg akarta tapogatni a pulzusát, de a fiú elhúzta a kezét, és az arcát a fal felé fordította. Fadette ekkor intett, hogy hagyják őket kettesben, s amikor a többiek kimentek a szobából, eloltotta a lámpát, csak a telihold fénye világított az ablakon át. Aztán a lány visszament Sylvinet mellé, és parancsoló hangon szólt hozzá, a legény pedig engedelmeskedett, akár egy kisgyerek.

- Sylvinet, tedd a kezedet az én két kezembe, és felelj nekem, de az igazságot mondd, mert én nem pénzért jöttem ide a betegágyadhoz, s nem azért vettem magamra a gyógyításod gondját, hogy rosszul fogadj, és duzzogással fizess. Gondold meg hát jól, hogy mit kérdezek tőled, és te mit felelsz nekem, mert engem ugyan nem tudsz félrevezetni.

- Kérdezz tőlem, amit jónak látsz, Fadette - felelte a legény, akit teljesen megzavart, hogy ez az éles nyelvű kis Fadette, akit ő hajdanában válaszként annyiszor hajigált meg kövel, most ilyen szigorúan szól hozzá.

- Sylvain Barbeau, úgy látom, te meg akarsz halni.

Sylvinet mielőtt felelt volna, tétovázott egy kissé, s minthogy Fadette erősen szorította a kezét, és a fiúnak éreznie kellett a nagy akarateréjét, az iker ugyancsak megzavarodottan azt válaszolta:

- Hát érhetne engem jobb a halálnál? Hiszen látom, hogy csak baj és teher vagyok a családban a betegségem miatt és...
- Mondj csak meg mindent, Sylvinet, ne titkolj el előttem semmit.
- És az aggodalmas természetem miatt, amin nem bírok változtatni - folytatta a szót bánatosan Sylvinet.
- Meg a rossz szíved miatt - mondta a kis Fadette, s olyan kemény volt a hangja, hogy Sylvinet-t elfogta a düh, de még inkább a félelem.

- Miért vádolsz azzal, hogy rossz-szívű vagyok? - kérdezte a fiú. - Sértegetsz, pedig láthatod, hogy nincs erőm megvédeni magam.

- Megmondtam rólad az igazat, Sylvinet - válaszolta a kis Fadette -, és még egyebet is fogsz hallani tőlem. Egyáltalán nem sajnállak a betegséged miatt, mert értek hozzá annyit, hogy lássam: nem nagyon komoly a te bajod. Téged csak egy veszély fenyeget, mégpedig az, hogy megbolondulsz, és te mindent elkövetsz, hogy meghibbanjál, bár sejtelled sincs arról, hogy a gonoszságodnak és a gyengeségednek ez lesz a vége.

- A lelkem gyengeségét a szememre vetheted - mondta Sylvinet -, de ami a gonoszságot illeti, erre a szemrehányásra, úgy érzem, nem szolgáltam rá.

- Meg se próbálj védekezni - szólt a kis Fadette. - Én egy kissé jobban ismerlek téged, mint te önmagadat, s mondom neked, hogy a gyöngeség álnokságot szül, és ezért vagy te önző és hálátlan.

- Ha ilyen rosszul vélekedsz rólam, Fanchon Fadet, annak nyilván az az oka, hogy az én Landry testvérem bizonyára lecsepült engem előtted, és kimutatta, milyen kevésbé szeret engem, mert ha te engem ismersz, vagy azt hiszed, hogy ismersz, az csakis az ő révén történhetett.

- No lám, ezt vártam én tőled, Sylvinet. Tudtam, ha csak három szót szólsz, abban már panasz és vád lesz az ikertestvéred ellen, mert a szereteted, éppen azért, mert annyira túlzott és szertelen, lassan már sértődöttséggé és haraggá keseredik. És ebből látom, hogy félig-meddig hibbant vagy, és csöppet sem jószívű. Nohát én azt mondom neked, hogy Landry tízszer annyira szeret téged, mint te őt, aminek legjobb bizonyítéka, hogy ő sose tesz neked szemrehányást, ha szenvednie kell miattad, de te ezt is meg azt is a szemére hányod, pedig ő mindenben enged neked, és mindig csak a kedvedet keresi. Mit képzelsz, hogyne látnám meg a különbséget kettőtök között? És minél több jót beszélt Landry rólad, annál több rosszat gondoltam én, mert úgy vélekedtem, hogy aki egy olyan testvért, mint Landry, félreismer, az csak igazságtalan lehet.

- És te ezért gyűlölsz engem, Fadette, ugye? Semmi kétségem nem volt efelől, tudtam én jól, hogy elrabolod a testvérem szeretetét, azzal, hogy megrágalmazol előtte.

- Erre is el voltam készülve, Sylvinet mester, s örülök is, hogy végre kibújt a szög a zsákból, és nekem támadsz. Nohát én meg azt felelem, hogy gonosz szívű vagy és hazug, mert félreismered és sértegeted azt, aki mindig igaz szívvel mentegetett téged, és mindent megtett érted, pedig tudta, hogy te ellensége vagy; én megfosztottam magam százszor is az életem legnagyobb, egyetlen boldogságától, attól az örömtől, hogy láthassam Landryt, és vele lehessenek, elküldtem őt hozzád, odaadtam neked azt a boldogságot, amit magamtól megvontam. Pedig semmivel se tartoztam neked. Te mindig is az ellenségem voltál, mióta az eszemet bírom, sose találkoztam olyan gyerekkel, aki annyira dölyfösen és keményen viselkedett volna velem annak idején, ahogy te. Arra is gondolhattam volna, hogy bosszút állok ezért, s alkalomban sem volt hiány. Mégse tettem meg, sőt tudnod nélkül jóval viszonyoztam a rosszat, mert az a meggyőződés, hogy az igaz keresztény bocsásson meg felebarátjának, így cselekszik kedvére az Istennek. De ha Istenről beszélek neked, te bizonyára ide se hallgatsz, hiszen ellensége vagy neki is meg a lelked üdvösségének is.

- Sok mindent végighallgattam tőled, Fadette, de ez már sok a jóból, te azzal vádolsz, hogy pogány vagyok.

- Nem magad mondtad az imént, hogy óhajtod a halált? Azt hiszed, keresztényhez illő beszéd ez?

- Nem azt mondtam én, Fadette, azt mondtam, hogy.

És Sylvinet-ben elakadt a szó, ijedten gondolt arra, hogy mit is mondott ő - a kis Fadette kemény dorgálásának hallatára úgy érezte, hogy bűnös szavak voltak azok.

De a lány nem hagyta annyiban, folytatta a feddést:

- Lehetséges, hogy a beszéded rosszabb annál, amit gondoltál, mert én úgy vélem, te nem is áhítózod annyira a halált, inkább csak elhitetted, hogy te légy az úr a családban, és gyötörhesd szegény édesanyádat, aki már a kétségbeesés határán van, meg az ikertestvéredet, aki elég együgyű, és elhiszi, hogy te el akarod emészteni magad. De engem nem lehet becsapni, Sylvinet. Én biztos tudom, hogy te éppen úgy félsz a haláltól, mint más, sőt talán jobban is, játszol azok félelmével, akik szeretnek téged, és rettegnek az életedért. Tetszik neked, hogy a legbölcsebb és legszükségesebb elhatározásoktól is elállnak, ha te azzal fenyegetőzöl, hogy elpusztulsz, s valóban, nagyon kényelmes és kellemes is, ha az ember csak egyetlen szót szól, s mindenki meghajlik az akarata előtt. Ily módon te uralkodsz a családban. De minthogy ez a természet ellenére van, s olyan eszközökkel érted el, amit Isten nem helyesel, utol is ér a büntetés, és bár te parancsolsz, szerencsétlenebb vagy, mint ha engedelmeskednél. Unod azt az életet, amit nagyon is könnyűvé tettek számodra. Megmondom én, mi hiányzott ahhoz, hogy derék, jó legény váljon belőled, Sylvinet. Ha a szüleid nagyon keményen bántak volna veled, ha sok-sok nyomorúságon mentél volna át, ha néha még a mindennapi kenyered is hiányzott volna, és annál gyakrabban kijárt volna a verés. Ha ugyanabban az iskolában nőttél volna fel, mint én meg Jeanet, a kisöcsém, nem elégedetlenkednél, hálás lennél minden csekélységért. Ide hallgass, Sylvinet, ne hozakodj elő az ikerségeddel. Tudom én, hogy unostalan azt hallottad: az ikertestvérenek a párjához való ragaszkodása természeti törvény, s elpusztulnál, ha ebbe beleszólnának, te pedig azt hitted, a sorsodnak engedelmeskedsz, ha ezt a szeretetet a végletbe hajtod; de Isten nem oly igazságtalan, hogy már anyánk testében balsorsra jelöljön ki bennünket. Nem gonosz, és nem plántál olyan gondolatokat belénk, amelyeket sose bírnánk legyőzni, és megsérted őt, ha babonásságodban úgy vélekedsz, hogy a tested vérében hatalmasabb az erő és a balsors, mint a lelkedben az ellenállás és az értelem. Sose fogom elhinni, hogy nem bírod legyőzni a féltékenységedet, hacsak nem vagy hibbant. Csakhogy te nem akarod, mert túl sokat dédelgették a hibádat, s mert neked a saját szeszélyed fontosabb a kötelességnél.

Sylvinet egy szót sem felelt, túrta, hogy a kis Fadette még sokáig szapulja: egyetlen hibáját sem hagyta szó nélkül. A fiú érezte, hogy Fadette-nek tulajdonképpen igaza van, s csak egy ponton érezte könyörtelennek: a lány úgy beszélt róla, mintha ő sose küzdött volna, és soha nem nézett volna szembe a gyöngeségével, pedig Sylvinet nem szándékosan volt önző, és nem is sejtette, milyen is ő valójában. Ez nagyon bántotta a fiút, és megalázottnak érezte magát, szeretne volna megmutatni Fadette-nek, hogy ő más, mint amilyennek képzei. Fadette pedig tudta, hogy túlzott, de szándékosan tette, mert először alaposan fel akarta zaklatni, hogy aztán szelídséggel és vigasztaló szavakkal megfogja a lelkét. Ezért erőltetett keménységet magára, hadd gondolja a fiú, hogy dühös, pedig a szíve mélyén annyira szánta és szeretete, hogy szinte belebetegedett a komédiázásba, s mikor elment, jobban össze volt törve, mint Sylvinet.

Ami az igazságot illeti, Sylvinet megközelítőleg sem volt annyira beteg, amennyire látszott és elhitette, de élvezte ezt a helyzetet. Mikor a kis Fadette megtapogatta a pulzusát, rögtön rájött, a láz nem magas, s ha a fiú félrebeszél, annak az az oka, hogy a lelke betegebb és gyengébb, mint a teste. A kis Fadette úgy gondolta, hogy a lelkére megfélemlítéssel kell hatnia, és másnap kora reggel újra elment a beteghez. Sylvinet alig aludt valamit, de nyugodt volt és szinte megtört. Mihelyt meglátta a lányt, a kezét nyújtotta felé, s nem húzta el, mint előző este.

- Mért adod ide a kezéd, Sylvinet? - kérdezte Fadette. - Azért, hogy megmérjem a lázadat? Látom az arcodról, hogy már elmúlt.

Mire Sylvinet, aki szégyenkezett, hogy vissza kellett húznia a kezét, mert a lány nem akarta megfogni, azt felelte:

- Jó reggelt akartam mondani neked, és megköszönni, hogy annyit bajlódsz velem.

- Ha ez a szándékom, elfogadom - mondta, s azzal megszorította a kezét, és fogva tartotta -, mert ami tiszta szívből fakad, azt sose utasítom vissza, és nem hiszem, hogy kétszínűségből rokonszenvet mutatsz, ha kevesnyit sem érzel irántam.

Sylvinet-ben valami boldogságos érzés áradt szét, hogy a keze - ámbár most teljesen ébren van - a kis Fadette tenyerébe simul, s szelíd hangon így szólt:

- Pedig tegnap este cudarul bántál velem, Fanchon, és magam se tudom, miért nem haragszom rád. Sőt, úgy érzem, nagyon szép tőled, hogy mindazok után, amit a szememre vethetsz, mégiscsak eljöttél hozzám.

Fadette leült az ágy szélére, s most egészen másként beszélt, mint tegnap este; olyan jóságosan és szelíden, annyi gyöngédséggel szólt hozzá, hogy a fiút nagy megkönnyebbülés, öröm fogta el, annál is inkább, mert azt gondolta, hogy Fanchon nagyon haragszik rá. Sylvinet sírva fakadt, vádolta magát, hol s miben hibázott, s olyan szépen, annyi őszinteséggel kérte a bocsánatát és a szeretetét, hogy Fadette hamarosan rájött, Sylvinet-nek a szíve többet ér, mint az esze. Hagyta, hogy a fiú kiöntse a lelkét, időnként még egy-két dorgáló szóval illetve, s mikor Fadette el akarta húzni a kezét, a fiú fogva tartotta, mert úgy érezte, a lány keze egyszerre gyógyítja ki a betegségéből meg a bánatából.

Mikor Fanchon úgy gondolta, hogy Sylvinet már túljutott a nehezén, így szólt:

- Most kimegyek, te pedig fölkel, Sylvinet, a lázad elmúlt, és egyszer s mindenkorra legyen vége ennek a babusgatásnak, anyád már belefáradt abba, hogy állandóan kiszolgáljon téged, és az ideje arra megy rá, hogy folytonosan melletted van. Ha már felkeltél, megeszed, amit az anyád az én tanácsomra ad neked. Húst tesz majd eléd, tudom, azt mondd, hogy megutáltad, és csak a füvekből készült kotyvalékok tartják benned a lelket. De fontos, hogy erőre kapj, s ha viszolyognál is a húsételtől, ne mutasd. Anyád örülni fog neki, hogy végre tartalmas eledel kerül beléd, ami pedig téged illet, ha most legyűröd és eltitkolod a viszolygásodat, legközelebb nem lesz már olyan erős, harmadszorra meg teljesen elmúlik. Majd meglátod, tévedtem-e vagy sem. Hát Isten veled, és nehogy hamarosan visszahívjanak miattad, mert tudom, hogy csak tőled függ, visszaesel-e a betegségbe vagy sem.

- Hát akkor ma este nem jössz el? - kérdezte Sylvinet. - Azt hittem, újra meglátogatsz.

- Nem vagyok orvos, aki pénzért gyógyít, van nekem elég dolgom, mért ápolgassalak, mikor nem vagy beteg?

- Igazad van, Fadette, de te azt hiszed, megint csak önzésből kívánlak látni, pedig más oka van ennek. Én megkönnyebbültem, valahányszor veled beszélgettem.

- Nohát, nem vagy te magatehetetlen nyomorék, és tudod, hol lakom. Az se titok előtted, hogy a férjhezmenetelemmel hamarosan a testvéred leszek, bár most is az vagyok, mint jó barát, így hát nyugodtan eljöhetsz hozzám beszélgetni, nincs ebben semmi kivetnivaló.

- Elmegyek, mivelhogy megengedted - szólt Sylvinet. - Isten áldjon, Fadette, majd felkereslek. Most fölkelek, pedig erősen hasogat a fejem, hisz egész éjszaka nem aludtam, csak keseregtem.

- Azt a főfájást még leveszem rólad - mondta a lány -, de védj jól az eszedbe, hogy ez az utolsó, s meghagyom neked, hogy jól aludj az éjszaka.

Azzal a fiú homlokára tette a kezét, s alig telt el öt perc, Sylvinet úgy felfrissült s megvigasztalódott, hogy már semmi baját nem érezte.

- Belátom, hogy kár volt húzódoznom a gyógyításodtól, Fadette, te valóságos csodadoktor vagy, és kiűzöd az emberből a betegséget. A többiek mind csak elgyötörnek az orvosságaikkal, te pedig rám tetted a kezed, és máris helyrehoztál! Azt hiszem, ha mindig melletted lehetnék, megakadályoznád, hogy valaha is újra erőt vegyen rajtam a betegség vagy valami hibába essem. De mondd csak, Fadette, nem haragszol már rám? És bízol-e az ígéretemben, hogy teljesen alávetem magam annak, amit jónak látsz?

- Bízom - felelte a lány -, és ha csak te másként nem akarod, úgy foglak szeretni, mintha édestestvérek lennénk.

- Ha komolyan gondolnád, amit mondasz, Fanchon, akkor Sylvinet-nek szólítanál, ahogy az ikertestvérem szólít.

- Nohát, Sylvinet, kelj fel, egyél, beszélgess, sétálj és aludj - mondta Fadette, és felállt. - Ezt hagyom meg neked a mai napra. Holnap pedig munkába állsz.

- És elmegyek hozzád - szólt Sylvinet.

- Jól van - mondta a lány, s ahogy elmenőben ránézett, arcáról oly sok szeretet és megbocsátás sugárzott, hogy a fiú egyszerre erőt és kedvet érzett magában felkelni az ágyból, ahol annyi nyomorúságos és tétlen napot töltött.

Barbeau anyó nem győzött álmélkodni a kis Fadette nagy ügyességén, és este így szólt az urához:

- Sylvinet jobban van, hat hónap óta nem volt rá példa: megevett mindent, amit elébe raktak, nem fintorgott, mint máskor, és ami a legeslegjobban elképeszt, úgy beszél a kis Fadette-ről, mint a jó Istenről. Nincs olyan jó tulajdonság, amit fel ne sorolt volna, mikor róla beszélt, és nagyon akarja, hogy a testvére hazajöjjön és megházasodjon. Mintha csoda történt volna vele, és én azt se tudom, ébren vagyok-e, vagy pedig álmodom.

- Akár csoda, akár nem, ennek a lánynak nagy esze van - jelentette ki Barbeau apó -, és amondó vagyok, még szerencsét fog hozni a családukra.

Három nap múlva Sylvinet elutazott Artonba, hogy hazahozza a testvérét. Apját is, Fadette-et is arra kérte, hadd legyen övé az a nagy öröm, hogy megvigye Landrynak a boldogító hírt.

- Egyszerre ér minden öröm - kiáltott fel Landry, boldogan vetette magát ikertestvére karjai közé -, hiszen te jöttél értem, és úgy látom, ugyanúgy örülsz, mint én!

Együtt mentek haza, s természetes, hogy útközben sehol nem álltak meg, és az egész földön talán sehol sem akadt boldogabb ember az Ikertanya lakóinál, mikor mindannyian asztalhoz telepedtek, s a kis Fadette meg Jeanet ott ült köztük.

Egy fél évig csak úgy úsztak az örömben, mert Nanette eljegyezte magát Cadet Caillaud-val, akit Landry a szülei meg a testvérei után legjobban kedvelt. Úgy határoztak, hogy a két lakodalmat egyszerre tartják meg, Sylvinet pedig úgy megszerette Fadette-et, hogy semmihez nem kezdett volna, mielőtt tanácsát ki nem kéri, s a lánynak olyan hatalma volt fölötte, mintha a nővére lenne. Sylvinet betegsége már elmúlt, és a múlté lett a féltékenysége is. Ha néhanapján szomorúnak látszott és elrévedezett, Fadette megdorgálta, és a fiú rögvést mosolygósra derült, és megeredt a szava.

A két házasságot egy napon kötötték meg a templomban, s mivel megvolt rá a módjuk, olyan nagy lagzit csaptak, hogy Caillaud apó, aki soha életében nem vesztette még el a fejét, a harmadik napon mintha egy kicsit be lett volna csiccsentve. Landry és övéi örömét semmi nem rontotta, sőt mondhatni, az egész környék velük örvendezett, mert a két család vagyonos volt, a kis Fadette öröksége pedig kitett annyit, mint a Barbeau és Caillaud család minden birtoka együttvéve, így aztán mindenkit tisztességgel megvendégeltek, s a szegényeket dúsan megajándékozták. Fanchont szíve arra készítette, hogy jóval viszonzza a rosszat mindazoknak, akik tévesen ítélték meg őt. Idővel pedig, amikor Landry egy szép kis birtokot vásárolt, amit olyan kitűnően művelt, hogy jobban nem is lehetett volna, mert ő is, a felesége is értettek a gazdálkodáshoz, Fadette takaros házat építtetett rá, s ott egybegyűjtötte a község valamennyi szerencsétlen gyerekét, és időt szakított arra, hogy Jeanet öccsével együtt mindennap négy óra hosszat tanítsa őket, sőt mi több, nyomorúságukban segítségükre sietett a legszükségesebbel. Nem felejtette el, hogy ő maga is szerencsétlen és elhagyott volt kiskorában, és mikor gyerekei születtek - egyik szebb volt, mint a másik -, hamarosan beléjük oltotta a részvétet és a jóindulatot mindazok iránt, akik szegények s akikkel keményen bánnak.

De mi történt Sylvinet-vel ennyi családi boldogság közepette? Olyasvalami, amit senki nem bírt megérteni, s amin Barbeau apó ugyancsak törte a fejét. Körülbelül egy hónapra az ikertestvére meg húga esküvője után, amikor apja arra biztatgatta, hogy keressen már ő is feleséget magának, Sylvinet azt felelte: semmi hajlandóságot nem érez a házasodásra, de már

régóta motoszkál benne egy gondolat, amit szeretne megvalósítani, mégpedig az, hogy felcsap katonának.

Minthogy mifelénk a családokban nincs sok férfiember, s a dolgos kéznek jócskán akad munkája a földön, úgyszólván soha nincs példa rá, hogy valaki önként álljon be a hadseregbe. Nagy megrökönyödéssel fogadták Sylvinet elhatározását, maga a fiú is csak azzal próbálta indokolni, hogy ez a szeszélye támadt, és hogy kedvet érez a katonai pályához - ám ezt a hajlandóságot eddig senki sem fedezte fel benne. Apja, anyja, a testvérei, sőt maga Landry sem tudták eltéríteni szándékától, így hát kénytelenek voltak Fanchonhoz fordulni, mert neki volt a legtöbb esze az egész családban, s ő adta a legjobb tanácsokat.

Fadette jó két óra hosszat beszélgetett Sylvinet-vel, s mire elváltak, mindkettőjük szeme ki volt sírva, de mindkettő olyan nyugodt volt és olyan eltökélt, hogy senki nem tett ellenvetést, amikor Sylvinet kijelentette: megmarad szándékánál, Fanchon pedig azt mondta: helyesli az elhatározását, és úgy érzi, idővel sok jó vár majd rá.

Nem lehetett bizonyossággal tudni, nem nagyobb-e Fanchon ismerete az ilyen dolgokban annál is, amennyit bevall, így már nem mertek tovább ellenkezni, maga Barbeau anyó is beadta a derekát, de persze bőségesen hullottak a könnyei, Landry kétségbe volt esve, de felesége azt mondta:

- Ez Isten akarata, nekünk az a kötelességünk, hogy hagyjuk Sylvinet-t elmenni. Hidd el, tudom én jól, mit beszélek, s te ne kérdezz tőlem többet.

Landry elkísérte ikertestvérét amilyen messze csak bírta, és végül átadta neki a batyuját, amit ő vitt a vállán, úgy érezte, a szívét is odaadja testvérenek, hogy magával vigye. Aztán hazament a feleségéhez, akinek ápolnia kellett őt, mert a búbanat egy álló hónapra ágynak döntötte Landryt.

Ami Sylvinet-t illeti, őt nem verte le a bánat, folytatta az útját egészen a határig, mert ebben az időben folytak Napóleon diadalmas nagy háborúi. És bár Sylvinet soha semmiféle kedvet nem mutatott a katonáskodáshoz, olyan jól parancsolt az akaratának, hogy hamarosan felfigyeltek rá, mert jó katona volt, a csatában bátor, mint aki keresi az alkalmat a halálra; szelíd volt, és a fegyelmet gyermeki engedelmességgel betartotta, de olyan keményen edzette a testét, mint a régóta szolgáló katonák. Minthogy gyerekkorában iskolába járt, tudott annyit, hogy előléphessen, s hamarosan elő is léptették. Tízestendei erőfeszítés, bátorság és jó magatartás meghozta neki a kapitányi rangot s még kitüntetést is ráadásul.

- Bárcsak hazajönne már! - mondta Barbeau anyó férjének annak a napnak az estéjén, mikor levelet kaptak tőle; a levélben Sylvinet gyengéd szeretettel szólt szüleikhez, Landryhoz, Fanchonhoz, az egész család apraja-nagyjához. - Kis híja, hogy nem generális, ideje volna, hogy megpihenjen végre.

- Elég szép rangot ért el, nem kell megtoldani - vélekedett Barbeau apó -, bizony, nagy dicsőség ez egy szántóvető családnak.

- Fadette megjósolta, hogy így lesz - folytatta Barbeau anyó. - Úgy ám, megmondta ő ezt jó előre.

- Azért én sose fogom megérteni - szólt az apa -, miért vette csak úgy egyszerre a fejébe a katonáskodást, és miként történt ekkora változás a természetében, hiszen mindig olyan csendes és kényelemszerető volt.

- Apjuk, lelkem, a mi menyünk tud egyet s mást erről, csak hát hallgat, de az olyan anyának, mint én, nem lehet port hinteni a szemébe, s azt hiszem, tudok én is annyit róla, mint a mi Fadette-ünk.

- Ideje lenne, hogy nekem is elmondd - vélekedett Barbeau apó.

- Nohát a mi Fanchonunk ért a bűbájossághoz - felelt Barbeau anyó -, annyira ért, hogy jobban megbabonázta Sylvinet-t, mint ahogy akarta. Mikor észrevette, milyen erősen hatott a bűbája, végét akarta vetni vagy megpróbálta csökkenteni, de nem sikerült, s a mi Sylvinet-nk látván, hogy túl sokat gondol a testvére feleségére, elment, erre készítette a becsület meg az erényesség. Fanchon pedig egyetértett vele, és megerősítette szándékában.

- Hát ha így áll a dolog - mondta Barbeau apó a fülét vakargatva -, attól tartok, hogy sose fog megházasodni, hisz a clavières-i javasasszony annak idején megmondta: mihelyt beleszeret egy fehérszemélybe, nem bomlik úgy az ikertestvére után, de azt is megmondta, hogy csak azt az egyet fogja szeretni egész életében, mert nagyon érzékeny és szenvedélyes a szíve.

-&-